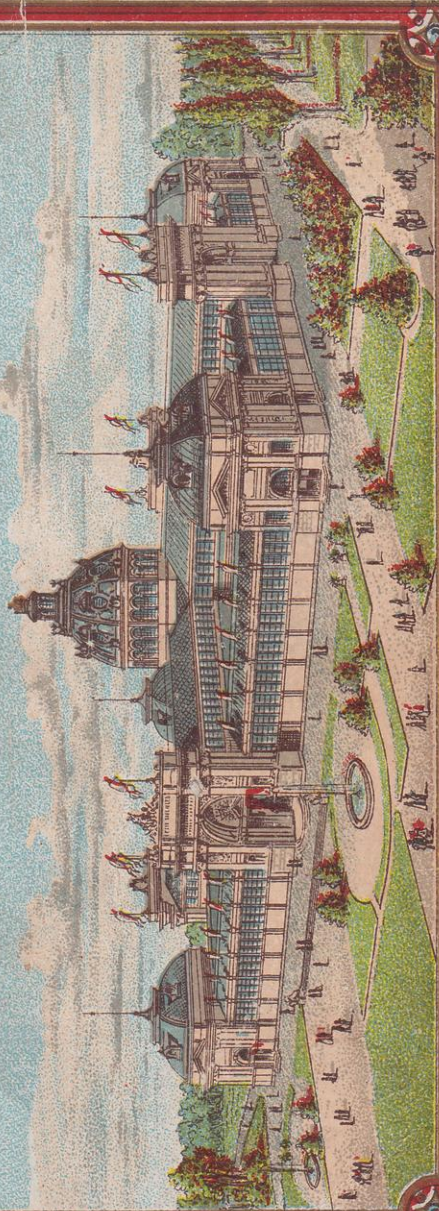

A kiállítás országos bizottsága által engedélyezett kiadás.

BUDAPEST A KIÁLLITÁS ALATT

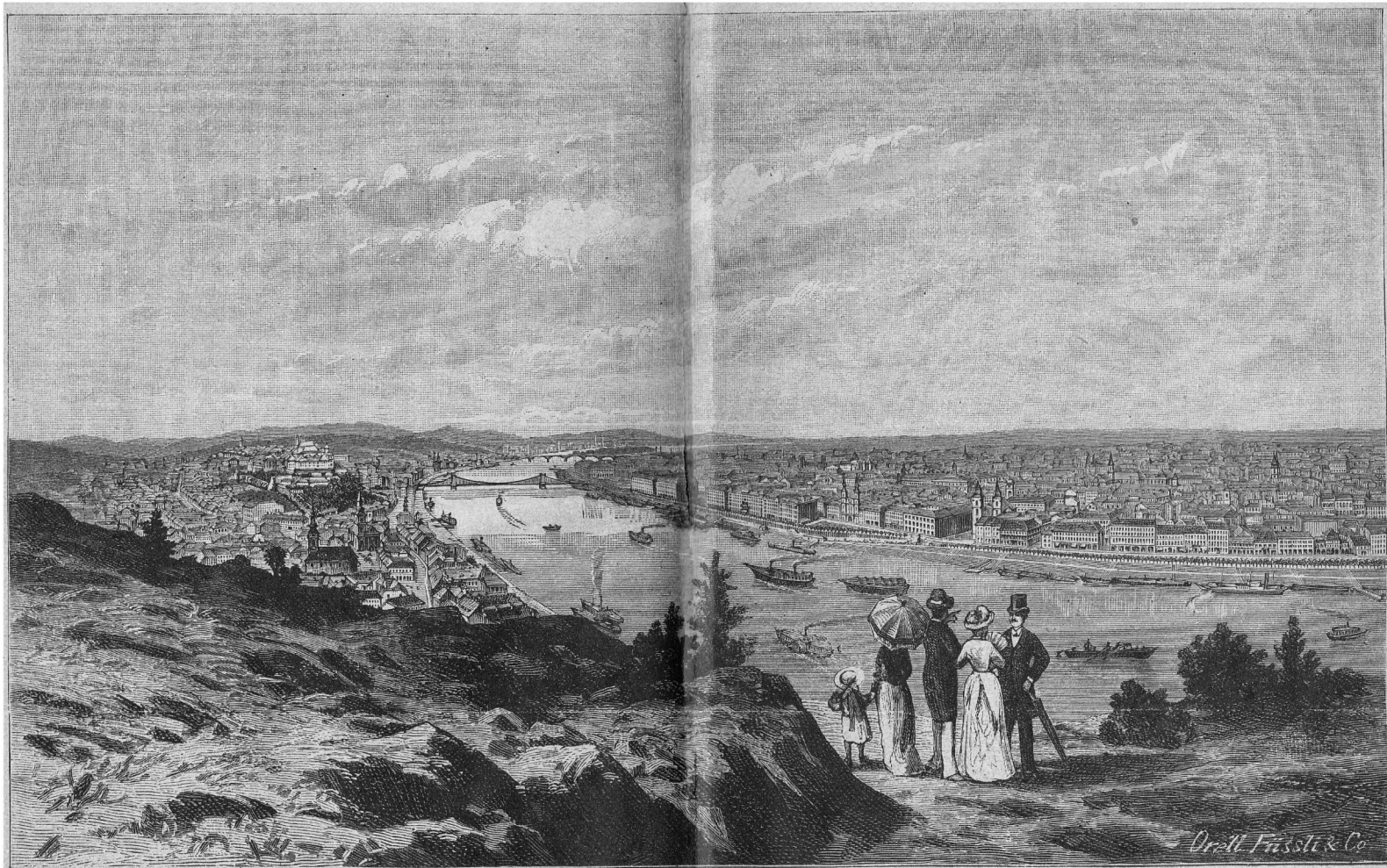
Fővárosi kalauz az
ORSZÁGOS KIÁLLITÁSRÓL szülő függelékkel, számos képpel, a **FŐVÁROS** és a **KIÁLLITÁS**
SZINES TÉRKÉPEIVEL szerkeszt: GELLÉRI MÓR.

BUDAPEST 1885.
KIADJA DOBROWSKY ÉS FRANKE.
ÁRA 60 KR.

Budapest látképe.

BUDAPEST

A KIÁLLÍTÁS ALATT

FŐVÁROSI KALAUZ ÉS TÁJÉKOZTATÓ

MINDENKI SZÁMÁRA.

SZÁMOS A FŐVÁROS KIVÁLÓBB PONTJÁT ÉS
NEVEZETESSÉGEIT ÁBRÁZOLÓ **KÉPPEL**, A FŐVÁROS
ÉS A KIÁLLÍTÁS **SZINES TÉRKÉPEIVEL** ÉS AZ

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSRÓL

SZÓLÓ

F Ü G G E L É K K E L.

AZ 1885. ÉVI ÁLTALÁNOS
KIÁLLÍTÁS ORSZ. BIZOTTSÁGA ÁLTAL ENGEDÉLYEZETT KIADÁS.

SZERKESZTI :

GELLÉRI MÓR.

BUDAPEST.

KIADJA DOBROWSKY ÉS FRANKÉ.

1885.

E műnek vagy tartalmának és az abban foglalt képeknek és térképeknek részben vagy egészben való utánozása a törvény értelmében tilos.

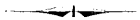
E L Ö S Z Ó .

Az 1885. évi országos kiállítás folyamában minden magyar ember alkalmat fog keresni, hogy az ország fővárosát megtekintse, illetőleg újból meglátogassa. Százakra megy azok száma, kik először lesznek most Budapesten. A főváros: az ország szíve, melyre minden magyar ember büszke, melyért minden hazánkfia lelkesül. A főváros fokozatos fejlődése iránt az ország minden részében egyaránt érdeklődnek és ha a külföldiek jó emléket visznek magukkal Budapestről, erre nemcsak a fővárosi, de minden magyar ember is büszke lesz.

Kivánatos, hogy azok, kik az országos kiállítás alkalmából Budapestre jönnek és itt még tájékozatlanok, egy jó tanácsadó és tájékozó közegre akadjanak, mely ugy az idő beosztására, mint a nevezetességek megtekintésére nézve kalauzul szolgáljon, de e mellett könnyen tájékozza minden hivatalos eljárásban is és általában segítségükre legyen a fővárosban való tartózkodásuknak kellemes és hasznos beosztása iránt.

E műnek kizárólag ez a célja és e cél gyakorlati kivitelét tartván szem előtt, nagyobb súlyt fektetett a praktikus tájékozásra, utbaigazításra, adatokra stb., mint a hosszadalmas, utleírás-szerű ismerte-

tésekre, melyeket nem hasonló művekből szoktunk meríteni. E mellett azonban igyekeztünk a főváros nagy haladását és fejlődését adatokban és képekben is, néhány tanulságos vonásban és tömör ismertetésben bemutatni, és pedig olyformán, hogy az a látogatók igényeit ne csak pillanatra elégítse ki, hanem, hogy e művecskét a fővárosban való használat után, mint fővárosi emléket magukkal haza vive, annak változatos tartalmát az otthon levők számára is hozzáférhetővé tegyék és ezáltal a főváros iránt való érdeklődést és rokonszenvet minél szélesebb körben terjesszék.

Budapest története.

Rövid vázlatát adjuk e helyen a magyar főváros történetének, mely eseményekben gazdag és szerfölött érdekes. E történet messze benyulik a régnult idők homályába, jóval messzebbre mint hol a magyar nemzet európai szereplése kezdődik. — Budapest elnevezését hiába keresnők, mert ez csak a legujabb időből ered, attól fogva, mikor a két testvérváros törvényesen egyesült (1873). A történeti idők folyamán át csaknem mindig Buda szerepel Magyarország fővárosaként, — s csak ebben a században nyerte teljesen Pest a hegemoniát Buda fölött. A főváros egyik részének, Ó-Budának, nyomaira már a rómaiak idejében akadunk, e város régi római gyarmat volt, s Aquincumnak hívták. A legujabb időben tudós régészünk Torma Károly, nagy fontosságú felfedezéseket tett az ó-budai ásatásoknál Aquincum multjára nézve és számos adat bizonyítja, hogy e gyarmatnak jelentékeny szerepe volt a rómaiak idejében. Később e római város romjaiból építette Attila Etelvárárt, melyet azután Attila fivérének, Budának emlékére a magyarok Budavárnak neveztek el. Egy másik történeti versio szerint a szláv őslakók Aquincumot (vizek városa) „buda“ (viz) névvel ruháztak fel, a magyarok azután, minthogy „etel“ ó magyar nyelven „viz“-et jelentett, a várost Etelvárnak keresztelték.

Az Árpádok idejében Szent István király 1015-ben alapította a boldogságos szűznek szentelt fehér templomot, 1022-ben pedig az ó-budai prépostságot, mely Ecclesia Budensis nevet viselt. E prépostság területén volt abban az időben Budavár is.

Pestet alkalmasint a bolgárok alapították, jóval a magyarok bevándorlása előtt. De a magyarok letelepedése után is bolgárok akták Pestet, később a német bevándorlás következtében kiszorultak, s már a tizenharmadik században Pest lakossága Jobbára német volt. A tizenharmadik század első felében IV. Béla

király alatt a mongolok pusztító hada, Batu khán vezérlete alatt, irtózatos rombolást vitt véghez. A vad hordák elpusztítottak mindent, a lakosság egy részét felkoncezolták, másik részét pedig rabságba hurezolták. A tatárok kivonulása után Pest újra felépült, IV. Béla király a letelepülőknél jelentékeny kiváltságokat adott. 1247-ben az „uj-pesti hegyen“ (a mostani várhegy) a város védelmére erősséget építettek.

Budának első felvirágzása Nagy Lajos uralkodása alatt kezdődött. A nagy király az ó-budai prépostság területén új fényes királyi palotát építtetett, majd Uj-Budát szabad királyi várossá emelte, mely akkoriban egészen a mostani buda-ujlaki templomig terjedt. Nagy Lajos király palotájának romjai egész a török uralom idejének végéig láthatók voltak. Zsigmond király korában Budán nevezetes dolgok történtek. Ebből az időből jegyzi fel a történet hédervári Kont és harmincz bajtársa kivégeztetésének szomorú eseményét. Zsigmond király nevezetes kiváltságokat adott a városnak azért, hogy a rá nézve viszontagságos időkben hozzá hű maradt. Zsigmond királynak római királylyá történt megválasztatása (1411) után, a fejedelem fényes udvart tartott Budán, s a városnak igazán dicsőséges fényes napjai voltak. Itt szolgáltatott Zsigmond igazságot Lengyelország, Velence s a német lovagrend, valamint az osztrák hercegek közt. Ebből az alkalomból Budán rendkívül fényes társaság gyülekezett össze. A későbbi években a király Budán Sunda (Sigismunda) nevű egyetemet alapított, s megkezdte nagyszabású királyi palotájának építését. Az ő uralkodása alatt látogatta meg Budát Comnenus Mihály görög császár, s ez időben szakadt el Pest Budától, s a király megengedte, hogy Pest önmaga válaszsza bíráját és hat tanácsosát. Szabad királyi várossá csak Mátyás király emelte Pestet.

A magyar főváros fénykorát a Hunyadyak alatt élte; de ezt megelőzőleg a Hunyadyak egy deli sarjának, Hunyady Lászlónak ártatlan vére folyt ki a Szent-György-téren. Az esküszegő gyöngye király álnok udvaronczaik tanácsára 1457. márczius 16-án fejeztette le Hunyady János idősebb fiát. A következő évben kiáltották ki Hunyady Mátyást magyar királynak, s a 17 éves Mátyás 1458. február 16-án érkezett Budára, s bevonulása méltó volt ahhoz a ragyogáshoz, mely uralkodásának éveit betöltötte. Mátyás alatt élte Buda valódi fénykorát. A király valódi lelkesedéssel igyekezett nagygyá és széppé tenni az ország fővárosát, melyben

ekkor otthont talált az ipar, tudomány és művészet. Bonfin, a híres történetíró, ragyogó színekkel írja le azokat a pompás építkezéseket, miket Mátyás király Budán eszközöltetett. Ő írja le Mátyás király palotáját s híres kertjét, melynek messze földről csodájára jártak. Roppant kincset áldozott a lánglelkű király a tudományok fejlesztésére, s megalkotá a híres „Corviná“-t, melynek megbecsülhetetlen értékű drágaságait a törökök később Stambulba vitték. Drága ereklyeként őrzi most a magyar nemzet a nevezetes Corvinák néhány példányát, a miket a nemrég lezajlott török-barát tüntetések közben, a török szultán ajándékba küldött Tahir bey által a magyar nemzetnek. 1477-ben Mátyás király a Vitéz János esztergomi érsek által 1463-ban megalapított pozsonyi akadémiát Budára tette át, s egyetemi jelleggel ruházta fel.

Viharos nehéz idők következtek Mátyás király halála után Budára és Pestre. Nagy veszély fenyegette a városokat 1514-ben a Dózsa György által vezetett felkelés alatt. Ugyanez évben volt Budán az az országgyűlés, a melyen a parasztlázadást irtóztatós rendszabályokkal boszulták meg. Ez volt az az országgyűlés, mely Verbóczy országbíró törvénykönyvét elfogadta; Pestre nézve különösen arról nevezetes ez az országgyűlés, hogy a szabad királyi városok közt második helyre emelte.

Következett a törökök uralma. Szolimán szultán 1520. szept. 10-én foglalta el a védtelen Budát, melyre gyászos évek hosszú sora következett. Idegen hatalom súlyos ígája, idegen uralom szegényítő béklyói nehezédtek reá. Török várossá lett Buda, a templomok tornyai félhold váltotta fel a keresztet. Az e korbéli utazók sötét színekkel rajzolják a főváros sorsát, a dicsőség ragyogása helyett mindenütt hanyatlást, nyomoruságot találtak. Mátyás király híres palotája is tönkrement, a könyvtárt elpusztították. A nyugoti oldalon földalatti börtönök vonultak el, melyekről Schweiger Salamon azt írja 1665-ben megjelent munkájában, hogy „illőbbek lettek volna fenevadak, mint ama szerencsétlen keresztények számára, kik bennök hosszú gyötrelmek közt készültek szörnyű végsorsukra.“

Végre elérkezett a török uralom alól való szabadulás ideje és száznegyvenöt esztendei szolgaság után kiverték a keresztény hadak Budából a törököt. 1541. szept. 2-án lett Buda a törököké és 1684. szept. 2-án foglalták vissza tőlük.

Megkezdődött az ujjászületés kora, ámde Buda hajdani dicsőségét többé vissza nem nyerte. Lipót császár 1703-ban Budát

és Pestet új kiváltságokkal ruházta fel. Kolonics bibornok 1702-ben akadémiát állított fel Budán, s azt a jezsuitákra bízta. Pest Savoyai Jenő herceg török hadjárata alatt (1715—1718) némi lendületet nyert, minthogy a császári seregeket Pestről látták el a szükségesekkel. Pest város tanácsa 1717-ben a piaristáknak kolostort és gymnasiumot építtetett a városháztéren, s 1723-ban Pesten a hétszemélyes táblát és királyi táblát szervezték. 1727-ben fejezték be a Károly-kaszárnya építését, vagyis akkor a rokkantak palotáját. Ugyanez időben, mikor Pest ilyen szépen fejlődött, Budát roppant tűzvész pusztította, s a városnak egész nyugoti része martalékul esett a romboló elemnek. Csak e tűzvész után nyerte Buda mostani alakját.

Mária Terézia uralkodása alatt és után is sok történt a két város fejlesztése érdekében. 1767-ben kapta Pest az első külvárost, a Terézvárost; 1769-ben új hajóhidat építettek a Dunán át; 1774. aug. 14-én nyílt meg a német színház a pesti bástya egyik köröndjében; 1780-ban tették át a kir. egyetemet Budára, honnét 1784-ben került vissza Pestre.

Az 1781-iki edictum következtében, mely a nem-katholikusoknak is tért nyitott Pesten az érvényre jutásra, a lakosság jelentékenyen szaporodott. 1786—90 közt épült fel jobbára a Lipótváros; 1787-ben fejezték be a tábori kórház építését, s ez időben támadt a budai Krisztinaváros. 1790-ben nyílt meg a magyar nemzeti színház, azonban hat évi fennállás után pártfogás hiányában a magyar muzsa e temploma bezárult. Sokat köszönhet Budapest József főherceg nádornak, a ki nemes gondoskodással igyekezett fejleszteni a fővárost. 1799 nyarán vetették alapját Batthyány József bibornok pártfogása alatt a mai városligetnek. Egymásután épültek ez időtájt a nagyobb középületek. 1807-ben a Budára gyűlt rendek elfogadták gróf Széchenyi Ferencz indítványát, a nemzeti könyvtárnak nemzeti muzeummá való átalakítása iránt, s a nádor elfogadta az új intézet védnökségét; 1808-ban szépitési bizottság alakult, mely feladatául azt tűzte ki, hogy Pestet modern várossá alakítsák át; 1812-ben nyílt meg a pesti német színház. 1814-ben a bécsi kongressusra összegyűlt uralkodók meglátogatták Pestet. 1827-ben gr. Széchenyi István kezdeményezéséből létrejött a magyar tudományos akadémia, és 1830-ban indult meg a Dunán a gőzhajózás, mely 1836-ban már egész Konstantinápolyig terjedt. A következő években két nagyfontosságú épületet emeltek, ugyanis 1837-ben kezdték meg a

nemzeti muzeumnak, és 1840-ben befejezték a nemzeti színháznak építését.

Nagy csapások is látogatták meg azonban a jótékony fejlődés ez idejében Budapestet; 1831-ben a kolera Pesten 2360 embert ragadott el, 1838-ban pusztított az irtózatossárvíz, mely Pesten csak a házakban az akkor uralkodó szerény árak mellett is 10,500.742 pengő forintra becsült kárt okozott. Ámde az árvíz rombolásai után gyorsan épült az ország központjává és a nemzet büszkeségévé vált Budapest, melyben a nemzet összes társadalmi mozgalmainak szálai összecsomósodtak. Ipar, tudomány, művészet és nemzeti irodalom hatalmas lendületnek indult, s egészen új élet támadt a réginek helyén. A 1848—49-iki zivataros események természetesen a fővároson is nyomot hagytak; e nagy napok és az azokhoz fűződő emlékek még ma is élénken élnek a nemzet szívében. 1850-ben építették a budai alagutat, 1857-ben létesült a kereskedelmi akadémia, s 1851-ben kezdték építeni a lipótvárosi bazilikát, de valóságos fejlődés ez évek alatt nem tapasztalható.

Az elnyomatás sötét éjszakája után új élet hajnala hasadt a nemzetre. Az 1867-iki kiegyezkedés után nemes, hatalmas lendülettel kezdődött meg a fejlődés kora, s ez időtől kezdve a főváros csaknem rohamosan emelkedett egyre virágzóbb állapotba. 1867 június 8-án ment végbe nagy pompával a budai Boldogasszony-kápolnában I. Ferencz József császárnak magyar királylyá való megkoronázása.

És ez idő óta gyors egymásutánban következtek a fővárosban a nevezetes kulturintézmények. Ha visszagondolunk azokra, amiket hajdan, évszázadokkal ezelőtt irt Pestről Schweiger Salamon, s körülnézünk ma Budapestben: jóleső önrzet és büszkeség szállja meg lelkünket, látván, hogy Magyarország fővárosa mivé lett!

A Duna mindkét oldalán pompás rakpart épült. Palotasorok emelkedtek mindkét part mentén. A Duna hatalmas hátán meglepően élénk a gőzhajók forgalma, s a Bécs felől a Dunán leutazó elé olyan kép tárul fővárosunk közelében, melynél elragadóbbat nem talál sehol.

A két város közt egyre nagyobb lendületet vett közlekedés szükségessé tette a gyönyörű Margit-híd és az összekötőhid felépítését. Az ipar, tudomány, művészet és kereskedelem számára pompás paloták emelkedtek. A nemzet dicső nagyjainak: József nádornak, Eötvös Józsefnek, Széchenyi Istvánnak, Petőfinek szobrokat emelt az utókor kegyelele, s a Deák Ferencz szobra

már nagyjában készen van ; rövid idő múlva ezt is felállítják. 1866 óta közuti vasut szeli át a város nevezetesebb utait, előmozdítva a közlekedést, és világvárosi jelleget adva Budapestnek. 1873 óta ez az elnevezés törvényessé vált, mert ettől kezdve a két testvérvárosnak s a külvárosoknak egyesítését törvénybe iktatták.

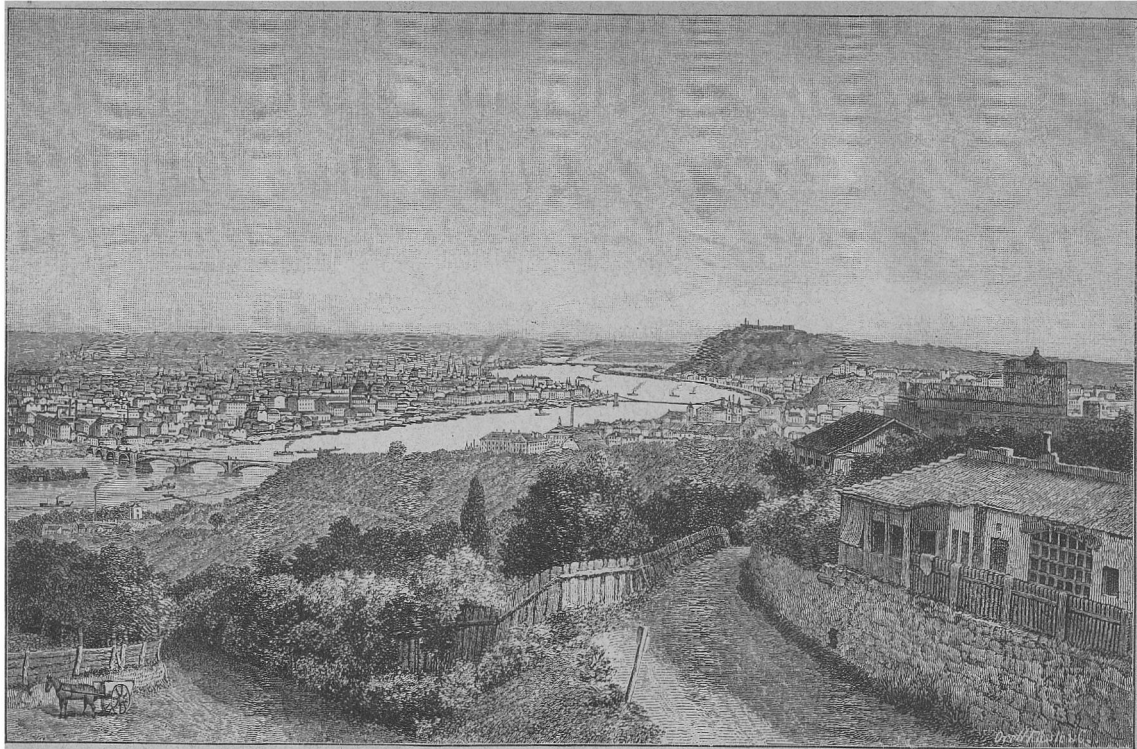
A tudományoknak olyan épületeket emeltek, a melyek bármely európai főváros intézeteivel kiállják a versenyt ugy külső formájukra, mint belső berendezésökre. Nemzeti muzeumunk ritkítja párját Európában, képtárainkban gazdagon vannak képviselve a művészet remekei, s legutóbb a törvényhozás egy történelmi képcsarnoknak a fővárosban való felállítását határozta el.

A művészet sem jár szegényes hajlékokban. Négy magyar színház és egy szinkör áll rendelkezésére a hazai muzsának, s a királyi operaház, mely a király nagylelkűségéből épült, méltán sorakozik az európai világvárosok hasonló intézetei mellé. A képzőművészetnek, zeneművészetnek pompás csarnokai vannak. A kereskedelem és közlekedés számára ott van a posta és távirdapalota, a vámpalota, az osztrák-magyar államvasutak pályaháza, s legutóbbi idő óta a magyar államvasutak központi pályaháza, melyre méltán büszkék lehetünk, de legnagyobb büszkeségünket képezheti a teljesen kiépült sugárut, ez a ragyogó szépségű városrész, melyet irigykedve néz a külföldi világvárosok fia, ha ellátogat hozzánk. Épülőben van a nagy körut, melynek tervét már törvénybe iktatta a törvényhozás, és törvénybe iktatta a Duna partjára emelendő új országház felépítését is. E monumentalis épület körül előreláthatólag egész új városrész fog emelkedni, s a Dunapart egész a Margit-hidig nagyszerű benyomást keltő palotasorral lesz szegélyezve. A kereskedelmi miniszterium palotájának e helyen való felépítését már el is határozták.

A társadalmi élet hatalmas lendületnek örvend a fővárosban. Erőteljes korszellem lüktetése érezhető minden irányban, s az öntudatára ébredt magyar faj nemes buzgalommal igyekszik minden téren pótolni a multban elkövetett mulasztásokat.

A jótékony és közmuvelődési intézetek egész sorára mutathatunk, bizonyítékául annak, hogy a főváros ez irányban is lépést tart a kor igényeivel és egy oly város társadalmának szükségleteivel, a mely magát már az európai világvárosok közé sorozza.

Politikai fontosság tekintetében is nagyot haladt Budapest, mert míg 1867-ben még egy konzulátus sem volt a fővárosban,

Kilátás a rózsahegyről.

ma már tizennégy állam tart képviseletet benne, s nagy részben főkonzulátusok által. Fokozza a politikai fontosságot az is, hogy a delegációk minden második évben Budapesten üléseznek.

A főváros eddigi történetének mindenesetre egyik legkimagaslóbb, egyik legnagyobb fontosságú mozzanata a mostani országos kiállítás, mely a nemzet fejlődésének és haladásának valóságos ünnepe.

Bizunk a nemzet erejében, kitartásában és nemesre, jóra való törekvésében, és hiszszük, hogy Budapest, az ország központja, a jövőben is biztosan halad a fejlődés útján és hogy vele együtt az egész ország és nemzet is eléri boldogulásának célját!

Adatok a fővárosról.

Föld- és helyrajzi adatok. Buda $36^{\circ} 42' 42''$ -el fekszik keletre Ferrótól és $47^{\circ} 29' 44''$ -el északra az egyenlítőtől. Pest keleti hosszasága $36^{\circ} 43' 15''$, északi szélessége $47^{\circ} 49' 25''$. A *tenger színe fölött* Pest 114, a budai vár 159, a gellérthegyi erőd 241 meternyra emelkedik. A *városi terület kiterjedése* nem nagy, mert mindössze 14.146 $\frac{1}{2}$ katasztrális holdat, tehát alig egy és fél négyszögmértföldet tesz (Versecz területe 5, Nagy-Körösé 7, Szabadkáié 16, Debreczené 18 négyszögmértföldet tesz.) *Földismei viszonyok*: A budai hegyek nagyrészt kárpáti homokkőből és mészmárgából állanak, melyek alatt és fölött sűrű mész és dolomit (jura-mész, juradolomit) fekszik. A jelentéktelen pesti emelkedések harmadlagos mészképletek, melyek csigakövéletekben gazdagok. Kőbányán ez emelkedések több ölnyi magasságu domborozatot képeznek, melyből igen jó építő anyagot fejtenek. A pesti terület sík részei ósvilági tengerfenék képét viselik; szintén kövéletgazdag harmadlagos durva mész, mely agyaggal váltakozik és alluviális fővennyel van borítva. A talajképződés különös sajátossága, hogy a *meleg források* feltünő bőségben fordulnak elő (Lásd „a fürdők“ rovatát.) A *Duna* szélessége a Margitsziget fölött 853 – 947, a sziget alatt 910, a lánczvidnál 455, a vígadó előtt 417, a Gellérthegy tövében 303 meter valamivel lejjebb azonban ismét 1138 meter szélességre terjed. A folyam mélysége a lánczvidnál a pesti oldalon 6.64, a budai oldalon 10.43, a vígadó előtt mindkét oldalon 6.32 meter.

Statisztikai adatok. *Népesség.* *A főváros népessége 1885 január havában a következőképen állott: I. kerület 29.717, — II. ker. 26.967, — III. ker. 28.613, — IV. ker. 32.567, — V. ker. 39.431, — VI. ker. 68.207, — VII. ker. 73.592, — VIII. ker. 74.131, — IX. ker. 35.500, — X. ker. 10.590. Ezenkívül a kaszárnyákban van 10.216 katona, úgy, hogy az összes népesség száma 429.532-re rug.

Iparstatisztika: 1883 végén volt az önálló iparosok száma 8911, az ezeknél alkalmazottak száma 46.514; (ezek közül üzletvezető és hivatalnok 1690, férfisegéd és munkás 25.923, női munkás 5243, futanonc 5256, leánytanonc 642, férfinapszamos 6441, nőinapszamos 1319) az iparral foglalkozók összesége tehát 55.425.

Áruforgalom: 1883-ban összesen érkezett Budapestre 25.135.778 métermázsa, elszállított 10.961.083 m. m.; e szerint a főváros összes forgalma az 1883-ik évben 36.096.801 m. m. tett.

Pénzüintézetek: A budapesti pénzüintézetek állaga 1883 decz. 31-én a következő volt: Befizetett részvénytőke 58.734.680 frt, tartaléktőke 12.189.259 frt, külön tartalék 7.198.406 frt, ingatlan vagyon értéke 8.227.311 frt, értékpapírbirtok 55.309.236 frt, készpénz 8.856.677 frt; a fővárosi pénzüintézetek *tiszta jövedelme* 1883-ban 5.338.067 frtra rugott.

Ipar, biztosítási, közlekedési vállalatok és egyéb részvénytársulatok: Iparvállalatok tiszta jövedelme volt 1883-ban 4.424.353 frt, biztosítási társulatoké 1.428.787 frt, közlekedési vállalatoké 920.144 frt; egyéb részvénytársulatoké 139.433 frt; a fővárosi részvénytársulatok *tőkéje* 1883-ban 110.705.478 frtot tett, mely összeg 1878-hoz képest 62,8%-kal való gyarapodást jelent. Az osztalék átlaga 1883-ban 8,38%-ot tett.

Adószolgáltatás: 1883-ban a házbéradó tett 3.511.648 frtot, részvénytársulati jövedelmi adó 1.009.615 frt; az egyenes állami és községi adókiivetés volt 1883-ban 9.902.084 frt, ebből tényleg befolyt 8.926.608 frt.

Házak statisztikája: 1883-ban volt Budapesten 7556 földszintes, 1853 egyemeletes, 709 kétemeletes, 458 háromemeletes, 69 négyemeletes, összesen 10.645 ház. A lakházak száma évenként mintegy 1½ százalékkal gyarapodik.

Távirtdai forgalom: 1883-ban a feladott sürgönyök száma 652.382, az érkezett sürgönyök száma 631.827, a bevétel 475.260 frt.

A főváros fogyasztása tett 1883-ban és pedig a huszfogyasztás 474.476 métermázst, a szeszes italok fogyasztása 497.526 hectolitert; házi és vadszárnyas, valamint egyéb vad 3.558.678 darabot; a fogyasztási adóbevétel 1883-ban 815.392 frtra rugott.

Házi állatok: 1884 október havában a háziállatok statisztikája a fővárosban következőképpen állott: szarvasmarha és pedig: tehenész- vagy parasztbirtokos tulajdon 5183, birtokos vagy magánzó tulajdona 9272, ló 11611, szamár és öszvér 102, sertés 85.273, juh és birka 1421, kecske 201, méhek 419 kaptár, szárnyas háziállatok 84.100.

A főváros szervezete. Az 1872. évi 36-ik törvénycikk Buda és Pest szabad királyi fővárosokat, Ó-Buda mezővárost és a Margit-szigetet — e két utóbbit Pest vármegyéből kikebelezvén — Budapest főváros név alatt egy törvényhatósággá egyesítette. A főváros, mint önálló törvényhatóság, a törvény korlátai között gyakorolja az önkormányzatot és az állami közigazgatás közvetítését. A fővárosi rendőrség ujabban, mint állami rendőrség szerveztetett. A főváros élén a főpolgármester áll; ezenkívül van

a fővárosnak egy polgármestere és két alpolgármestere; a fővárosi hatóság alá tartoznak a tanács a szak- és segédhivatalokkal, a fővárosi árvaszék és a kerületi előljáróságok; a fővárosi törvényhatósági bizottságnak 400 választott tagja van.

A főváros beosztása a következő: *I. kerület* Vár, Tabán, Krisztinaváros mostani kiterjedésében, valamint a kültelek. *II. kerület* Viziváros, országot a mostani kiterjedésében, valamint a kültelek. *III. kerület* Császárfürdőtől kezdve (Ujlak, Ó-Buda) az óbudai vámvonalig. *IV. kerület* Belváros a mostani kiterjedésben. *V. kerület* Lipótváros, valamint a kültelek és a Margitsziget. *VI. kerület* A Terézváros és a városliget ama része, melyet a király-utca határol, valamint a kültelek. *VII. kerület* Erzsébetváros, a király-utczától jobbra (a kerepesiut és a király-utca közötti városrész) és a kerepesiut nyugati részén levő Rákosfalva, valamint a kültelek. *VIII. kerület* Józsefváros a mostani kiterjedésben az üllői-utig (baloldal). *IX. kerület* A Ferenczváros az üllői-utig és az alsó Dunapart közt fekvő kültelek. *X. kerület* Kőbánya valamint a kerepesi-ut és az üllői-ut közt levő kültelek

Városi hatóság. Főpolgármester: *Ráth* Károly; polgármester: *Kamer Mayer* Károly; alpolgármesterek: *Gerlóczy* Károly és *Kada* Mihály; főjegyző: *Márkus* József. Tanácsnokok: *Alkér Gusztáv*, *Hamza Máté*, *Horváth János*, *Haberhauer Károly*, *Kun Gyula*, *Nagy Lajos*, *Matuska Alajos*, *Pözel István*, *Rózsa Péter*. Főügyész: *Toldy József*; főszámvevő: *Lampel Hugó*; főpénztárnok: *Lényei István*, *Hebelt Éde*; főmérnök: *Incze György*; főorvos: *dr. Patrubányi Gerő*; a statisztikai hivatal igazgatója: *Kőrösi József*; árvaszéki elnök: *Kasenczky József*.

A fővárosi hivatalok és az ezekkel kapcsolatos *hivatalok* a következő czimek szerint vannak elhelyezve:

Az új városházban (Lipót-utca 32) és az ezzel szomszédos épületekben vannak elhelyezve a következő hivatalok: a főpolgármester, az I. alpolgármester, az igdató-, kiadó-hivatal, a levéltár, a mérnöki hivatal; ugyanitt van a városi köztörvényhatósági bizottság ülésterme, a jogügyi, tanügyi, egészségügyi, ipar, rendészeti és szegényosztály, a középítési ügyosztályok és a főorvosi hivatal.

A régi városházban (városháztér) székel a polgármester, a II. alpolgármester, a tanács, az ügyészi hivatal, a számvevőség, az adószámviteli hivatal, az adópénztár, az adó- és illetékbehajtási hivatal, a házipénztár, a letéti hivatal, a gazdasági hivatal, a gyám-pénztár. A katonai ügyosztály és a VII. ügyosztály, a vásár-igazgatósággal Lipót-utca 28. sz. a.; a fővárosi árvaszék Duna-utca 15. szám alatt van.

A fővárosi hatóság alá tartoznak még a következő hivatalok:

Statisztikai hivatal, Deák-Ferencz-utca 2; közbiztonsági és marhavásári igazgatóság, soroksári-ut; mértékhitelítő hivatal, kerepesi-ut 37; Rudasfürdő igazgatóság, I. nádor-tér 561; tűzoltóság, Ferencz József-rakpart; vízvezetéki igazgatóság, akadémia-

és Széchenyi-utca sarkán; Szt.-Rókus-kórház, VIII. Stáhlly-utca 6/8; Szent-János-kórház, II. szegényház utca 13; szegényház, VII. erdősor 7; dologház, VIII. Kun-utca 4.

A *kerületi előjáróságok* következőképpen vannak elhelyezve: I. kerületi I. uri-utca, régi városház; II. ker. fő-utca, vízvezetéki épület; III. ker. főtér 88; IV. ker. Lipót-utca 28; V. ker. fő-ut 9; VI. ker. nagymező-utca 24; VII. ker. külső dob-utca 7; VIII. ker. státió-utca 36; IX. ker. soroksáriut 48; X. ker. Kőbányán, Jászberényi-ut.

Kerületi adóhivatalok: I. és II. Viziváros, fő-utca vízvezetéki épületben; III. Ó-Budán a városházán; IV. és V. Belváros, a városházán; VI. és VII. külső-dob-utca 7; VIII., IX. és X. Józsefváros, bodzafa-utca, nagy-kör-tér, Mendl-féle ház.

Budapest fővárosi közmunkatanács: II. kerület, főut 1. sz.

A rendőri hivatal központi épülete (főkapitány *Török János*) a hatvani-utca 4. számú házban van. A *ker. kapitányságok* következőképpen vannak elhelyezve: I. kerület: vár, tárnok-utca 2; II. ker.: isko.a-utca 33; III. ker.: Óbuda, kis-korona-utca 51; IV. és V. ker.: Ferencziek-tere 4; VI. ker.: gyár- és ó-utca sarkán; VII. ker.: kisdíófa-utca 16; VIII. és IX. ker.: József-utca 33; X. ker.: uri-utca.

Bejelentési hivatal: kalap- és zöldfa-utca sarkán (zöldfa-utca 8).

Rendőri őrszobák. A főváros bel- és külterületén a következő helyeken vannak a véletlen szerencsétlenségek, vagy más veszedelem esetén oly fontos rendőri őrszobák: 1. Belváros, IV., vámház-körut 16.; 2. Józsefváros, VIII., állói-ut 52.; 3. Józsefváros, VIII., népszínház-utca 26.; 4. Terézváros, VI., ó-utca 51.; 5. Lipótváros, V., hold-utca 21.; 6. Lipótváros, V., Zoltán-utca 9.; 7. Erzsébetváros, VII., sip-utca 21.; 8. Terézváros, VI., sugár-ut 144.; 9. Budavár, I., országház-utca 10.; 10. Tabán, I., felső palota-utca 8.; 11. Krisztinaváros, I., pálya-utca 6.; 12. Viziváros, II., fő-utca 16.; 13. Ország-ut, II., primás-utca 2.; 14. Ujlak, III., Lajos-utca 22.; 15. Ó-Buda, III., tavasz-utca 1.; 16. Erzsébetváros, VII., csömöri-ut 44.; Kőbánya, X., jászberényi-ut; Rákosfalva, VII., Rákosfalván; Svábhegy, I., a fogask. vasut indóházánál; Zugliget, I., Szép Ilona vendéglő épület; külső váczi-ut, V., újpesti-ut, a zöld hordóhoz czimzet vendéglő épület; lovas laktanya, VII., kerepesi-ut 88.; lovas őrszoba, IX., külső soroksári-ut; osztrák államvaspálya, VI., indóháznál; déli vaspálya, I., indóháznál; magyar államvasp. közp. személy pályaudvar, VII., indóháznál; magyar á. v. teher pályaudvar, VIII., losonczí állomás indóháza; városliget, VII., Klemens-villa; főkapitányság, IV., hatvani-utca 4.; bel- és Lipótvárosi (IV., Ferencziek-tere) ker. kapitányságnál; Terézvárosi (VI., ó-utca 51.) ker. kapitányságnál; Erzsébetvárosi (IV., kis-díófa-utca 16.) ker. kapitányságnál; József- és Ferenczvárosi (VIII., József-utca 33.) ker. kapitány-

ságnál; Budavári (I., tárnok-utca 2.) ker. kapitányságnál; Vízivárosi (II., iskola-utca 33.) ker. kapitányságnál; Ó-Budai (III., kis-korona-utca) 51. ker. kapitányságnál.

Érkezés a fővárosba.

A vasuti- és gőzhajózási vonatok közlekedésének mutatója, e helyen nem vehető föl, mert a menetrendek esetről-esetre változásoknak vannak alávetve. Legzérsebb a vonatok indulása felől vagy a legújabb vasuti- és közlekedési utmutatóból, vagy a napilapoknak idevonatkozó rovataiból esetről-esetre pontos adatokat meríteni. A kiállítás alkalmából különben jelentékeny vasuti kedvezmények engedélyeztetnek, melyekre nézve, épügy, mint a vonatok indulására és érkezésére nézve a városokint és vidékenint kifüggesztendő falragaszok és a hirlapi értesítések bővebb részleteket fognak tartalmazni.

A vasuti kedvezményekre nézve a következő általános elvi határozatok ismeretesek eddig: A legtöbb magyarországi, valamint a jelentékenyebb osztrák, illetve eseh-, gácsországi stb. állomásokról *30-40 százalékkal mérsékelt* menettérti jegyek fognak *14 napi érvényességi időtartammal* Budapestre kiadatni, melyekkel együtt *egy kiállítási belépti* és *egy kiállítási sorsjegy* is lesz váltandó. E jegyek, Bécsből és a magyar állomásokról *hetenként kétszer*, de a Budapesten beszakadó különböző irányok szerint *változó s annak idején közléteendő napokon* fognak kiadatni. Ellenben a Bécestől nyugotra, illetőleg Bécsnél messzebbfekvő osztrák és külföldi állomásokról *mindennap* fognak ilyen jegyek kiadatni, a minek megfelelően intézkedés történt, hogy az illető idegen utas, az ország határához érve, utját szintén bármely napon és bármely vonaton folytathassa menettérti jegyével Budapestre.

Vám- és fogyasztási szabályok. A fővárosba érkezéskor a vidéki mindenesekelőtt figyelemmel legyen a megérkezési állomásoknál szem előtt tartandó *vám- és fogyasztási szabályokra*, melyek közül e helyen kiemeljük a következőket: fogyasztási adó és községi pótlék fizetendő minden *szesz-ital* után, továbbá mindennemű *hus-félék* és szárnyasok után, végre a *dohány* után. Ha oly dobozokban és csomagokban, melyeket valamely utas valakinek ajándékba, vagy küldeményképen hoz, a pénzügyőrök *zárt levelet* találnak, azt tetemesen megbírságozzák.

Közlekedés a fővárosban.

Bérekocsik. Minden megérkezési állomásonál egy- és két-fogatu bérekocsik ajánlják szolgálataikat a fővárosba érkezőknek. A bérekocsik díjszabályai a következők:

1. *Az egylovas bérekocsik használatáért:*

a) az első negyedóránban	30 kr.
b) félórára	40 "
c) háromnegyed órára	60 "
d) egész órára	80 "
e) minden további negyed órára	20 "

2. *A kétlovas bérekocsik használatáért:*

a) egy órán aluli időre	frt —.80
b) egész órára	" 1.—
c) minden további negyed órára	" —.25
d) egész napra reggeli 6 órától esti 10 óráig (etetésre két órai idő engedendő)	" 8.—
e) félnapra reggeli 6 órától délutáni 1-ig, v. délután 2-től esti 10 óráig	" 4.50

3. *Vasuti pályaházakhoz vagy megfordítva és pedig:*

I. A m. kir. államvasut központi személypályaházához:

a) az I—III. kerületekből egy lovas	frt 1.30
két lovas	" 2.—
b) a IV—IX. kerületekből egy lovas	frt —.80
két lovas	" 1.30

II. A m. kir. államvasutak Józsefvárosi pályaházához:

a) az I—III. kerületekből egy lovas	frt 1.50
két lovas	" 2.50
b) a IV—X. kerületekből egy lovas	frt 1.—
két lovas	" 1.50

III. Az osztrák-magyar államvaspálya-társaság Váczi-uton fekvő pályaházához:

a) az I—III. kerületekből egy lovas	frt 1.—
két lovas	" 1.50
b) a IV—IX. kerületekből egy lovas	frt —.80
két lovas	" 1.30
c) a X. kerületből (Kőbánya) egy lovas	frt 1.50
két lovas	" 2.50

IV. A csász. kir. szab. déli vasut budapesti pályaházához:

a) az I—III. kerületekből egy lovas	frt —.80
két lovas	" 1.50
b) a IV—IX. kerületekből egy lovas	frt 1.—
két lovas	" 1.80
c) a X. kerületből (Kőbánya) egy lovas	frt 2.—
két lovas	" 3.—

V. A m. kir. államvasut központi személypályaházához:

a) az osztrák-magyar államvasut váczi-uton fekvő pályaházától egy lovas	frt —.80
két lovas	" 1.30
b) a csász. kir. szab. déli vasut budapesti pályaházától egy lovas	frt 1.30
két lovas	" 2.—

VI. A m. kir. államvasut Józsefvárosi pályaházához:

a) az osztrák-magyar államvasut váczi-uton fekvő pályaházától egy lovas	frt 1.—
két lovas	" 1.50
b) a csász. kir. szab. déli vasut budapesti pályaházától egy lovas	frt 1.50
két lovas	" 2.50

8. *A X-ik kerületbe (Kőbánya) vagy megfordítva :*

- a) az I—III. kerületekből
 egy lovas . . . . . frt 1.50
 két lovas . . . . . „ 2.50
 b) a IV—IX. kerületekből
 egy lovas . . . . . frt 1.30
 két lovas . . . . . „ 2.—

9. *A zugligetbe és Lipótmezőre vagy megfordítva :*

- a) az I—III. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 2.—
 b) a IV—IX. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 2.50
 c) a X. kerületből
 két lovas . . . . . frt 3.50

10. *A Svábhegyre és a „Szép juhászné“-hoz vagy megfordítva :*

- a) az I—III. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 2.50
 b) a IV—IX. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 3.—
 c) a X. kerületből
 két lovas . . . . . frt 4.—

VII. *Az osztr.-magyar államvaspálya vácezi-uton fekvő pályaházához, a déli vasut budapesti pályaházától :*

- egy lovas . . . . . frt 1.20
 két lovas . . . . . „ 2.—

VIII. *A magy. kir. államvasutak Ferencz-városi állomásához :*

- a) az I—III. kerületekből
 egy lovas . . . . . frt 1.80
 két lovas . . . . . „ 2.50

- b) a IV—X. kerületekből
 egy lovas . . . . . frt 1.20
 két lovas . . . . . „ 2.—

IX. *A budapesti kelenföldi vasuti állomáshoz :*

- a) az I—II. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 2.—
 b) a többi kerületekből
 két lovas . . . . . frt 3.—

4. *Az első cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság budapesti állomásaihoz vagy megfordítva :*

- a) az I—IX. kerületekből
 egy lovas . . . . . frt —.70
 két lovas . . . . . „ 1.—
 b) a X. kerületből
 egy lovas . . . . . frt 1.30
 két lovas . . . . . „ 2.—

5. *A lóversenytérré (futtatás alkalmával) várakozással oda és vissza :*

- egy lovas . . . . . frt 3.60
 két lovas . . . . . „ 6.—

6. *Temetkezéseknél a temetőbe és vissza :*

- egy lovas . . . . . frt 1.20
 két lovas . . . . . frt 2.—

A kocsiknak két órán túl használata után az idő szerint megállapított viteldíj fizetendő.

7. *A várba vagy megfordítva :*

- a) az I—III. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 1.—
 b) a IV—IX. kerületekből
 két lovas . . . . . frt 1.50
 c) a X. kerületből
 két lovas . . . . . frt 3.—

A mennyiben kütelkekre való közlekedésnél a viteldíj e díjszabályzatban nincs megállapítva, az időszerint megállapított viteldíjnak felével több fizetendő. — A Gellérthegyre a kétlovas bérkocsik használatáért: a) fél napra a már életbe léptetett díjszabályban megállapított viteldíjnál 1 frttal több fizetendő; b) a fővárosi kerületekből egy forinttal több fizetendő, mint mennyi az illető kerületekből a várba való közlekedésre meg van állapítva; c) a vasuti és gőzhajózási állomásoktól, továbbá a fővárosnak a díjszabályban megnevezett egyéb részeiből szintén egy forinttal

több fizetendő, mint a vasuti és gőzhajózási állomásoktól és a főváros egyéb részeiből az első kerületbe való közlekedésre viteldíjként megállapítottatott; *d)* a gellérthegyi erdőtől a kerületekbe és a fővárosnak a díjszabályban megnevezett egyéb részeibe való közlekedésnél, a bérkocsi-viteldíj idő szerint fizetendő és pedig egy forinttal több, mint mennyi az óránként való közlekedésre megállapítottatott; *e)* a Gellérthegy déli oldalán levő nyaralókhoz és megfordítva a viteldíj egyezség útján állapítottat meg. — Egy lovas bérkocsi a várba, Gellérthegyre, Svábhegyre, Zugligetbe, Lipótmezőre és egyáltalán kültelekekre hajtani nem köteles, de ha vállalkozik — az időszerint megállapított viteldíjnak felével több fizetendő. — Vidékre a viteldíj egyezség útján állapítottat meg. — *Esti 10 órától reggeli 6 óráig a rendes viteldíj felével több fizetendő, — kivéve a színházakat, továbbá a vasuti indóházakat és gőzhajózási állomásokat, hol a rendes viteldíj a kötelező.* Az idő azon percztől számítandó, melyben a bérkocsi állomás-helyét elhagyta; azonban, ha a kocsi visszamenetre nem használtatik, e czímen külön díj nem követelhető. Ha a kocsi visszamenetre is használtatik, ugy a várakozás és visszamenetre az idő szerint megállapított viteldíj fizetendő. — A kocsi belsejében el nem helyezhető nagyobb ládáért vagy csomagért darabonként külön 10 kr. fizetendő. — *Lánczhíd, alagut és egyéb vámdíjak* jövetre és menetre a kocsi használója által külön megfizetendők. — Minden állomáson lévő bérkocsi köteles idő és időjárásra való tekintet nélkül, a meghatározott díj szerint hajtani. — A bérkocsi köteles a kocsi használóját az időre figyelmeztetni s e czélból saját óráját a kocsi használójának felmutatni.

Hordár-díjszabály.

I. <i>Egyszerű gyalog szolgálatokért.</i>	9. Pestről Budára, Krisztinavárosba a déli vas-pálya indóházhoz . . . —.60
(Üresen, vagy kézben hordható 20 fontnyi teherrel.)	10. Pestről Budára a város-majorba . . . . . —.60
1. Ugyanazon egy városrészben . . . . . —.10	11. Pestről Budára Svábhegyre v. zugligetbe 1.50
2. Egyik városrészből a másikba a vámvonalon belül . . . . . —.20	12. Budáról Svábhegyre v. zugligetbe 1.50
3. A vámvonalon kívül a kültelekekre . . . . . —.40	II. <i>Szekeres szolgálatokért.</i>
4. Kőbányába . . . . . —.70	13. Ugyanazon egy városrészben bárhova . . . —.50
5. Ujpestre . . . . . —.60	14. Egyik városrészből a másikba a vámvonalon belül . . . . . —.80
6. Pestről Budára, viziváros, halaszvárosba v. vizont . . . . . —.40	15. A vámvonalon kívüli telkekre . . . . . 1.—
7. Pestről Budára, ráczvárosba (Gellért fürdőig) országutra, várba vagy vizont . . . . . —.40	16. Pestről Budára, viziváros v. halaszvárosba —.80
8. Pestről vagy Budáról O-Budára . . . . . —.80	17. Pestről Budára, ráczváros, országut, vár . —.80

18. Pestről Ó-Budára . . . 1.50 19. „ Krisztinaváros az indóházhoz . . . . .—80 20. Pestről a városmajorba —90 III. <i>Naponta szabott időben teljesítendő szolgálatokért.</i> 21. Ruha tisztogatásért, mely nyáron 7, télen 8 óránál tovább nem tarthat, 1 személy után havonként . . . . . 3.— 22. Két személy után havonként . . . . . 5.— 23. Naponta 2 óráig tartó házimunkáért havonként . . . . . 8.— IV. <i>Idő szerint teljesítendő szolgálatokért</i> 24. Egy órai könnyebb munkáért . . . . .—30	25. Minden követk. óráért ugyanazon dologért —20 26. Félnapig (5 órát számítva) tartó könnyebb munkáért . . . . . 1.— 27. Egész napig (10 órát számítva) tartó könnyebb munkáért . . . 2.— 28. Éjjeli órallásért, télen szabadon este 6 órától reggel 6-ig . . . . . 1.50 29. Éjjeli órallásért télen fűtött szobában . . . 1.— 30. Éjjeli órallásért nyáron 9-től 4-ig . . . . .—80 31. 24 óráig tartó foglalkozásért éjjel-nappal . 2.50 32. 1 hétig tartó foglalkozásért éjjel-nappal . 12.— 33. 2 hétig tartó foglalkozásért éjjel-nappal . 20.—

Minden hordár kezességi bárczával el van látva, melyet a megbízó félnek átadni köteles. — A hordár által netalán okozott kár, az intézeti irodában kellő időben bejelentendő.

A hordárnak bizományt visszautasítani nem szabad, de bérért előre követelheti. — Oly megbízásnál, melyre válasz hozandó, a hordár köteles a válaszra *egy negyed óráig várni*; a visszamenet azonban megfizetendő. — Vasutak vagy gőzhajók által történendő málfaszállításoknál ahordár *fél óráig tartozik várni*; minden további várakozás *negyedóránként tíz krral* megtérítendő. A megbízás kivételével járó költségeket a megbízó viseli. — *A szolgálati idő nyáron 6 órától 9-ig, télen 7-től 6-ig van megállapítva; ezen idő előtt vagy után, minden megbízásért az előírt díj felével több jár.* — Az alagut és hidpénzt a megbízó fizeti.

A budapesti közuti vaspálya nyári menetrendje, mely 1885 május elsejétől további intézkedésig érvényes, a következő:

V O N A L :	Az első vonat indul		Az utolsó vonat indul		V O N A L :	Az első vonat indul		Az utolsó vonat indul	
	reggel		este			reggel		este	
	ó.	p.	ó.	p.		ó.	p.	ó.	p.
Ujpest-föv.-Közraktárak	4	10	9	30	Föv. közraktárak-Ujpest	5	40	1	30
Kőbánya-Károlykaszárnya	4	45	9	30	Károlykasz.-Kőbánya	5	45	10	30
Városlig.-(Kiállítás)-Osztr.-magy. á. vasp.	5	20	9	30	Osztrák-magyar á. vasp.-Városliget-(Kiállítás)	5	45	10	30
Üllőkasz.-Magy. á. vasp.	6	30	7	30	M. á. vasp.-Üllőkasz.	6	—	7	20
Ludoviceum-O.-m. á. vasp.	5	—	9	30	Ó-Buda-Ludoviceum	6	8	10	—
Ó-Buda	5	—	9	30					
Közvágóhid-Fő-út	5	30	8	—	Fő-út-Közvágóhid	6	—	8	30
Lánczhíd-fő-Ó-Buda	5	—	9	30	Ó-Buda-Lánczhíd	5	38	9	30
Lánczhíd-fő-Zugliget	6	—	8	30	Zugliget-Lánczhíd	7	—	8	42
Károlykasz.-Zugliget	6	—	8	30	Zuglig.-Károlykaszárnya	6	30	9	30

Ünnepnapon és vasárnapokon — kedvező idő esetén — az újpesti, kőbányai, városligeti és zugligeti vonalokon a szolgálat este órával kiterjesztetik.

A menetárak a következők: Az újpesti és kőbányai vonalon I. oszt. **20** kr., II. oszt. **15** kr., III. oszt. **10** kr. Az osztrák és magyar államvasúthoz, a városligetbe, a vágóhidhoz és az osztrák államvasut-Ludoviceumi vonalon **10** kr. Ludoviceum-Császárfürdő **14** kr. Ludoviceum-Ó-Buda **18** kr. Károlykaszárnya-Császárfürdő **12** kr. Károlykaszárnya-Ó-Buda **15** kr. Buda-Zugliget **22** kr. Pest-Zugliget **27** kr. Ludoviceum-, városliget-, közvágóhid-, magy.-áll.-vasut- és osztr.-áll.-vasuti vonatokra, valamint ellenkező irányban is este 7 óráig *átszálló jegyek* is szolgáltatnak ki **12** krrért.

Vonat indítás: Az újpesti vonalon: 10 perczenként. — A kőbányai vonalon: 15 perczenként. A Károlykaszárnyától éjjelenként 11 óraker különvonal indul Kőbányára. — A városligeti (kiállítás) vonalon: 4 perczenként. — A Ludoviceum-ó-budai vonalon: 12 perczenként. Éjjel 10 óra 30 perczkor a Károlykaszárnyától és a népszínházról, az előadás után egy-egy külön vonat indítatik az ó-budai főtérig. — A közvágóhid-főtéri vonalon: *csütörtökön* 7 perczenként, a többi napokon 10 perczenként. — A lánczhid-ó-budai vonalon: 12 perczenként. Éjjel 11 óraker, a lánczhidtól az ó-budai főtérig; 10 óraker a főtérrel a lánczhid-főhöz különvonal indítatik. — A Károlykaszárnya-zugligeti vonalon: negyed óránként, 9 és 2 óra közt: 30 perczenként.

A közuti vasuti kocsikon használt *iránymutató jelvények* magyarázata a következő: a) a pesti oldalon: Ludoviceum-Ó-Buda vörös-sárga-kék lobogó, este: kék-fehér lámpa. Budapest-Kőbánya fehér-vörös lobogó, este: egy vörös, egy fehér lámpa. Károlykaszárnya-Zugliget sárga, egyszínű lobogó, este: fehér lámpa vörös csillaggal. Osztr. áll.-vasut-Közvágóhid fehér lobogó kék folttal, este: sárga-fehér lámpa. Osztr. áll.-vas.-Városliget (kiállítás) zöld egyszínű lobogó, este: zöld-fehér lámpa. Fő-út-Városliget zöld-fekete lobogó, este: szintelen lámpa. Kiállítás-Városliget-Üllői-ut zöld-vörös lobogó, este: szintelen lámpa. Kiállítás-Városliget-Muzeum vörös-fehér-zöld lobogó, este: szintelen lámpa. Kiállítás-Városliget-Császárfürdő zöld-sárga lobogó, este: szintelen lámpa. Kiállítás-Városliget-Nemzetisínház-zöld-fehér lobogó, este: szintelen lámpa. Magy. áll.-vasut-Károlykaszárnya vörös egyszínű lobogó, este: vörös lámpa. Ludoviceum-Császárfürdő fehér egyszínű lobogó, este: szintelen lámpa. Közraktarak-Ujpest minden lobogó nélkül, este: két szintelen lámpa. b) a budai oldalon: Lánczhid-Zugliget vörös-fehér lobogó, este: fehér lámpa kék csillaggal. Lánczhid-Ó-Buda minden lobogó nélkül, este: szintelen lámpa.

Társas kocsik (omnibusok). Az omnibusok főállomásai a következők: József-tér, harminczad-utca, Erzsébet-tér, Miatyánk-utca, Deák-tér, Gyertyánffy-ház (király-utca előtt), fő-ut (az akadémia mögött), Sebestyén-tér és Kálvin-tér. Ez állomás-

helyekről a legtöbb kocsis a *városligetbe* közlekedik és pedig a piros-zászlós omnibuszok a király-utcán, a zöld-zászlós omnibuszok a sugár-uton át, vagy a *Stefánia-út* torkolatáig, vagy az *artézi fürdőig*. Minden omnibusznak van ezenkívül jelzőtáblája, mely az állomáshely nevét tartalmazza. A kiállítás alatt ez állomások leg-
többjéről a kocsik a *kiállításig* fognak közlekedni. Viteldij **10** kr.

A Sebestyén-térről és a Miatyánk-utczából (az Erzsébet-tér és Deák-utca között) a kocsik az *aréna-* és *István-uton* át a *Klemens* vendéglő érintésével az *Erzsébet-uton* végig az *új lövöldéig*, illetőleg a *Gólyához* közlekednek; viteldij **15** kr; ugyan-e végpont felé közlekedik több kocsis az *állatkert* érintésével.

A *Józsefvárosi templomtól* (a statio-, a kecskeméti-, koronaherczeg-, Dorottya-utcákon, a Ferencz József-téren, a fő-uton és a váczy-köruton) az *osztr.-magy. államvasut indóházáig* vagy vissza viteldij **10** kr; az *üllővuti* kaszárnyától a *Zrinyiig* (muzeum-körut és hatvani-utca sarkán) a Szöke-féle omnibuszok viteldija **4** kr; a *Sebestyén-térről* és a *Zrinyi-től* a *csömöri-utig* (aréna-ut sarkán) és vissza viteldij **6** kr. A *Magyar Király* szállodától a m. kir. államvasut indóházához vagy vissza **10** kr.

Az *Orczy-ház* elől (Károly-körut) a *Rác-fürdőig* vagy vissza **12** kr; a *Deák-térről* a *Császár-fürdőig* vagy vissza **15** kr; a *Ferencz József-térről* a budai Erzsébet sósfürdőig **22** kr; a *Ferencz József-térről* a *városmajorba* **15** kr; a *Ferencz József-térről* *Budakeszre* **35** kr.

Társaskocsik közlekednek még főleg a nyári időszakban *Buda* (Rudasfürdő) és *Promontor* között, továbbá Budapest (Calvin-tér) és *Soroksár* között.

Helyi hajók közlekednek a várkerti, eskütéri és a vámházi állomásoktól *Promontorra* és *Téténybe*; a vámházi állomástól, az *eskü-téri*, a *várkerti* rakparti, a *Rudolf-rakparti*, a *bomba-téri*, a *császárfürdői*, az *ó-budai* megálló- és felszállóhelyeket érintve, a *Margitsziget* budai (felső) kikötőjéig és *Ujpestig*; a *bomba-térről* a *Margitsziget* pesti (alsó) kikötőjéig directe is közlekedik a helyi hajó. Márczius 14-től kezdve a helyi gőzösök a vámpalota és Ó-Buda között *óránként* reggeli 6 órától esti 7 óráig *egész Ujpestig* közlekednek; a nyári időszakban pedig a hajók félóránként indulnak és esti 10 óráig közlekednek, vasár- és ünnepnapokon pedig 11—12 óráig. A kikötőhid *Ujpesten* egyelőre közvetlen a Schönichen-féle hajógyár alatt létezik.

Leányfalura és *Visegrádra* a helyi hajó naponként d. u. 4 órakor indul; Visegrádról Budapestre indul 5 óra 20 perczkor, Leányfaluról 6 óra 15 perczkor és *Budapesten van* pontban 8 órakor reggel.

A csavargőzösök (propellerek) közlekedési állomásai a következők: A csepelrakparttól (*vámház* előtt) a *sárosfürdőig*; a Ferencz József-rakparttól (*eskü-tér* előtt) a *rudasfürdőig*; a *vigadó* előtti tértől (Hangl kiosk) a várkerti rakpartig, illetőleg a budai kioskig; ide közel esik a *ráczfürdő*;

a vigadó előtti kioszktértől a budai *lánczhídfőig*; a Széchenyi-utcától (Rudolf rakpart) a *Fazekas-térig*; ugyaninnen a *császár-fürdőhöz*. Viteldijak: I. osztály 7 kr.; II. osztály 5 kr. Menet- és térbíjegy egyszerre váltva 1 krral olcsóbb.

A Svábhegyi fogaskerekű vasut nyári menetrende a következő: *Városmajor*. Indulás: reggel 6 órától 9 óráig félóránként, délelőtt 9 órától 3 óráig óránként, délután 3-tól este 9 óráig félóránként. Ünne- és vasárnap: utolsó vonat 10 órakor este. *Svábhegy*. Indulás: félórával később.

Kedvezőtlen esős napokon reggel 8 órától este 6 óráig a vonatok csak félóránként közlekednek. — Ünne- és vasárnapokon hegyemenetnél minden vonat, völgyemenetnél délután csak a meg nem telt vonatok állanak meg a megállóhelyeknél.

Menet-árak: Egyes jegyek hétköznapokon: Hegyemenetnél 30 kr. Völgyemenetnél 20 kr. Hegy- és völgyemenetnél 40 kr. — Ünne- és vasárnapokon: Hegyemenetnél 40 kr. Völgyemenetnél 30 kr. Hegy- és völgyemenetnél 60 kr. — Gyermekéért, kik a 10-ik évet még nem érték el a fél ár fizetendő, a 2 év alattiak, kik a karon tartatnak, szabadok. — *Bérletjegyek*: 60 jegy 12 forint.

Elszállásolás.

Szállodák: *Angol királynő* szálloda, Deák Ferencz-utca 1. (tulajdonos Marschal) 80 szoba 2—20 frtig; *Grand Hotel Hungaria*, kis hid-utca 1., (az első magyar szálloda részvény-társaság tulajdona) 300 szoba 1 frttől kezdve 25 frtig; *Európa* szálloda, Ferencz József-tér 7. (tulajdonos Rainer József), 76 szoba, terem és előszoba 1 frt 80 krtól 30 frtig; *Frohner* szálloda, nádor-utca 22. (tulajdonos Holzwarth György), 100 szoba 1—2 ágygyal 1 frt 30 krtól 6 frtig; *Vadászkürt* szálloda, kis hid-utca 5. (tulajdonosa Kommer Ernő), 72 szoba 1 frt 30 krtól 4 frtig; *Nemzeti szálloda*, vácsi-utca 20. (tulajdonos Rémi Róbert), 122 szoba 1—3 ágygyal 2 frttől 10 frtig, szolgálat személyenkint 40 kr., külön ágy egy személyre 1 frt.; *István főherczeg* szálloda, akadémia-utca 1. (tulajdonos Steiner Adolf), 30 utcai szoba 1 2 ágygyal 2 frt 50 krtól 6 frtig, 33 udvari szoba 1—2 ágygyal 2 frttől 3 frt 50 krig, minden külön ágy 1 frttal több; *Pannonia* szálloda, kerepesi-ut 7. (tulajdonos Glück Frigyes), 60 szoba 130 személyre berendezve 1 frt 80 krtól 5 frtig, szolgálat személyenkint 30 kr., külön ágy 1 frt.; szálloda *Páris városához*, vácsi kör-ut 25. (tulajdonos Letzl Ignác), 30 udvari szoba 1—3 ágygyal 1 frt 50 krtól 3 frt 80 krig, 45 utcai szoba 1—3 ágygyal 2 frt 10 krtól 4 frt 80 krig, 4 szalon előszobával, 3—5 ágygyal 4 frt 50 krtól 7 frtig; minden további teljesen felszerelt külön ágy 1 frt., napi szolgálat ruhatisztítással 35—40 kr.; *London* szálloda, vácsi kör-ut 65. (tulajdonos Francis W.), 80 szoba 1—3 ágygyal 1 frt 60 krtól 8 frtig; *Erzsébet királyné* szálloda, egyetem-utca 5. (tulajdonos Schmidt Ferencz), 50 szoba 1—2 ágygyal 1 frt 20 krtól 4 frt 50 krig, egy személy

ruhatisztítása 35 kr., külön ágy 1 frt.; szálloda az *Arany Sas*-hoz, ujjvilág-utca 3. (tulajdonos Kommer József), 30 szoba 1—2 ágygyal 2 frttől 3 frt 30 krig; *Orient* szálloda, kerepesi-ut 42. (tulajdonos Schmidt Károly), 43 utcai szoba 1—3 ágygyal 2 frttől 10 frtig, 35 udvari szoba 1 frt 50 krtól 3 frtig, szolgálat személyenként 30 kr., két személy után 50 kr., külön ágy 1 frt., egy gyertya 20 kr.; szálloda a *Fehér ló*-hoz, kerepesi-ut 15. (tulajdonos Walter Ferencz), 66 szoba 4—3 ágygyal 1 frt 20 krtól 7 frtig; *Széchenyi* szálloda, Buda, lánczhid-utca (tulajdonos Wrabetz Frigyes), 45 szoba 1—2 ágygyal 1 frt 50 krtól 5 frtig; *Tigris* szálloda, nádor-utca 5. (tulajdonos Dubetz Péter), 100 szoba 1 frt 20 krtól 6 frtig; *Budapest* szálloda, bécsi-utca 2. (tulajdonos Sentler Ede), 39 szoba 1 2 ágygyal 1 frt 50 krtól 6 frtig; *Magyar király* szálloda, Dorottya-utca 2. (tulajdonos özv. Minderlein Edéné), 100 szoba 2—8 frtig.

Vendégfogadók: Hungaria forrás, *Propeller* szálloda, I., Rudasfürdő-tér 3. (tulajdonos Hegyei Béla), 7 utcai szoba 1 és 2 ágygyal 2 frt 70 krtól 4 frt 50 krig, 8 udvari szoba 2 frt 30 krtól 3 frt 40 krig; az „*Arany kéz*“-hez, régi pósta-utca 9. (tulajdonos Mayr Ferencz) 5 nagy szoba 5—5 ágygyal, minden szobában egy ágy és gyertya 1 frt 20 kr., 7 külön utcai és udvari szoba 3—4 frtig; a *kék szőlőfürdő*hez, régi pósta-utca 6. (tulajdonos Reutter H.), 15 szoba 2—6 ágygyal 3—6 frt., minden ágy gyertyával 1 frt 40 kr.; *Garni* szálloda, képiró-utca 9. (tulajdonos Schwáb József), utcai szobák 1—4 ágygyal 1 frt 60 krtól 3 frtig; udvari szobák 1 frt 20 kr.; a *Fehér hattyu*-hoz, kerepesi-ut 4. (tulajdonos Weingruber Hermann), 26 szoba 1—3 ágygyal 2 frttől 4 frtig; *Két korona*, soroksári-utca 12.

Ezenkívül fölemlíthetők még a következő vendégfogadók: *Arany szarvas*, üllői-ut 99.; *Garni szálló*, II., Zsigmond-utca 40.; *Garni szálló*, VI., szercecsen-utca 30.; *Gyógyforrás*, II., Zsigmond-utca 30.; *Három kapás*, I., Attila-utca 19.; *Két kék bak*, soroksári-utca 5.; *Lukácsfürdő* szállodája, II., Zsigmond-utca 40.; *Ringer* Jakab, soroksári-utca 12.; *Rüblein* József, I., szent János-utca 7.; *Simon* Dániel, üllői-ut 14.; *Szeged* városához, I., Döbrentey-utca 3.; *Windisch* szálloda, Kőbányán, jászberényi-ut 1612.

Lakásiroda. Az országos kiállítás tartamára szervezett lakásirodánál bérbeadásra előjegyeztetnek: a) a szállodákban levő lakások, a mennyiben a szállodatulajdonosok azokat bejelenteni kívánják; b) magánlakások; c) a főváros által e célra átengedendő helyiségek; d) az állam, vagy magántársulatok és intézetek által kiadandó helyiségek; e) a főváros környékén levő községekben, esetleg a vasut- és gőzhajó-állomásokhoz közelfekvő helyiségekben levő lakások. — A lakbejelentések kizárólag csak a központi irodában történhetnek. A bejelentés alkalmával a lakást kiadó által, beiktatási díj fejében az egy napra eső bérnek 40 százaléka fizetendő. — Bejegyzésre csak oly lakások fogadhatók el, melyek egészségesek, tiszták és az érték követelt bér

nem túlesigázott. — Ha e tekintetben kételyek forognak fenn, a lakásiroda főnöke az illető lakást kiküldöttje által megvizsgál-
tathatja. A visszautasított lakásokat a főnök, a fővár. törvény-
hatóság országos kiállítási biz. elnökének bejelenteni tartozik.
— Ha valamely, az iroda által már kiadott lakás megüresedik
és a tulajdonos által, kiadásra újból bejelentetik: ezen újabb
bejelentésért csak 20 krnyi díj fizetendő. — A *lakás-bérbevétel*
személyes jelentkezés vagy *levél* útján történik. — Jelentkezés
útján mindegyik irodánál, levélben pedig csak a központi iro-
dánál lehet felvenni a lakást. Jelentkezés alkalmával az illetőnek
a kívánt lakásra utalvány szolgáltat ki. Ez utalvány kiadásáért
a lakást kereső által 20 krnyi díj fizetendő, mely összeg már az
utalvány kiadásával nyugtázva van. Annak, ki levél útján kíván
lakást felvenni, ez iránt a központi irodához kell fordulnia.
A levélben pontosan kitéüntetendő a lakástkereső neve, foglal-
kozása, tartózkodási helye és az utolsó posta; továbbá a felvenni
szándékoltt lakás akként irandó körül, hogy annak alapján az
utalvány kiadható legyen. Az ily megrendelések után 30 krnyi
díj fizetendő, melyből 20 kr. az utalvány kiadására, 10 kr. pedig
levéldíjra esik. E 30 kr. a levélhez csatolva készpénzben, vagy
készpénz gyanánt elfogadható bélyegjegyekben, továbbá posta-
utalvány által küldhető be. Minden levélbeni megkeresésre
24 óra alatt a központi iroda a kért utalványt megküldeni
köteles; ha azonban a bejelentett lakások közt a kívánt már
nem volna, vagy pedig a felvenni szándékoltt lakás oly általá-
nosságban iratnék körül, hogy annak alapján az utalványt kiál-
lítani nem lehetne: a 20 krnyi utalványdíj visszaküldése mellett
arról a lakást kereső azonnal értesítetik; ellenben a 10 kraj-
czárnyi levéldíj visszatartatik. — Levélbeni megrendeléseknél a
lakfelvétel azon naptól kezdve számítatik, a melytől megren-
deltetett. És akár elfoglalja a megrendelő a lakást, akár nem:
a megállapított bért a megrendelési időre Budapesten megfizetni
tartozik. E végből minden megrendelő levélhez, a lakást kereső
által, egy általa személyesen írt kötelező nyilatkozat melléklendő,
melyben az illető magát a fentiekre világosan kötelezi. Ha a
lakásfelvevő a kötelező nyilatkozatot nem személyesen írja, az
még két tanuval is aláíratandó. Az iroda gondoskodni fog arról,
hogy a bérbeadó a lakásjegy kiadásáról minél előbb tudomást
nyerjen. Viszont a bérbeadó köteles lakásának megüresedése
esetén azt az irodával, a 20 krnyi díj lefizetése mellett közölni.
Ha ezt tenni elmulasztja, bejelentési lapja továbbra is a kiadott
lakásokra vonatkozó csomóban fog kezeltetni. — *Személyes*
jelentkezés alkalmával, a lakástkereső részére utalványozott lakást
12 óra alatt elfoglalni köteles; ha ezt tenni elmulasztja, a
bérbeadó bejelentésére, a már kiadott utalvány semmisnek, az
illető lakás pedig ki nem adottnak tekintetik: minélfogva a
megfelelő bejelentési lap azonnal és díjtalanul a kiadandó laká-
sokra vonatkozó csomóba helyeztetik vissza. Ha azonban a
bérbevevő azon irodánál, hol a lakást felvette, 12 óra lefolyása
alatt kijelenti, hogy a részére utalványozott lakást elfoglalni
nem kívánja: tőle az utalvány visszavéttetik és 10 krajczárnyi

Budai viziváros kilátással a Margithidra és Margitszigetre.

díj lefizetése után neki más utalvány adatik ki. — Alapos kifogás esetén a laktulajdonos a bérbevevőt elfogadni nem tartozik. — *Az összes irodák a közönség részére az első reggeli vonat megérkezésétől, az utolsó éjjeli vonat megérkezéseig nyitva állanak.* — Minden irodában egy *panaszkönyv* van, melybe a központi irodánál ugy a bérbeadók mint a bérbevevők, a fiókirodáknál pedig csak a bérbevevők panaszaikat és óhajaikat bevezethetik. E panaszok és óhajok a fővárosi törvényhatóság országos kiállítási bizottságának elnöke által — a mennyiben hatáskörét meg nem haladják — lehetőleg leggyorsabban fognak elintéztetni.

Olcsó közös lakások. A fővárosi tanács határozata folytán, a kiállítás tartama alatt, több *iskolai épület* olcsó lakásokul lesz bebutorozva. A kiállítási olcsó lakások használatára csak az van jogosítva, ki arra a szabályszerű díj (*35 kr.*) lefizetése mellett utalványt nyer. — Az utalvány-tulajdonos az utalványán megjelölt teremben, egy szalma-matraczczal, lepedővel, két párnával, takaróval felszerelt és függőnnyel elkülönített vas-ágygnak, továbbá székeknek, felsőpolcznak, ruha-fogasnak, mosdó- és ivőkészletnek és törülközőnek használatára van jogosítva. Minden épületben külön női termék állanak rendelkezésre. Ruha és lábbeli tisztításért külön 5 kr. díj fizetendő. Podgyász és érték-tárgyak szelvény mellett a vállalat felelősségére, a ruhatárban tétetnek el. A termék és ágyneműek tisztántartása a fővárosi hatóság és orvosi felügyelet alatt áll. Egyes ágyak, vagy külön termék 8–12 személyre már *előre megrendelhetők a fővárosi központi lakás-irodában* IV. ker. kötő-utca, honnan a megfelelő összeg beküldése után a kívánt napokra szóló utalvány posta útján megküldetik. Ily rendelményhez egy 5 kros postabélyeg csatolandó. *Egyletek, társulatok és tömeges látogatók* részére előleges bejelentésnél *ezer ágy* áll rendelkezésre.

Fővárosi kalauz.

A közönség tájékozása végett közöljük a fővárosban székelő országos hatóságoknak, közforgalmi intézeteknek, főbb hivataloknak, általában pedig mindama közintézeteknek, közhasznú és jótékony egyleteknek, végre az üdülőhelyeknek név- és czimtarát, megjelölve mindenütt az illető hivatal, intézet vagy egylet czimét is, melyek a fővárosba érkező közönség nagy részét közelebbről érdekelhetik:

Pósta. A póstára vonatkozólag közöljük a következő leg-szükségesebb tudnivalók áttentkinthető képét:

A postahivatal neve	A hivatal nyitva		F e l a d á s i i d ő						küldemények kiadása	utalványok ki-fizetése
	Kocsiposta		levélposta		utalványok					
	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.		
Budapest főposta*	7	9	7	7	7	9	7	7	7-8	9-12 3-5
" angyalföld	8-12	2-7	7-12	2-7	7-12	2-7	7-12	2-7	7-12	2-7
" csász.-fürdő	8-12	2-6	8-12	2-7	8-12	2-7	8-12	2-7	8-12	2-7
" déli vasp.	8-11	3-6	8-11	3-6	8-11	3-6	8-11	3-6	8-11	3-6
" o.-m. á. vasp.	6-12	11 ² / ₂ -1	8-12	2-8	6-12	1-1 ² / ₂ -10	8-12	2-8	—	—
" m. áll. vasp.	7-12	2-8	8-12	2-8	7-12	2-9	8-12	2-6	—	—
" Dorottya-utc.	9-12	3-8	9-12	3-8	9-12	3-8	9-12	3-8	—	—
" Erzsébetváros	8-12	2-6	8-12	3-8	8-12	3-8	8-12	3-8	—	—
" Ferenczváros	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Józseftér	8	7	8	7	8	7	8	7	—	—
" Józsefváros	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Józsefv. vasp.	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Kelenföld	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" kerpesi-ut	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Kobanya	8-12	2-7	8-12	2-7	8-12	2-7	8-12	2-7	8-6	8-6
" Lipótváros	8	8	8	7	8	7	8	7	—	—
" Ó-Buda	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12 2-6	8-12 2-6
" ország-ut	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Rákospálya	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" soroksári-ut	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" sugár-ut	8-12	3-6	8-12	3-6	8-12	3-6	8-12	3-6	—	—
" Tabán	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Terézváros	8	8	8	7	8	7	8	7	—	—
" Üllői-ut	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" váczi-körut	8	7	8-12	2-7	8-12	2-6	8-12	2-6	—	—
" Vár	7	7	7-12	2-6	7-12	2-7	8-12	2-5	8-12	2-5
" Víziváros I.	8	7	8-12	6	8-12	6	9-12	2-5	8-12	2-5
" II.	8-12	2-7	8-12	2-6	8-12	2-7	8-12	2-6	—	—

e g e s z n a p o n á t
Levelek feladása a főpostán esti 9 órától reggel 6 óráig az I. emeleten.

Tudnivalók. A *levéldíj* a helyi, vagyis oly leveleknél, melyek a helyi postahivatal forgalmi köréhez tartozó helyekre

szólanak, ha súlyuk 20 grammig terjed, bérmentve 3 kr., 20 grammtól 250 grammig 6 kr., bérmentetlen 6 illetőleg 9 kr. Az osztrák-magyar monarchia területén levő helyekre intézett, bezárólag 20 gramm súlyú *levélért* 5 o. é. kr., 20—250 grammig 10 kr. Bérmentetlen 20 grammig 10 kr., 20—250 grammig 15 kr. Németországba 15 grammig bérmentve 5 kr., bérmentetlen 10 kr., 15—250 grammig bérmentve 10 kr., bérmentetlen 15 kr. A Boszniába és Herzegovinába, Ruméniába (a határszéli forgalomban) és Szerbiába a levéldíj bérmentve 5 kr., bérmentetlenül 10 kr. 15 grammonként; Montenegróba bérmentve 7 kr., bérmentetlenül 14 kr. 15 grammonként; Európa többi országaiba, Algériába, Brit-Columbiába, Brit-Éjszak-Amerikába, Canadába, a Canari-szigetekre, Cyprusra, Egyiptomba, az Éjszak-amerikai Egyesült-Államokba, Perzsiába (Orosz- vagy Törökországon át), Tripolisba és Tunisba a levéldíj bérmentve 10 kr., bérmentetlenül 20 kr. 15 grammonként; az egyetemes posta-egyesület többi országaiba bérmentve 20 kr., bérmentetlenül 30 kr. 15 grammonként. Az itt fel nem sorolt országokra nézve lásd a levélpostatarifát. *Levelezőlapok díja* az osztrák-magyar monarchiában és Németország államaiba 2 kr. Levelezőlapok díja a nemzetközi forgalomban és a novibazári pasalikkal való forgalomban 5 kr., a tengerentuli egyesületi országokba, hová levelezőlapok küldése meg van engedve, 8 kr. *Levelezőlapok díja* fizetett válasszal a bel- valamint Németországgal, Boszniába és Herzegovinába való forgalomban 4 kr.; a Novibazárba és a keleten levő cs. és kir. osztrák-magyar postahivatalokkal, valamint Belgium, Franciaország, Helgoland, Luxemburg, Németalföld, Norvégia, Olaszország, Portugália, Ruménia, Spanyolország és Svájcba való forgalomban 10 kr. A *kereszkötés* alatti küldeményekért, ha belföldi vagy németországi helyekre intézettek, távolsági különbség nélkül 50 grammig 2 kr., 50—250 grammig 5 kr., 250—500 grammig 10 kr., 500—1000 grammig 15 kr. fizetetik, föltéve, hogy a földadáskor bérmentesítették, s megfelelő módon vannak borítékolva. — *Aruminták* 250 gr. maximális súlyig adhatók fel és 5 kr. egységes díj alá esnek. A *kocsipostai küldeményekért sulyporto* az értéknylvánítással földott küldeményekért ezenfölül értékporto szedetik, lásd a kocsiposta-tarifát. A *kézbesítési díj* tesz a) egy belföldi közönséges vagy ajánlott levélért 1 kr.; b) egy-egy kocsipostai küldeményről, pénzeslevél vagy szállítmányról szóló értesítvényért 2 kr.; c) az ily küldemény házhöz kézbesítéseért 3 kr.; d) a *hírlapok* rendszerint házhöz nem kézbesítettek, hanem ezek a posta feldolgozása után a jelentkező czimzettnek díjmentesen kiadandók. Ha a hírlap kézbesítése kívántatik, azért következő díjak fizetendők havonként előre: 1. Ha a hírlap hetenként legalább 4-szer jelenik meg, havonként 10 kr., ha pedig a hozzá tartozó külön megjelenő estilap külön kézbesítése kívántatik, havonként 20 kr. 2. Ha a hírlap hetenként 4-szernél ritkábban jelenik meg, havonként 5 kr. és 3. Ha nem minden héten jelenik meg, példányonként 1 kr., mely illeték a kézbesítés alkalmával fizetendő. — Díjmentesen kézbesítendő: minden az összes levélpostai küldemény.

Távíróhivatalok Budapesten: 1. Központ *N*, IV. korona-herceg-utca 13. sz.; 2. Akadémia-utca *L*, V. volt alföld-flumei vasut épületében; 3. Angyalföld *L*, V. külső-váczi-ut 1421. sz.; 4. Bálvány-utca *C*, V. bálvány-utca 26. sz.; 5. Császárfürdő *L*, II. Zsigmond-utca 44. sz.; 6. Diófa-utca *L*, VII. nagy-diófa-utca 6. sz.; 7. Hajós-utca *L*, VI. hajós-utca 2. sz.; 8. Kőbánya *C*, X. belső jászberényi-ut 8452 13. sz.; 9. Szabadelvű-kör *L*, V. Dorottya-utca 14. sz.; 10. Ó-Buda *L*, III. templom-utca 222. sz.; 11. Országház *L*, VIII. főherceg Sándor-utca 8. sz.; 12. Soroksári-utca *L*, IX. soroksári-utca 60. sz.; 13. Sugár-ut *L*, VI. sugár-ut 87. sz.; 14. Tőzsde *C*, IV. tőzsdeépületben; 15. Üllői-út *L*, VIII. üllői-ut 44. sz.; 16. Terézváros *L*, VI. váczi-körut és fegyvergyár-utca sarkán; 17. Vár *N*, I. Szent-György-tér; 18. Viziváros *L*, II. lánchid-utca 1. sz.; 19. Déli pályaudvar *L*; 20. Osztr.-magy. áll. pályaudvar *C*; 21. M. áll. közp. pályaudvar *N*; 22. Ferencvárosi pályaudvar *L*; 23. Józsefvárosi pályaudvar *L*; 24. Kelenföld *L*, Budapest-pécsi vasut állomása; 25. Városmajor *L*, Svábhegyi fogaskerekű vasut állomása; 26. Széchenyi-hegy *L*, Svábhegyi fogaskerekű vasut állomása; 27. Országos kiállítás *L*, kiállítási igazgatóság épületében; 28. M. á. vasut igazgatóság *L*, VI. sugár-ut m. á. v. igazgatóság épületében; 29. Kőbánya o. m. pályaudvar *L*; 30. Kőbánya m. á. v. pályaudvar *L*.

Szolgálati jelmagyarázat: A szolgálati idő „*N*” jegyű állomásnál *éjjel-nappali*; „*C*” jegyűnél ápril hó 1-től október hó 1-ig *reggeli 7 órától esti 9 óráig*, és október hó 1-től ápril hó 1-ig *reggeli 8 órától esti 9 óráig*; „*L*” jegyűnél, vasárnapokon *reggeli 8 órától 9 óráig*, s délután *2 órától esti 5 óráig*, hétköznapokon valamint az ezen napokra eső ünnepnapokon *reggeli 9 órától 12 óráig és délutáni 2 órától esti 7 óráig*.

Távíratozási díjak. A nemzetközi távirda-egyezmény Londonban tartott legutolsó revisiója alkalmával, ezentul az egész földön a szódíjazás hozatott be, mely szerint minden országban egy bizonyos alapidj szedetik be, hozzáadván az illető szavakért járó szorzás folytán kiszámított díjat. Az alapidj az *Európán kívüli* díjazásnál elesik. Az eddig fizetni szokott agio is elesik. Az *európai díjrendszert* követő országok díjshabási táblázata a következő:

	Alap-díj			Egy. szó díja	
	frt	kr		frt	kr
Belföldi forgalomban	—	24	02		
Algír és Tunis.....	1	—	20		
Belgium.....	—	65	13		
Bosznia és Hercegov.....	—	24	05		
Bulgária.....	—	45	09		
Corsica.....	—	75	15		
Dánia.....	65	—		13	
Franciaország.....	70	—		14	
Gibraltár.....	110	—		22	
Görögország (szárazf.)	80	—		16	
Helgoland.....	85	—		16	
Luxemburg.....	60	—		12	

	Alap-díj		Egy szó díja			Alap-díj		Egy szó díja	
	frt	kr	frt	kr		frt	kr	frt	kr
Malta	105	—	21	—	Románia	—	24	—	06
Montenegro	—	35	—	07	Spanyolország	—	95	—	19
Nagybrittania	—	95	—	19	Svájc	—	24	—	07
Németalföld	—	60	—	12	Svédország	—	80	—	16
Németország	—	24	—	06	Szerbia határórv.	—	24	—	04
Norvégia	—	85	—	17	" máshova	—	24	—	05
Olaszország, határórv.	—	24	—	05	Törökország, európai ..	—	70	—	14
" máshova	—	24	—	10	" ázsiai	—	—	—	—
Oroszország, európai ..	—	80	—	16	" tenger-	—	—	—	—
" kaukázai	120	—	24	—	part államai	120	—	24	—
Portugal	110	—	22	—	Törökorsz., ázs. belsői ..	170	—	34	—

Az amerikai, indiai, kínai, japáni stb., valamint egyáltalán azon díjak, melyekben magán cabel-társulatok is participóznak, folytonos változásoknak vannak alávetve, tehát esetről esetre csak a távirat-hivataloknál tudhatók meg.

Telefon: A fővárost kiterjedt telefonhálózat szeli át; minden bérlőnek meg van azoknak névjegyzéke, kikkel telefon útján érintkezhetik. *Nyilvános telefon állomások* a közönség használatára a következő helyeken vannak: 1. A *Benjamin-féle hírlapkövetítő irodában*, fürdő-utca 1.; 2. *Újpesten*, főút, Széchényi kávéház; 3. a *kiállítási területen hat* állomás. Tíz perczig tartható szüntelen beszélésért **10 krt** fizet. *Táviratok közvetítése*ért az első helyen említett két állomásnál **10 krt** fizet.

Dohány és szivar a majdnem minden utczában nagyobb számban levő kisebb dohánytözsdékben szereshető be; a dohány *nagyitözsdék* sorozata a következő: I. ker. Sztháromságtér 85., II. ker. lánczhid-utca, III. ker. Lajos-utca. IV. ker. Károlykörút Károlykaszárnya, IV. ker. váci-utca 24., V. ker. bálvány-utca 8., VII. ker. király-utca 11., VIII. ker. kerepesi-ut 1., IX. ker. üllői-ut 1.; *dohánygyárak*: VII. ker. sip-utca 17 és IX. ker. soroksári utca 28; — *dohány- és szivar-különlegességek* főraktára Mayer Alajosnál, váci-utca 24.

Fürdőkben Budapest egyike a continens leggazdagabb városainak és fürdőinek legnagyobb részét oly színvonalra emelte, hogy azok berendezésüknél fogva is mintaszerűeknek ismerhetők el. A pesti oldalon a legnevezetesebb fürdő most az *artézi fürdő*, (a városligeti Nádorszigeten) melynek forrása a 970 $\frac{1}{2}$ méternyi mélységre, tizedfél éven át furt artézi kutból, a világ legmélyebb kutjából fakad; e kénsavtartalmu fürdő meleg forrászive puttonyokban is megrendelhető egyes e célra kijelölt dohány-

tőzsdék által is; fürdőjegyek 40 és 60 krajczár; társas-kocsik a József- és Erzsébettérről egész a fürdőig közlekednek. A *pesti* oldalon levő fürdők közül még főlemlitendők: A *Diana*-fürdő (Ferencz József-tér), melybe a Dunaviz csövek által vezetetik. Kádfürdők ára 70 krtól 1 frtig; gőzfürdő urak vagy hölgyek számára 1 frt. — *Tartsay-féle gőzfürdő*, Kazinczy-utca 38. sz. a. Jegyek 80 kr. és 1 frt. Hölgyek számára külön osztály; *Gschwindt-féle fürdő* az üllői uton, a kaszárnnyával szemben, mindenféle kádfürdők 40 krtól kezdve fölfelé; *Vasfürdők* király-utca 63. sz. és nyár-utca 7. sz. a.

A budai oldalon levő fürdők közül régiségénél fogva első helyen említhető a *Császárfürdő*, e meleg kénvizes fürdő, melyet már a rómaiak is használtak, Mátyás király nagyobbitott, s a törökök, különösen Mohamed basa (1543–48) is jelentékenyen bővítettek. A mostani közfürdő nagy medenczéjét a Caplia nevű hajdani nagy török fürdő maradványa képezi. Forrása tizenegy van, melyeknek 22–52 R. fok hőmérsékü vize nagyszámu porcellán- és márványkádát lát el, s mindenek felett kitünő ásványos gőzfürdőt létesít, melynek gyógyhatása általánosán el van ismerve; van ezenkívül födetlen uszodája urak számára, melynek vize állandóan 21 fok meleg és födött uszodája hölgyek számára. Van több kiadó lakszoba, napját 1–3 frttal számítva; árak: kádfürdő 30–60 kr., gőzfürdő 60 kr., urak uszodája 30 kr., hölgyeké 40 kr. — A Duna-folyam mentében a császárfürdőre a *Lukács-fürdő* következik, mely szintén török eredetü; néhány török fürdőt még máig is látni a vele tőszomszédos és érdekes kerek saroktornyai által feltünő, ugynevezett császármalmok épületében. — Lejebb haladva a *Királyfürdőhöz* jutunk, mely a kórház- és fő-utca sarkát képezi. Kád- és tükörfürdők 40 krjával. — A budai fürdők második csoportja ama 30 fok hőmérsékü forrásokon alapul, melyek a Gellérthegy kebeléből bugyognak. Ezek legkitünőbbje a *Ráczfürdő*, mely a Gellérthegy északi lejtőjén, a rácz-városban fekszik. Már Mátyás király korában fürdő állt itt, mely a királyi lakkal oszlopos folyosók által össze volt kötve. A régi fürdő egy része a mostani közfürdőt képezi. A mai Ráczfürdő, melyet 1860-ban dr. Heinrich Nep. János épített, s azóta folyton tökéletesít, mint Európa legszebb fürdő-intézeteinek egyike rég el van ismerve, s mintául szolgált az ujabban keletkezett hasonló rendszerü bécsi, párisi és londoni fürdőknek. Számos kád- és kőfürdőkön

Törökfürdő a Rudasfürdőben.

kivül van benne egy mórízlésben épült, nagy fénynyel és finom ízléssel berendezett gőzfürdő urak számára (60 kr), s egy még sokkal elegánsabb és még fényesebb gőzfürdő hölgyek számára. — Öt percczel lejjebb a Gellérthegy tövében következik a *Rudas-fürdő*, mely 1831-ben épült, porcellán és kádfürdőkkel bir és 4 meleg forrásból nyeri vizét. E fürdőt ujabban a főváros megfelelően átalakította és a kor színvonalára emelte; e fürdő a város kezelése és felügyelete alatt áll. Árak 30—50 kr. A kisebb udvarban közfürdő, mely 1560—70 között épült és nyolcz hatalmas oszlopon nyugvó tekintélyes török kupolája figyelemreméltó. — A Gellérthegy tövében fekszik a *Sárosfürdő*, melynek szintén török bolthajtásos közfürdője van; egészségi hatása el van ismerve, de berendezése szerényebb. — A Gellérthegytől délre terjedő síkság közepén, melyen számos keserű-sóforrás bugyog, van az *Erzsébet-sósfürdő*, a várostól mintegy félórányira, de igen poros országuton érhető csak el, miért is legjobb a Ferencz-József-térről induló társaskocsit használni (22 kr). A fürdő, melynek vize különösen sok kénsavas szikenyt, keserűföldet és konyhasót tartalmaz, messze külföldről is felkeresik a betegek, kivált a hölgyek. A fürdőépületben kényelmes szobákat bérelhetni huzamosb veszteglésre. — *Malátafürdő* Budán van a gyártelep-társulat gőz- és malátafürdőjében, ujlak 361. sz.; de kaphatni a császárfürdőben is.

Végre a Duna kellő közepén, a császárfürdővel szemközt fekszik a kies *Margitsziget*, melynek pompás fürdőháza Ybl nagyszerű terve szerint 1870-ben épült. A Margitfürdő Budapest legdiszesebb épületei közt foglal helyet, s a sziget felső kikötőhídjának tőszomszédjában fekszik, míg az alsó kiszállóhelytől gyalog jó negyedórányira, a szigeten közlekedő kis lóvasuton pedig néhány percznyire van. Valamennyi fürdője a legujabb divat és rendszer szerint készült; a vízben sok a kén és a kőnkéng. A fürdő 35° R. melegségű artézi forrásból fakad; vannak porcellán- és márványkádak, kőfürdők kitünő zuhanynyal. Fürdők ára 80 kr, bérletben olcsóbb. Hajóval óránként közlekedés a fővárossal. Lakásra való megrendeléseket elfogad a fürdőigazgatóság.

Dunafürdők és uszodák: a Rudolf-rakparton, a vigadóter előtt, a Ferencz-József-rakparton és a budai lánczhídfőnél. Hölgyek reggel 6—10 között használják az uszodát. 10 órától este 8—9-ig a férfiak. Minden Dunafürdőben vannak elkülönített

kabinok. Arak fürdőruhával együtt 30—50 kr, külön kabinok 50—60 krajczár. (*Állati fürdőket* kaphatni a közvágóhídon.)

Jegyzet: A budai fürdőkhez való jegyek a nagyobb dohánytözsökben előre válthatók. A fürdőkbe *társaskocsik* közlekednek (Lásd a 20 lap.).

Étterem minden szállodánál kapcsolatban található. Legkeresettebbek az *Angol királyné, Európa, Frohner, Hungaria, Vadászkürt, Arany sas, Pannonia* szállodák éttermei; a nagyobb szállodákban bizonyos meghatározott órában *közös étkezésben* is lehet résztvenni; a nyári hónapokon át a legtöbb szállodában *udvari- és kertihelyiségekben* történik az étkezés.

Vendéglők és sörházak nagyszámban találhatók a fővárosban; a legismertebbek és legkeresettebbek a következők: *Szikszay* étterme a „Nemzeti színház”-hoz, a kerepesi-ut és muzeum-körut sarkán; az emeleten elkülönített szobák kisebb társaságok által előre megrendelhetők. *Csalányi Károly (Holzwarth)* étterme a Ferencziek-bazárjában; kisebb szobák szintén előre megrendelhetők. *Pilseni sörcsarnok* a vigadó-téren, a Thonet-házban, a *virágcsokorhoz*, József-tér 1. szám alatt. *Elked A.*, kecskeméti-utca 14. *Braun Miksa, Mária-Valeria-utca* 15. *Dobos C. József* (csemege) „Bodega”, szervita-tér. *Kuntner János* sörháza a vigadóban, vigadó-tér. *Ment J.* sörháza (azelőtt Slova), a Deák Ferencz-téren 2. sz. a. *Korona sörház*, IV. korona-utca 2. Ifj. *Ruscher György*, a sugár-uton, az operaházzal szemben. A *hársfához*, Erzsébet-tér 1. sz. a. *Weber M.* sörcsarnoka, a kerepesi-ut és a nagy-körut sarkán, a Szelényi-udvarban. *Ruscher* vendéglője, a Széchenyi-téren. *Brüsszel városához*, az Erzsébet-tér és a miatyánk-utca sarkán. A *fej-széhez*, Budavár, tárnok-utca; *Frint* sörháza, II. fő-ut 8; *Krisztina-városi sörcsarnok*, az arénával szemben; *Belle vue*, a városliget és sugár-ut sarkán.

Kisebb vendéglők: *Karikás Mihály Kispipa* vendéglője, szervita-tér 3. *Kis sörcsarnok*, váci-ut 42. *Az új zenélőórához*, gránátos-utca. *A régi zenélőórához*, megyeház-utca. *A zöld hordóhoz*, kishid-utca. *Leikam* vendéglője, a sugár-uton 48. *Kommer A.*, vámház-tér és Ferencz József-rakpart sarkán. *A politikus szatócshoz*, I. ker. korona-ór-utca 6. *A vámházhoz*, Lipót-utca 54. *Holocher* sörháza, harminczad-utca 3. *Kumisch A.*, kigyó-utca 3. *Morbilzer* vendéglője, tavaszmező-utca 7. *Petőfi-csárda*, szerb-utca 15. *Szervita-borház*, gránátos-utca 20. *Schrauf* vendéglője a *szőlőlevélhez*, muzeum-körut 35.

Vendéglők a zöldben: Városligetben a *városi vendéglő*, a körönd előtt. A Széchenyi-sziget vendéglője. *Klemens* vendéglője, a Hermina-uton. A *Gólyához*, az Erzsébet-uton. *A Svábhegyen*: az Eötvös-villában. *A zugligetben*: a fáczánhoz, a disznófőhöz, a szép juhásznénál és a Szarvashoz, és Huber vendéglője, a Lipótmezőn.

Kioszk-kávéházak: A fővárosi *vigadó előtti téren* a Hangl-kioszk. Az *Erzsébet-téren* a **kioszk-kávéház*. Budán a *várkert bazár* előtti sétátéren levő kioszk.

Kávéházak. A szállodák legnagyobb része a vendéglőkön kívül látogatott kávéházakkal is bír; a különálló keresettebb kávéházak közül kiemeljük a következőket: *Bátori* Mihály, Kálvin-tér. *Muzeum*-kávéház, muzeum-körut. *Fiume*-kávéház, muzeum-körut és Károlyi-utca sarkán. *Rosner*, Károly-körut. *Benkert* J., király-utca 52. *Burger* C., váczi-körut 37. *Ferenczi* Ferencz, rostély-utca 9. *Garami* E., Kálvin-tér 6. *Hangl*, vigadó-tér 2. *Kammon* M., hatvani-utca 3. *Formágyi* Ferencz, Ferencziek-bazára. *Károly* Henrik, Ferencz József-tér 5. *Krauth* M. váczi-körut 16. *Korona*-kávéház, váczi-utca 15. *Schőja* Antal, korona-herczeg-utca 7. *Schőja* J., II. lánczid-tér 1. *Seemann* Károly, sugár-ut 30. *Steiner* N., sugár-ut 47. *Szabady* J., hajó-utca 5. *Tözsde*-kávéház, új tözsde-épület. *Szidon* Ignác, Thonet-udvar, Ferencz József-rakpart. *Szegedi*-kávéház, dohány- és dob-utca sarkán. *Veith* Adolf, Károly-körut 3. *Velenceze*-kávéház, nádor-utca 14. *Zrinnyi*-kávéház, muzeum-körut 1

A kávémérések, egy specialis nemét képezik a fővárosban a kávéházaknak és különösen a külvárosokban nagyon elvannak terjedve.

Czukrászatok: *Bauer* czukrászata sugár-ut 8. — *Kehrer* Pál, Sebestyén-tér 8. *Kugler* Henrik, udvari czukrászata (Gizella-tér. *Klement* János, Gizellatér 4. *Müller*-féle czukrászat, fürdő-utca 6. és vár, szentháromság-utca 7. *Schachner* J., nádor-utca 11. *Weisz* Pál, kecskeméti-utca 17. *Vikus* József, váczi-körut 20. *Vikus* Károly, Deák-utca 17.

Sétányok. A fővárosi közönségnek télen-nyáron legkedveltebb sétahelye a *sugár-ut*, a *váczi-utca*, a *Corsó* (Ferencz József-rakpart); nyáron a lakosság tömegesen keresi föl a *városliget*et, az *Orczy-kertet* s a következő sétatereket: *Muzeum-kert*, *Erzsébet-tér*, *József-tér*, *Széchenyi-tér* és a *várkerti* bazár előtti sétatér.

Színházak. A fővárosi színházak a kiállítás idejében — a szokásos nyári szünetek mellőzésével — is megtartják rendszer előadásait. A színházak *ülései és helyárai* a következők:

Nemzeti színház: Földszint: Páholy 8 frt, támlásszék az 1—10. sorban 2 frt, 11—20. sorban 1 frt 50 kr. I. emeleten: Páholy 8 frt, erkélyszék 2 frt. II. emeleten: Páholy 7 frt, zárt-szék az 1-ső sorban 1 frt 20 kr, 2—3. sorban 1 frt. III. emeleten: Zárt-szék az 1-ső sorban 80 kr, a 2. sorban 60 kr, a 3—4. sorban 40 kr. Jegyet válthatni a csarnokban d. e. 10—1 óráig, d. u. 3—5¹/₂ óráig; esteli pénztárnyitás 6¹/₂ órakor. — *Egy nappal előre váltva* (a csarnokban, a balfelöli pénztárban, d. e. 10—1 óra között) a jegyek árai a következők: Földszint: Páholy 9 frt, támlásszék az 1—10. sorban 2 frt 50 kr, a 11—20. sorban 2 frt. I. emeleten: Páholy 9 frt, erkélyszék 2 frt 50 kr. II. emeleten: Páholy 8 frt, zárt-szék az 1-ső sorban 1 frt 50 kr, a 2—3. sorban 1 frt 20 kr. III. emeleten: Zárt-szék az 1-ső sorban 1 frt, a 2. sorban 70 kr, a 3—4. sorban 50 kr. — Darabváltás esetén

mind a napi, mind az előre váltott jegy érvényessége megszűnik, s a jegy ára előadás végéig az esteli pénztárnál visszafizettetik. — A ruhatárban felöltőért 10 kr, a pálcaért, esernyőért 5 kr fizetendő.

Magyar királyi operaház: 1. Rendes helyárok: a) az nap váltva a jegyet: Páholy: Földszinti 12 frt, I. emeleti 12 frt, II. emeleti 10 frt. Földszinti támlásszék: Az 1—10. sorban 3 frt, a 11—14. sorban 2 frt 50 kr, a 15—19. sorban 2 frt. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1-ső sorban 1 frt 50 kr, a 2—5. sorban 1 frt 20 kr, a 6—8. sorban 1 frt, zártszék az 1-ső sorban 1 frt 20 kr, a 2—3. sorban 1 frt, a 4—6. sorban 80 kr. b) előre váltva: Páholy: Földszinti 13 frt, I. emeleti 13 frt, II. emeleti 11 frt. Földszinti támlásszék: Az 1—10. sorban 3 frt 50 kr, a 11—14. sorban 3 frt, a 15—19. sorban 2 frt 50 kr. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1-ső sorban 2 frt, a 2—5. sorban 1 frt 50 kr, a 6—8. sorban 1 frt 20 kr, zártszék az 1-ső sorban 1 frt 50 kr, a 2—3. sorban 1 frt 20 kr, a 4—6. sorban 1 frt. — 2. Mérsékelt helyárok: a) az nap váltva a jegyeket: Páholy: Földszinti 10 frt, I. emeleti 10 frt, II. emeleti 8 frt. Földszinti támlásszék: Az 1—10. sorban 2 frt 50 kr., a 11—14. sorban 2 frt, a 15—19. sorban 1 frt 50 kr. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1-ső sorban 1 frt 20 kr, a 2—5. sorban 1 frt, a 6—8. sorban 80 kr., zártszék az 1. sorban 2 frt., a 2—3. sorban 80 kr, a 4—6. sorban 50 kr. — b) Előre váltva: Páholy: földszinti 11 frt, I. emeleti 11 frt, II. emeleti 9 frt. Földszinti támlásszék: az 1—10. sorban 3 frt, a 11—14. sorban 2 frt 50 kr., a 15—19. sorban 2 frt. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1. sorban 1 frt 50 kr, a 2—5. sorban 1 frt 20 kr., a 6—8. sorban 1 frt., zártszék az 1. sorban 1 frt 20 kr, a 2—3. sorban 1 frt, a 4—6. sorban 70 kr. — 3. Földemelt helyárok: a) az nap váltva: Páholy: földszinti 16 frt., I. emeleti 16 frt., II. emeleti 12 frt. Földszinti támlásszék: az 1—10. sorban 4 frt, a 11—14. sorban 3 frt 50 kr., a 15—19. sorban 3 frt. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1. sorban 2 frt., a 2—5. sorban 1 frt 50 kr., a 6—8. sorban 1 frt 20 kr. Zártszék az első sorban 1 frt 50 kr, a 2—3. sorban 1 frt 20 kr, a 4—6. sorban 1 frt. — b) Előre váltva: Páholy: földszinti 17 frt., I. emeleti 17 frt, II. emeleti 13 frt. Földszinti támlásszék: az 1—10. sorban 4 frt 50 kr, a 11—14. sorban 4 frt., a 15—19. sorban 3 frt 50 kr. III. emeleti erkélyszék és zártszék: Erkélyszék az 1. sorban 2 frt 50 kr., a 2—5. sorban 2 frt., a 6—8. sorban 1 frt 50 kr, zártszék az 1. sorban 1 frt 80 kr, a 2—3. sorban 1 frt 50 kr, a 4—6. sorban 1 frt 20 kr. — Tudnivalók: Napi jegyet válthatni d. e. 10 órától 1-ig, és d. u. 3—5 óra között a hajós-utcza nappali pénztárnál. Esteli pénztárnyitás 6 ½ órakor. — Előre válthatni jegyet (a következő napi előadásra) a dalműház-utcza (baloldali) előarulási pénztárnál d. e. 10—1-ig és 3—5 óráig. — Azon t. cz. színházlátogatók, kik III. emeleti erkélyszékre vagy zártszékre váltották jegyét, jobbra a hajós-utcza, balra a dalműház-utcza pénztári csarnokon

keresztül juthatnak helyökre. — *Ruhatár*: Felöltő, pálcza es esernyő a ruhatárban helyezendő el. Felöltőért 10 kr., pálczáért. esernyőért 5 kr. fizetendő. — *Darabváltozas* esetén mind a napi, mind az előre váltott jegy érvényessége megszűnik. Az érvénytelenné vált jegy kicserélhető vagy ára visszavehető a (hajós-utcza) nappali pénztárnál d. u. 5 óráig; ezen időn túl a ki nem cserélt jegy ára az előadás végeig a főcsarnokban levő baloldali pénztárnál fiztetetik vissza.

Népszínház: Földszinti páholy 8 frt., páholyzék 2 frt 50 kr., zsölle 2—5. sor 1 frt 80 kr., 6—9. sor 1 frt 50 kr., körzék 1 frt 20 kr., zártzék 1—3. sor 80 kr. A többi sor 50 kr., álló 40 kr., I. emeleti páholy 8 frt., páholyzék 2 frt 50 kr., első erkély 1-ső sor 1 frt 50 kr., a többi sor 1 frt., II. emeleti páholy 5 frt., páholyzék 1 frt 50 kr., II. erkély 1-ső sor 1 frt., a többi sor 80 kr., álló 40 kr., III. erkély 1. sor 60 kr., a többi sor 50 kr., karzati ülő 30 kr., álló 20 kr. Jegyek kaphatók a népszínház épületében d. e. 10—1 óráig, d. u. 4—5¹/₂ óráig és Patzik Kertész Luiza szivaros-boltjában a Szervita-téren.

Várszínház: Földszinti és 1-ső emeleti páholy 6 frt., másodemeleti páholy 5 frt., erkélyzék 2 frt., földszinti zártzék 1—11 sorban 1 frt 20 kr., földszinti zártzék 12—16. sorban 1 frt., földszinti zártzék 16—18 sorban 80 kr., közép karzat 40 kr., oldal karzat első sorban 30 kr., oldal karzat a többi sorban 20 kr. Jegyet válthatni d. e. 10—12 óráig és d. u. 3—5-ig a színházi pénztárnál. Pesten: a „Harmonia“ nemz. zeneműkereskedésben (váci-utca 3. szám). Viziváros fő-ut 12. sz. a. Kádár Lajos fűszerüzletében d. e. 10 órától d. u. 4 óráig.

A német színház (gyapju-utca) a nyári idény alatt rendszerint zárva van; a kiállítási évben azonban valószínűleg a *budai várszínház* személyzete fog benne előadásokat tartani.

Szinkörök: A várszínház személyzete a nyári időszakban a *Krisztinavárosi szinkörben* tart előadásokat; a városligeti *aréna*-ban a nyári hónapokon át esténként német előadások (vigjátékok, bohózatok, operettek) adatnak elő.

Mulatóhelyek: A német dalsarnokok a király-utca egyik specialitását képezik; e nemben megtekintésre érdemesek a *Feuchtinger*-féle dalsarnok (király-utca 15, a „kék macská“-hoz) és a *Walhalla* (király-utca 23), most épült a dohány-utcza 4. számú ház belső udvarán a *Magyar Dalsarnok*, mely Solymossy Elek igazgatása alatt áll. Somossy „*Orpheum*“ a (nagymező-utca 17) dalsarnokok genre-jain kívül a gymnastikai és más hasonló mutatványokat is kultiválja. A dalsarnokokban 30—50-kros belépdíj, az Orpheumban 40 kros, 1 és 2 firtos belépti díjak fizetnek. — A Somossy-féle Orpheumon kívül van még egy *téli Orpheum* (hajós-utca 27, az operaház mellett), melynek főspecialitását a lengyelzsídó jargonban előadott bohózatok képezik. *Rosner* kávéházában (a Károly-körut és Károly-utca sarkán) esténként zenészeti előadások tartatnak, egy e célra szervezett zenekar

által. A *Belle-vue* vendéglőben (sugár-ut 141), mely egyike a főváros előkelőbb közönsége által legkeresettebb nyári vendéglőknek, esténként *zenekari hangversenyek* mulattatják a közönséget. Beléptidj személyenkint 40 kr.

Sport. A főváros kedvencz multságai közé tartozik a sport; a *lóversenyek*, *ügető-versenyek*, *regatták*, *athletikai* viadalok és versenyek iránt mindig nagy számú és előkelő közönség érdeklődik. A sportra vonatkozó adatokat, különös tekintettel az 1885-ik évi nyári kiállítási idényre, a következőkben állítjuk össze:

a) **Lóversenyek.** *I. Tavaszi versenyek* 7 napon át, azaz május 3., 5., 7., 10., 12., 14. és 17-kén. Helyárok: Első hely uraknak naponként à 5 frt.; mind a 7 napra 30 frt. Ugyanaz hölgyeknek à 3 frt.; mind a 7 napra 18 frt.; ugyanaz katonatiszteknek à 3 frt.; mind a 7 napra 18 frt. Második hely, különbség nélkül naponként 1 frtjával. Harmadik hely, különbség nélkül naponként 30 kr.; ugyanaz katonaságnak és honvédségnek 20 kr. *II. Augusztus 20-kán.* Első hely uraknak 5 frt., hölgyeknek 3 frt.; katonatiszteknek 3 frt. Második hely 1 frt. Harmadik hely 30 kr.; katonaság- és honvédségnek 20 kr. *III. Októberi versenyek* (köztük négy napon át kiállítási versenyek nagy díjakkal) ugyanazokkal a helyárokkal mint a tavaszi versenyek. A versenynapok a következők: okt. 4., 6., 8., 11., 13., 15. és 18. Mezei gazdák versenye lesz május 13., 14. és 17-én, aug. 20-kán és okt. 18-án. Új verseny a *lótenyésztő mezei gazdák* versenye, melynek díjait a magyar lovar-egylet igazgatósága és a m. kir. földm. ministerium együttesen adják. Első díj 300, második 150, harmadik 80 frt. — Az összes versenyek mindegyik napjára lovasjegyek is kiadatnak; egy napra 2 frtjával. Hintók a pálya belsejében naponkénti 10-forintos jegy váltása mellett foglalhatnak helyet. Lóvonatu vasuti vonatok és omnibuszok a versenytér kapujáig a főváros minden részéből közlekednek.

b) **Ügetőversenyek** a kerepesi-ut végén a m. kir. államvasutakkal szemközt fekvő ügetőversenypályán. *I. Tavaszi versenyek*, május 31-én, június 4-én és 7-én. *II. Augusztusi versenyek* aug. 23. és 27-én. *III. Őszi versenyek* október 4-ike és 18-ika közt, három nap. Ez utóbbiakra a m. kir. földművelési ministerium 30.000 frankos díjat tűzött ki. Helyárok: Passepartout 4 frt., ülőhely 2 frt., állóhely 50 és 20 kr. A tavaszi és őszi versenyekre három-három napra érvényes passepartout-jegyek 10 frtjával válthatók. A készülődések után ítélve e versenyek az idén felette érdekesek lesznek. Az ügetőtelepen totalisateur is van, mely szigorú ellenőrzés alatt áll. A közönség kényelméről bőven gondoskodtak.

c) **Galamblovészetek** az új versenytérnek e czélra berendezett területén. A kiállításra való tekintettel, a budapesti galamblovész-társulat, mely e versenyeket rendezi, a szokottnál sokkal magasabban dotálta az egyes versenyeket. Lesz négy nap,

u. m. szeptember 3., 4., 6. és 8-án. Belépti jegy minden különbség nélkül 1 frt.

d) **Lövészünnepélyek.** Május hó 24-én megalakul a magyarországi lövészársulatok országos egyesülete és május hó 25-én tartják meg a kiállítási területen a nagy diszlövészetet.

e) **A magyar atletikai klub** május hó 16-án tavaszi viadalt, julius közepe táján uszóversenyt és szeptember elején bajnoki gyaloglási versenyt rendez Budapeستől Adonyig és vissza. A tavaszi viadalt az Oreczy-kertben, az uszóversenyt a Margitsziget és az ujpesti sziget közt levő Dunaágon tartják.

f) **A nemzeti tornaegyesület** június hó 28-án nagy tornászünnepélyt rendez a kiállítási területen. A három napra tervezett ünnepélyt megelőzi az összes vidéki tornaegyesületek országos egyesületté való szövetekezése.

g) **A csolnakázó egyesületek** június hó 20-kán regattát tartanak. Kiindulási pont a Margitsziget.

Muzeumok: A **nemzeti muzeum**, muzeum-körut 14/16. (Könyvtár, régiségter, képtár, természettudományi osztály, ethnografiai osztály), a nyugoteuropai muzeumok között is ugy szervezeténél, mint gazdag tartalmánál fogva előkelő helyet foglal el. A kiállítás alatt a muzeum osztályai vagy valamennyien, vagy felváltva naponkint déli 1 óráig megsemlélhetők lesznek; esernyő, bot sat. a portásnál elhelyezendő. Az egyes osztályok tartalmáról külön tárgymutatók kaphatók.

A **nemzeti muzeum** gyűjteményeinek elhelyezéséről a következő részletezés nyujthat tájékozást: 1., *Régiség-gyűjtemény:* Az I. teremben: pénzek, érmek, kő- és bronztárgyak; a II. teremben: népvándorlaskori vastárgyak; a III. teremben: római régiségek; a IV. teremben: fegyvergyűjtemény; az V. teremben: középkori ékszerek, ezüst- és aranyneműek; a VI. teremben: pecsétek, butorok, órák; a VII. teremben: agyag, üveg- és fémtárgyak; a VIII. teremben gyps-öntvények. — 2. *A természettani és ethnografiai gyűjtemény* az ásvány, a növény és az állattani gyűjtemények és a néprajzi tárgyakat foglalja magában; ez osztályban vannak elhelyezve azok a természettudományi és néprajzi tárgyak is, melyeket Xantus János kelet-ázsiai, indiai és amerikai utjában gyűjtött. (Tárgymutató 20 kr.) 3. *A képtár-hoz* vezető folyosó mellszobrokat és más szobrászati műveket tartalmaz. A képtár nevezetesebb képei a következők: I. terem: *Rafael, Guido Reni, Correggio, Paolo Veronese, Tizian* képeinek másolata. II. terem: 14. *Zichy Mihály:* Levétel a keresztről; 15. *Dósa:* Bethlen Gábor tudósai körében; 18. *Madarász:* ugyanaz; 22. *Benczúr:* Vajk keresztelése; 23. *Madarász:* Hunyady László lefejezését anyja és arája siratja; 28. *Székelly:* V. László és Czillly Ulrik; 30. *Than:* Habsburgi

Rudolf és László király a dünkruti csatán; 34. *Székely*: a mohácsi csata; 52. *Piloty*: Nero a leégett Róma romjain; 55. *Székely*: Thököly Imre futása 1670-ben; 61. 62. *Bródszky*: Arczképek. III. terem: *Ligeti*: Betlehem; 66. *Markó*: erdei tájkép; 67. *Keleti* Gusztáv: a leégett kastélya; 73. *Ligeti*: Palermo; 74. *Lotz*: ménés a viharban; 75. *Markó*: Acqua nera Róma mellett; 77. *Lotz*: gulya itatása a Tiszánál; *Bródszky* 80. Esztergom, 81. a Balaton mellett; 97. *Markó*: olasz táj; IV. terem: 128. *Mészöly*: Partvidék a Balaton mellett; 131. *Barabás*: megérkezés az esküvőről; *Munkácsy*: 143. az ujonczozás, 144. tájkép; V. terem: *Bürkel*: Bajor hegyi kovácsok; 163. *Kapis* Rajnai szüret; 168. *Gauermann*: Marhaitatás Felső Ausztriában; 201. *Tischenhusen*: Cuxhaveni tájkép; 202. *Scheich*: tájkép; 204. *Hansch*: tájkép; 205. *Lichtenfels*: tájkép; 212. *Hackert*: ideális tájkép; 227: *Ádám* Ferencz: A sétalovaglás előtt; 228. *Wenglein*: tájkép; 229. *Verboekhoven*: tengeri táj; 234. *Aschenbach O.*: olasz tájkép; 237. *Voltz*: Tehenek a tengerparton; 259. *Bolanochi*: Lissai tengeri ütközet; VI. terem 270. *Ligeti* és *Wagner*: Mátyás király visszatér a vadászatról; *Zichy* Mihály: Erzsébet királyné Deák Ferencz ravatalánál; VII. és VIII. terem. Magyar nevezetességek arczképcsarnoka. — A nemzeti muzeumban még különösen figyelemre méltó a *Deák* Ferencz szoba.

Főlemlítendőek még a következő muzeumok: *Anthropologiai muzeum*, IV. egyetemi központi épület. Nyilvános földtani muzeum, VIII. muzeum-utca 19. *Gazdasági és kertészeti* muzeum, IX. üllői-ut 25. *Görög philologiai* muzeum, IV. egyetemi központi épület. *Műszaki iparmuzeum*, kerepesi-ut 9. *Országos iparművészeti* muzeum, VI. sugár-ut 81. *Országos tanszermuzeum*, IX. üllői-ut 25, Köztelek.

A *tanszermuzeum* (a Köztelken) ugy tartalmánál, mint berendezésénél fogva a laikusra nézve is érdekléssel bír; meg szemlélése ajánlható.

Az *iparművészeti muzeum* osztályai a következők: butoripari, fémipari, bőripari, szövőipari és agyagipari, valamint vegyes műipari osztályok. E muzeum olvasó- és rajzterme (Vörösmarty-utca 35. és sugár-ut 79. sz.) naponta a hivatalos órák alatt, reggel 9 órától délutáni 1 óráig, ezenfelül hétfőtől kezdve péntekig bezárólag este fél 7-től fél 9-ig nyitva áll. Ugyanakkor ott a *szakkönyvtár* használatán felül a *gyűjtemény tárgyaitnak másolata* is meg van engedve; az esteli órákban azonban csak azon esetben, ha a másolandó tárgy legkésőbb a reggeli hivatalos órákban előzetesen bejelentetett. Az országos magyar iparművészeti muzeum, a gyűjteményeit tartalmazó helyiségek szomszédságában (Vörösmarty-utca 35. és sugár-ut 79. sz.) egy termet rendezett be, *váltakozó kiállítások* számára. E terem a látogató közönség számára nyitva áll a *szombati nap* kivételével *naponként*:

délelőtt 9—1-ig, még pedig: vasárnap, hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön ingyen; *pénteken 30 krajczár belépti díj mellett.* E díj feljogosít a muzeum gyűjteményeinek is megtekintésére, melynek helyiségei ezen a napon csak az ily belépti jegyekkel bírók számára lesznek nyitva. Különös figyelem fog fordíthatni a karácsonyi ünnepek és *Szent-István* napja alkalmából rendezendő kiállításokra.

A **magy. kir. műszaki** (technologiai) **iparmuzeum** (kerepesi-ut 9. sz.) egyelőre a fa- és fémipari osztályokra van szervezve; a téli idény alatt havonként *általános érdekű* és hetenkint minden *kedden* este *szakelőadásokat* rendez a fémipar köréből, minden *pénteken* pedig a faipar köréből; minden *szerdán* este 7 órától 9-ig és *vasárnapokon* délelőtt 9 órától 12-ig a *kiállított gépek gyakorlati mutatványokkal* kapcsolatosan ismertetnek; *Szakrajz-gyakorlatok: Hétfőn, szerdán csütörtökön* este 7 órától 9-ig és *vasárnapokon* délelőtt 9—12 óráig. Amennyiben a beosztás a nyári idény alatt változást szenvedne, eziránt az érdekelt körök alkalmas módon tájékoztatni fognak.

A **muzeumok látogatására** nézve szolgáljon irányadóul a következő napirend:

Vasárnap nyitva van: A nemzeti muzeum képtára d. e. 9—1-ig, iparművészeti muzeum délután 2—5-ig, műszaki iparmuzeum d. e. 9—12-ig.

Hétfőn: a nemzeti muzeumban az állat- és népismetár d. e. 9—1-ig, gazdasági tanszermuzeum d. e. 10—12-ig és d. u. 2—4-ig, műszaki iparmuzeum 9—1 és 2—4-ig, nemzeti muzeumi könyvtár 9—1-ig d. e.

Kedden: Nemzeti muzeum ásványtára 9—1-ig, iparművészeti muzeum 9—1-ig d. e., műszaki iparmuzeum 9—1 és 2—4-ig, muzeumi könyvtár d. e. 9—1-ig.

Szerdán: Nemzeti muzeumban képtár 9—1-ig, műszaki iparmuzeum 9—1-ig 2—4-ig, muzeumi könyvtár 9—1-ig.

Csütörtökön: Nemzeti muzeumban az állat- és népismetár 9—1-ig, gazdasági és tanszermuzeumban 10—12 és 2—4-ig, iparművészeti muzeum 9—1-ig, muzeumi könyvtár 9—1-ig.

Pénteken: Nemzeti muzeumban ásványtár 9—1-ig, műszaki iparmuzeum 9—1-ig és 3—5-ig, muzeumi könyvtár 9—1-ig.

Szombaton: Nemzeti muzeumban a képtár 9—1-ig, ugyanitt a könyvtár ugyanez idő alatt.

A **képtárak** közül továbbá megtekinthetők az *országos képtár* (az akadémia palotájában) vasárnap d. e. 9—1-ig, szerdán d. e. 9—1-ig, pénteken d. e. 9—1-ig, a *műcsarnok* (a sugár-uton 83. sz. a.) naponként d. e. 9— d. u. 4 óráig, belépti-díj 50 krajczár.

Az **országos képtárt**, mely előbb az Eszterházy-képtár név alatt volt ismeretes, a magyar nemzet 1865-ben 1.300.000 frtért vásárolta meg. A képtár legnevezetesebb műtárgyai a következők: I. és II. szoba: *németalföldi, német és magyar festők művei a XV. és XVI. századból:* 151. *Memling keresztre-*

fesztetés; 167. *Lucidel* (Neufchatel) egy nürnbergi patricius; *Cranach*: 172. Herodias, 173. Krisztus siratása; 175. Házasságtörő nő Krisztus előtt; 178. Szt. Katalin eljegyzése; — olasz iskola; III. terem: 71. *Boltraftio*: Madonna; *Luini*: 74. Madonna szt. Katalinnal és Barbarával; 75. Madonna szent Erzsébettel és Jánossal; 79. (Rafael után) Mária az alvó Jézuskával és keresztelő szt. János; *Andr. del Sarto*: 80. Madonna; 81. Madonna és szentek; 84. *Mazzolini*: házasságtörő nő Krisztus előtt; 85. *Giulo Romano*: Diana és Endymion; *Vasari*: 86. Krisztus a levitáknál; 88. a három grácia; *Brouzino A.*: 89. Venus, Amor és a féltékenység; 90. A pásztor imádása; 94. *Correggio*: saját arczképe; 101. *Parmeggianino*: a szent család szt. Ferenczcel; 102. *Lionardo da Vinci*: saját arczképe; 107. *Lionardo* iskolája: Mária a gyermekkel és assisi szt. Ferencz; 108. *Dosso Dossi*: a szt. család szt. Erzsébettel, kereszt. Szt. János és két angyal; 109. *Sebastiano del Piombo* után: egy érsek arczképe; 117. *Tizian*: Mater dolorosa; 118. *Bassano*: egy érsek arczképe; 119. *Paolo Veronese*; Neptun hódol Veneziának; 145. *Tintoretto*: Krisztus gyógyítja a betegeket. — IV. terem: 4. *Duccio di Buonisegna*: kereszt. szt. János prédikál; 14. *Giovanni d'Asciano*: Krisztus a kereszten; 17. *Nicolo da Foligno*: Sienai szt. Bernárd; 20. *Guidoccio Cozzarelli*: trónoló Madonna; 28. *Margaritone d'Arezzo*: Keresztrefesztés; 32. *Giotto*; női fej (fresko); 43. *Rid. Ghirlandajo*: a pásztorok imádata; *Bolognai iskola*: szent Katalin eljegyzése; 48. *Pinturichio*: Madonna; *Francesco Francia*: 19. Madonna a gyermekkel és kereszt. szt. János; 50. Madonna a gyermekkel és két angyal; *Rafael*: 53. egy bibornok arczképe; 54. Madonna; 55. *Palma Vecchio*: Violante; 57. *Crivelli*: Madonna; *Cima da Conegliano*: Madonna; 68. *Girolamo da Treviso*: Kereszt. szt. János; 69. *Vinzenzo Catena*; a szent család és egy szent; *Girolame da Santa Croce*: szent Katalin; *Németalföldiek*: V. terem: 205. *Eekont*: fiatal leány és jövődömondója; 213. *F. Bol*: férfi arczkép; 214. *Rembrandt* iskolája: Krisztus Pilatus előtt; 215. *Rembrandt*: női arczkép; 220. *Jean Steen*: társaság; 221. *Rembrandt*: öreg ember; *Alb. Cuyp*: 222. Naplemente; 224. tájkép; 225. hollandi család; VI. terem: 228. 231. *Mierevelt*: arczképek; 229. 230. *Ravesteijn*: arczképek; 234; *Thom. de Keijser*: arczkép; 237. Frans *Hals*: férfi arczkép; 240. *Ter Borch*: katonák a korcsmában; *Wouwerman*: 241. itató. 246. lókupecz; 245. *Metsú*: egy nő egy katonát fogad; 247. *Mierevelt*: orániai Móricz arczképe: VII. terem: 250. *Everdingen*: folyampart; *Ruisdael* Jakab 258. folyampart, 259. vizesés; 261. *Everdingen*: malom; 263. 264. S. van *Ruijsdael*; tájképek; 270. 273. *Aert v. d. Neer*: tájképek; 276. *Ruijsdael*: erdei tó. VIII. terem; *Isack van Ostade*: 278, 281, 285, 289, 293 parasztélet; *Adr. van Ostade*: 291. tollat faragó férfi. 292. halászó; 296. *Potter*: tehének; IX. terem: *Weenix*: 207. állatkert; 312. fu gombákkal és náddal; *M. de Hondcoeter*: 313. Páva és kakas czivakodása; 319. vizimadarak; *Rulhard*: 320. szarvasvadászat; 323. *Hamilton*: leterített vad; XII. szoba: 395. *Denner*: saját arczkép; *A. v. d. Werff*: 398. Susanna a fürdőben; 401.

sírásás; 402: *Netscher*: női kép; (III. emelet) XIII. terem: 415. *van Dyck*: szentháromság; Frans *Floris*: 423. Diana, 427. Letelepedők; 429. *Rubens* után: Ferdinánd főherczeg; *Sujders*: 432. ébervadászat; 433. tyúk és kánya; *Rubens*: 441. az átkozottak bukása; 448. Mucius Scaevola; 447 *Jordaens*: szatyr és a paraszt; XVI. terem: 452. *Jordaens*: Melager és Atalante; 451. *Rubens*: nő és férj; 462. *Leermans*: szt. József és a Jézuska; 467. *Corn. de Vos*: családi arczkép; *Brouner Adr.* 471, 475. parasztétel; 462. *Ryckaert*: alchymista; XV. terem: 477. *Gonzales Coques*: zenélő társaság; 485. *Teniers*: falusi orvos; 507. *Brueghel*: Noe bárkája; *Claude Lorrain*: 417, 419, 420. tájképek. — *Francziák*: XVII. terem: *Rigaud*: 550. Sarolta, orleansi herczegnő; 551. Fleury bibornok arczképe; 552. *Blanchart*: szt. Hyeronimus; 572. *Greuze*: leányfő; 581. *Vernet Jos*: tájképek. — *Olaszok és spanyolok*: XVIII. terem: *Domenichino*: 634. Ludovisi bibornok; 648. Dávid; 653. szt. Hyeronimus; 664. *Carracci*: szt. Hyeronimus; 657. *Guido Reni*: a pásztor imádása; *Marinari*: 659. Judith; 661. Herodes; 675. *Trevisani*: Lukréczia; 676. *Cigoli*: Madonna; 685. C. *Dolci*: Madonna; 709. *Padavanino*: Venus. XIX. terem: 719. *Luca Giordano*: Menekülés Egyptomba; 714. *Caravaggio*: kártyajátékosok; 710. *Caravaggio*: saját arczképe; 723, 724, 728. S. *Rosa*: tájképek; *Ribera*: 734. szt. Sebestyén; 736. szt. Pál; 747 *Moya*: saját arczképe; 751 *Velazquez*: előkelő férfi lóháton; *Murillo*: 753. férfi arczkép; 755. a szt. család, 756. Menekülés Egyptomba; 759. Krisztus kenyeret osztogatva, 760. szt. József a Jézuskával; 765 Mária a Jézuskával; *Alonzo Causo*: 762. János Patmoson; 764. Krisztus megjelenik Mária Magdolna előtt; 777. *Juanes*: a megváltó.

A nyilvános könyvtárak közül nyitva van: az *akadémiai könyvtár* vasárnap 9—12, hétfőn d. e. 9—12, kedden d. u. 3—7, szerdán d. u. 3—7, csütörtökön d. u. 3—7, pénteken d. u. 3—7, szombaton d. u. 3—7 óráig; — az *egyetemi könyvtár* (Ferencziktère) vasárnap d. e. 9—12, hétfőn d. e. 9—12, kedden d. u. 4—8, szerdán d. u. 4—8, csütörtökön d. u. 4—8, pénteken d. u. 4—8, szombaton d. u. 4—8 óráig.

Egyházi hatóságok. *Római kath. plébániák*: Budavári plébánia, I., országház-utca 3.; budavári kir. palotai plébánia, I., palota-tér; vizivárosi pléb. a szent Annához, II., bomba-tér 6.; vizivárosi pléb. a szent Erzsébethez (kapuczinusok), II., fő-ut 30/32. krisztinavárosi plébánia, I., mézáros-utca 1.; ujlaki pléb. III., bécsi-ut 32.; országuti plébánia (kapuczinusok), II., fő-ut 62. tabáni plébánia, I., fehérsas-utca 2.; ó-budai plébánia, III., hajós-utca 188.; belvárosi plébánia, IV., eskü-tér 2.; Lipótvárosi plébánia, Lipót-tér 9.; Terézvárosi, VI. ker., plébánia, érsek-utca 2.; Terézvárosi plébánia a Szent-Erzsébethez, szegényház-tér 6.; Rókusai plébánia gyöngytyúk-utca 2.; Józsefvárosi plébánia, VIII., Mária Terézia-tér 9.; Ferencvárosi plébánia, soroksári-utca 51.; kőbányai plébánia. — Budapesti (I., II.

és III., ker.) *ágostai ev. egyházközség* és *pesti ágostai hitv. evang. magyar és német egyházközség*, IV., Deák Ferencz-tér 4.; *ágostai hitv. evang. szlov. egyház*, VIII., kerepesi-ut 57.; *helvét hitv. evang. anyaegyház*, IX., Kalvin-tér 7.; *helvét hitv. evang. német főkegyház*, V., hold-utca 18.; *III. ker. helvét hitv. ev. lelkesz-hivatal*, I., felsőhegy-utca 33.; *budapest-tabáni görög-keleti szerb hitközség*, I., egyháztér 6.; *görög-oláh község*, IV., Petőfi-tér; *görög-keleti szerb egyház*, IV., zölda-utca 37.; *izraelita (budai) hitközség*, II.; *öntőház-utca* 5. (Ujlakon főkegyház); *ó-budaiizr. hitközség*, hajós-utca; *pestiizr. hitközség*, VII., dohány-utca 6.; *budapesti unitárius egyház-község*, II., főherczeg Albrecht-út 16.; *izraelita országos iroda*, V., fürdő-utca 10.; *izr. orthodox közvetítő bizottság*, IV., múzeum-kör-ut 39. Minden plébánia mellett van a megfelelő felekezetű *templom*.

Szerzetek: *piaristák*, I ker., iskola-tér 6. és IV. ker., városház-tér 4.; *szerviták*, IV., szervita-tér 7.; *ferencziek*, IV., Ferencziek-tere 8.; *kapisztránusok*, II. ker., török-utca 4.; *kapuczinusok*, II. ker., fő-ut 30/32.; *irgalmasok*, II., Zsigmond-utca 5.; *Erzsébet-rendű apácák*, II. ker., fő-ut 24.; *angol kissaszonyok*, IV. ker., Lipót-utca 9.; *szürke nénék*, Krisztinavárosi zárdában, a Teréz-városban, próféta-utca 1, a bölcsődében, az egyetemi klinikán, a hasonszenvi kórodában, a menházban, a Ranolder-féle intézetben, IX., gyep-utca 23 és U-Budán; *szent Mária-szerzet* testvérei, IX., soroksári-utca 36.

Katonai hatóságok. Cs. és kir. *főhadparancsnokság*: I., színház-utca 11. — Cs. és kir. *térparancsnokság*: IV., gránátos-utca Károlykaszárnya. — Cs. és kir. *katonai élclmezési igazgatóság*: II., fő-utca 59. — Magy. kir. *honvéd főparancsnokság*: I., Szt. György-tér 3. — *I. honvéd kerületi parancsnokság*: IV., Vámbház-körut 8. — M. kir. *honvéd térparancsnokság*: IV., újvilág-utca 14.

Laktanyák: Cs. kir. Ferdinand-laktanya: I., Nádor-tér 51. Cs. kir. Károly-laktanya: IV., Károly-körut és gránátos-utca. Cs. kir. üllői-laktanya: IX., üllői-ut 47, 49, 51. Cs. kir. szekerészeti laktanya: II., ország-ut 299. Szekerészeti laktanya VIII. üllői-ut 32. Cs. kir. laktanya a 3 nyulhoz: II., fő-utca 234. Honvéd huszár-laktanya: VIII., üllő-ut, sorompó mellett. M. kir. koronaörségi laktanya: I., palota-utca 615. Újépület: V., hold-utca 2, nádor-utca 25.

Magyar királyi ministerium: *Miniszterelnökség*: I., Budavár, Szent-György-tér 1. sz. Fogadás: szerdán délután 5 órakor a belügyministeriumban. — *Közmunka- és közlekedésügyi ministerium*: V., tükör-utca 4. sz. Fogadás: szerdán délután 5—6 óráig. — *Belügyministerium*: I., Budavár, országház-utca 30. sz. Fogadás: szerdán délután 5 órakor. — *Pénzügyministerium*: I., Budavár, Pázmány-utca 1. sz. Fogadás: kedden és pénteken

délután 3 óraker a várbeli Szentháromság-tér 5. sz. palotában. — *Honvédelmi ministerium*: I., Budavár, Szent-György-tér 3. sz. Fogadás: pénteken délután 4—5 óráig. — *Vallás- és közoktatásügyi ministerium*: I., Budavár, uri-utca 49. sz. Fogadás: szombaton délután 1 óraker. — *Igazságügyi ministerium*: V., Deák Ferencz-utca 14. sz. Fogadás: Vasárnap délelőtt 8—2 óráig. — *Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium*: V., Ferencz-József-tér 6. sz. Fogadás: kedden délután 3 óraker. — *Horvát ministerium*: I., Budavár, uri-utca 32. sz. Fogadás: naponta reggel 9 óraker a minister lakásán IV., Deák Ferencz-utca „Angol királynő“-höz czimzett szállodában. — *Ó Felsége személye körüli ministerium*: Bécsben, belváros, Bankgasse 4—6. szám.

Idegen államok konszulátusai. *Angolország*: Phipps Ödön, főkonsul, VI., Eötvös-utca 7. sz. — *Brazília*: Burchard Konrad, főkonsul, V., Klotild-utca 6. sz. — *Belgium*: Altensteini báró Stein Izidor, főkonsul, V., Gizella-tér 5. sz. — *Dánia*: Halbauer Nándor, konsul, V., Mária-Valeria-utca 17. sz. — *Éjszak-Amerika*: Sterne Henrik, konsul, IV., városház-tér, Harisch-Bazár. — *Franciaország*: Gróf Laugier-Villars H., főkonsul, VI., Sugár-ut 84. sz. — *Görögország*: Haris Sándor, konsul, V., Deák Ferencz-utca 12. sz. — *Hollandia*: Domonyi Brüll Miksa, főkonsul, V., váczy-körut 20. sz. — *Németország*: Bojanowsky, főkonsul, V., Ferencz József-tér 8. sz. — *Olaszország*: dei Conti Sanmatelli Fabio, főkonsul, IV., zsibárus-utca 7. sz. — *Oroszország*: Dr. Mühlfeld Sergius, főkonsul, V., Eötvös-tér 2. sz. — *Románia*: Farra Sándor, főkonsul, V., nádor-utca 19. sz. — *Spányolország*: Dr. Kuncz Jenő, konsul, IV., Muzeum-körut. 1. sz. — *Portugalia*: Dr. Szvetenay Miklós, VI., Nagy János-utca 42. sz. — *Svájcz*: Haggemacher Henrik, konsul, V., Szemere-utca 12. sz. — *Svéd- és Norvégország*: Altschul S., konsul, VI., nagy diófa-utca 3. sz. — *Szerbia*: Steitsch Péter, főkonsul, V., Európa szálloda. — *Törökország*: Feridoun bey, főkonsul, V., Rudolf-rakpart 8. sz.

Bíróságok és ügyészségek. *M. kir. Curia*: IV., Ferenczietere 1. — *Királyi ítélő tábla*: IV., Sebestyén-tér 5. — *Első folyamodású kir. törvényszék*: a) polgári oszt., IV. torony-utca 1. b) büntető osztály, I., Budavár, Fortuna-utca 4. — *I., II. és III. ker. járásbíróság*: Budavár, Fortuna-utca 8. — *IV. ker. járásbíróság*: IV., papnövelde-utca 8. — *V. ker. járásbíróság*: V., váczy-körut 56. — *VI. és VII. ker. járásbíróság*: VI., király-utca 50. — *VIII., IX. és X. ker. járásbíróság*: VIII., stáczió-utca 13. — *I—III. ker. büntető járásbíróság*: I., Budavár, Fortuna-utca 8. — *IV—X. ker. büntető járásbíróság*: IX., soroksári-utca 13. — *Pestvidéki törvényszék*: IV., ujvilág-utca 8. — *Királyi főállamügyészség*: VI., váczy-körut 21. — *Ulamügyészségek*: I., Budavár, Fortuna-utca 2., IV., ujvilág-utca 8. — *Kereskedelmi- és váltó-törvényszék*: V., bálvány-utca 22. — *M. kir. kincstári jogügyek igazgatósága*: Vámpalota. Csepel-rak-

part. — *M. kir. közalapítványi ügyek igazgatósága*: VIII., stáció-utca 37.

Közhivatalok. Budapest fővárosi *adófelügyelőség*, IV., kalap-utca 4.; pest-pilis-solt-kis-kún-megyei *adófelügyelőség*, II., Albrecht-ut 1.; *államépületi felügyelőség*, I., Pázmány-utca 1., 2. és 3.; (Pénzügyminisztérium); budapesti *államhidak felügyelősége*, II., fő-ut 1.; m. kir. állami *számvevőszék*, IV., zöldfa-utca 22.; — *Árú- és értéktőzsde*, V., Mária Valéria-utca 12.; I., em.; pestmegyei *árvaszék*, IV., gránátos-utca 7.; m. kir. *bányakapitányság*, I., országház-utca 26.; *bélyegjeggy-raktár és bélyegzőhivatal*, Csepel-rakpart 1. (fővámház); m. kir. III., kerületi *csendőrpáncsnokság*, VIII., stáció-utca 40.; m. kir. *díj- és illeték-kiszabási hivatal*, Csepelrakpart 1.; budai m. kir. *díj- és illeték-kiszabási hivatal*, II., Albrecht-ut 1.; m. kir. *dohányjövédéki központi igazgatóság*, a pénzügyminisztérium épületében; budapesti m. kir. *folyammérnöki hivatal*, VI., váczai-körut 21.; m. kir. *fővám-hivatal*, IX., Csepel-rakpart 1.; *főfémjelző és fémbevéltő hivatal*, V., nagykorona-utca 11.; — budapesti kir. *kataszteri igazgatóság*, II., lánczid-utca 1., és 3.; m. kir. *kincstári jogügyigazgatóság*, IX., Csepel-rakpart 1.; *közalapítványi kir. ügyigazgatóság*, VIII. stáció-utca 37.; *közraktárak*, IX., Csepel-rakpart; m. kir. *lottó igazgatóság*, IX, Csepel-rakpart 1.; *pestmegyei hatóság*, IV, gránátos-utca 7.; — ó-budai m. kir. *jószágigazgatóság*, III, főtér 4.; *országos levéltár*, I, országház-utca 30/32.; — budapesti m. kir. *pénzügyigazgatóság*, Csepel-rakpart 1.; — budai pénzügyigazgatóság, II., Albrecht-ut 1.; — *Phylloxera kiserletli állomás* a földm., ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumban, FerenczJózsef-tér; m. kir. *sóhivatal*, IX., Kinizsy-utca 24.; orsz. *tejjgazdasági felügyelőség*, V, Wurm-utca 3; *központi vasmű igazgatóság*, IX., Csepelrakpart, vámház; m. kir. *vegykiserletli állomás* VII., Rottenbiller-utca 23.; m. kir. *vasuti felügyelőség*, V., akadémia-utca 13.; budapesti m. kir. *zalogház*, IV., lövész-utca 1.

Országos tanácsok és közegek: Országos *képzőművészeti tanács*, (nemzeti múzeum); országos *közoktatási tanács*, IV., egyetem-utca 2.; országos *közegészségügyi tanács*, kerepesi-ut, kerepesi-bazár; *meteorológiai és földdeležességi m. kir. központi intézet*; I., lovas-ut 66.; *múemlékek országos bizottsága*, VIII., zerge-utca 8.; m. kir. *országos statisztikai hivatal*, II., Albrecht-ut és Donáti-utca sarkán; országos *tejjgazdasági felügyelőség*, V., Wurm-udvar 3.

Kamarák: Budapesti *kereskedelmi és iparkamara*, V., Mária Valéria-utca 12.; II. emelet; *közjegyzői kamara*, V., Erzsébet-tér 9; *ügyvédi kamara*, kerepesi ut, kerepesi-udvar.

Főiskolák: M. kir. tudomány-egyetem: a) *jogi-, bölcsészeti- és theologiai-facultás*: IV. egyetem-téri központi épület; b) *orvoskari telep*: VIII. üllői-ut, Mária-utca és múzeum-körut; c) *Kir. József-műegyetem*: múzeum-körut, saját épületben.

Szakiskolák. Állami *középipartanoda* *, VIII., bodzafa-
 utca 28; *felső ipar-rajziskola* *, IV., Károlyi György-utca, elemi
 iskola; *iparművészeti szakiskolák* (műfaragászati, czizellirozó)
 Vörösmarty-utca; országos *nőipar-iskola* *, Kazinczy-utca 3. és
 II. ker., várkerti bazár; magy. kir. honvéd *Ludovica-Akadémia* :
 VIII., üllői-ut : *kereskedelmi akadémia* : VI., vácsi-körut 23; magy.
 kir. *állatorvosi tanintézet* : VII., Rottenbiller-utca; orsz. közp.
rabbi-seminárium : VIII., bodzafa-utca 19; Orsz. *zeneakadémia* :
 VI., sugár-ut 81.; nemzeti *zenede* : IV., sarkantyus-utca 11.; — dal-
 mű- és drámai művészet *szini képezdéje* : VIII., kerepesi-ut 1.;
vakok budapesti királyi intézete : VI., király-utca 64.; Izr. orsz.
siket-némák intézete : VII., István-ut 7.; *vinczellér-képezde* Budán;
 budapesti központi *papnövelde*, papnövelde-utca 5/7.; *Röser J.*,
 nyilv. keresk. tanintézete, gyár-utca 3.; *Röser Miklós* nyilvános
polgári és keresk. iskolája és nevelő-intézete, Károly-körut 22.;
 társas *kereskedelmi tanintézet*, nagykorona-utca 13.; engedélye-
 zettl *katona-iskola*, nagykorona-utca 13.; *vasuti tanoda* és ke-
 resk. esti tanfolyam, nagykorona-utca 13.; budai *zene-akadémia*,
 II., fő-ut 30 22.; állami *felsőbb leányiskola*, Józseftér 10.; orsz.
nőképzőegylet tanintézete, zöldfa-utca 36.; országos *minta-rajz-
 tanoda* és *rajztanár-képezde*, sugár-ut 83.

Iskolák, tan- és nevelő-intézetek. Ág. hitv. evang. főgym-
 násium : IV., sütő-utca 3.; kegyes tanítórendiek főgymnáziuma,
 IV., városház-tér 4.; kir. kath. főgymnásium : Budán; kir. kath.
 főgymnásium : V., Markó-utca 31.; református főgymnásium :
 IX., Calvin-tér 7.; állami főreáltanoda : VI., gyár-utca 36.; kir.
 főreáltanoda : II., Toldy Ferencz-utca; községi főreáltanoda :
 IV., reáltanoda-utca 7.; községi főreáltanoda : VIII., zerge-
 utca 11. Továbbá : *tanító-, tanítónő- és gyermekkertész-nő-képez-
 dék* : I. kerületi tanító-képezde, I., országház-utca 13.; II. ker.
 m. kir. tanítónő-képzőintézet, II., csalogány-utca 43.; budapesti
 m. kir. állami tanítónő- és nevelő-nő-képzőintézet, sugár-ut 77.;
 angol kisasszonyok r. kath. tanítóképezdéje, Lipót-utca 3.; római
 kath. tanítóképezde, nagykorona-utca 16.; orsz. izr. tanító-ké-
 peзде, VIII., bodzafa-utca 19.; orsz. kiseddóví-egyesület óvónő-
 képezdéje, szegényház-tér 7.; a magyarországi közp. Fröbel-nő-
 egyeslet gyermekkertész-nő-képezdéje, Széchenyi-tér 2. — Ezenkívül
polgári leányiskolák : I. ker., iskola-tér; II. ker., iskola-utca 50.;
 IV. ker., Lipót-utca és kalap-utca sarkán; V. ker., vadász-
 utca 31.; VII. ker., Kazinczy-utca 23.; VIII. ker., práter-utca;
polgári fiúiskolák : II. ker., medve-utca 5.; III. ker., kis korona-
 utca 10.; VI. ker., nagymező-utca 1.; IX. ker., soroksári-
 utca 35. - Polgári leányiskolája van még a magy. *gazdasszo-
 nyok országos egylet*ének (Damjanich-utca 29.); a tanító- és
 tanítónő-képzőintézetek szintén polgári gyakorló iskolával vannak
 összekapcsolva. Végül van a fővárosban 49 *községi elemi iskola*,

* Legközelebb mind a három iskola külön ezéjjaikra emelt épületekben
 helyezkedik el.

24 felekezeti vagy felsőbb taintézetekkel kapcsolatos elemi iskola, 12 magán elemi leányiskola, 2 vegyes elemi iskola, összesen 97 elemi iskola és 17 magán-tan- és nevelő-intézet.

Kórházak és gyógyászat: 1. **Szt.-Rókus-kórház** (a kerepesi-uton). A bejáró betegeket ingyenes gyógykezelésben részesítik a következő egyetemi tanárok: Dr. *Lumniczser* Sándor sebész, szombat és vasárnap kivételével mindennap d. e. fél 10-től fél 12-ig. Dr. *Navratil* Imre, a fej- és nyak sebészeti betegségeinek tanára, csütörtökön és vasárnapon d. e. 10-12-ig. Dr. *Ketty* Károly, villamgyógyász, csütörtökön és vasárnapon d. e. 8-9-ig. Dr. *Bakody* Tivadar, hasonszenvész, szombat és vasárnap kivételével d. u. 4-6-ig. Dr. *Laufenauer* Károly, elmegyógyász, csütörtökön d. u. 2-4-ig. Dr. *Poór* Imre, bőrgyógyász, vasárnap, csütörtök és szombat d. e. 9-11. 2. **Az üllői-uti klinikán** ingyenesen gyógykezelnék a következő egyetemi tanárok: Dr. *Wagner* János, belgyógyász, csütörtök és vasárnap kivételével mindennap d. e. fél 8-tól fél 10-ig. Dr. *Kovács* József, sebész, csütörtök és vasárnap kivételével mindennap d. e. fél 10-től fél 12-ig. Dr. *Korányi* Frigyes, belgyógyász, csütörtök és vasárnap kivételével mindennap d. e. fél 8-tól fél 10-ig. Dr. *Schulek* Vilmos, szemész, csütörtök és vasárnap kivételével mindennap d. e. fél 11-től 12-ig. Dr. *Taufer* Vilmos, nőgyógyász, kedden és pénteken d. e. 10-12-ig. — 3. **Az izraeliták kórházában** bejáró betegeket a következő egyetemi tanárok részesítenek ingyenes gyógykezelésben: Dr. *Báron* Jónás, sebész, csütörtökön és vasárnapon d. e. 9-től fél 11-ig. Dr. *Stiller* Bertalan, hasgyógyász, csütörtök és vasárnap d. e. 8-9-ig. — 4. **Ingyen rendelnek** még a következő egyetemi tanárok: Dr. *Bókai* János, gyermekgyógyász, a Stefánia-uti gyermekkórházban csütörtökön d. u. 3-4-ig. Dr. *Kézmárszky* Tivadar, szülész, a Mária-utcai egyetemi szülészeti klinikán szombat és vasárnap kivételével d. e. fél 10-től fél 12-ig. Dr. *Arkövy* József, fogász, a magyar-utcai nyilvános rendelő-intézetben, kedden d. u. 5-től fél 7-ig. A sip-utczában nyilvános ingyenes rendelő-intézet áll fenn, a hol mindennemű bejáró betegek díjtalan gyógykezelésben részesülnek. Az üllői-ut végén lévő új közkórházban, mely csak a nyár folyamán fog a közhasználatnak átadatni, szintén díjtalanul fognak gyógykezeltetni a bejáró betegek. A főváros jobb oldalán lévő *irgalmosok kórháza* és a *Szent-János kórháza* ugyancsak díjtalanul rendelkezésére áll az ambuláns betegeknek. Végül megemlítenő még a vörös-kereszt-egyesület *Erzsébet kórháza* (a déli pályaudvar közelében), mely naponként délelőtt 10 és fél 12 óra közt szemlélhető meg.

Közlekedési intézetek. Budai hegypálya részvénytársaság: II., sikló-utca 1. — Budapesti alagút-társulat: II., fő-utca, takarékpénztár épület. — Budapesti közúti vaspálya társaság: VI., sugár-ut 11. — Budapesti csavargőzös átkelési társulat: IV., Mária Valéria utca 4. — Első cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság: V., Rudolf-rakpart, saját házában. — *Ferencz csatorna* gőzvonatási vállalat: IV. Mária Valéria-utca 10. —

Vasutak: Alföld-fiumei vasut: V., Akadémia-utca 12. — Déli vaspálya társaság: Magyar vonalai üzemigazgatóság: I., Mészáros-utca 17. — Első erdélyi vasut: V., Rudolf-rakpart 6. — Győr-sopron-ebenfurti vasut képviselősege: V., tükör-utca 5. — Kassa-oderbergi vasut: V., Széchenyi-utca 2. — Magyar északkeleti vasut: II., lánczhid-utca 1. — Magyar kir. államvasutak: VI., sugár-ut 87. — Magy. nyugoti vasut: V., hold-utca 8. — Pécs-barcsi vasut: V., Lipót-tér 10. — Osztrák-magyar államvasut: VI., Teréz-körut 50.

Bankok és hitelintézetek: Általános magy. municipalis hitelintézet: VI. sugár-ut 46. Budapesti bankegyesület: V. Erzsébet-tér 18. Budapesti III. kerületi takarékpénztár: III. Lajos-utca 221. Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár: V. Dorottya-utca 4, fióközlet: II. lánczhid-tér. Kisbirtokosok országos földhitelintézete: Károly-körut 10. Magyar általános hitelbank: V. Nádor-utca 12. Magyar földhitelintézet: V. bálvány-utca 7. Első magyar iparbank: Deák Ferencz-utca 5. Magyar jelzáloghitelbank: V. Erzsébet-tér 9. Magyar leszámítoló- és pénzváltóbank: Dorottya-utca 6. Magyar országos bank részvény-társaság: V. Nádor-utca 9. Magyar országos központi takarékpénztár: IV. bécsi-utca 4. Osztrák-magyar bank: V. József-tér 3. Pesti hazai I-ső takarékpénztár: IV. egyetem-utca 2. Pesti magyar kereskedelmi bank: V. Dorottya-utca 1.

Biztosító intézetek: Adriai biztosító társulat: IV. váci-utca 9. Anker élet- és járadék-biztosító társaság: V. Gizella-tér 6. Assicurazioni Generali biztosító társulat: V. Dorottya-utca 10. Duna biztosító társaság: V. József-tér 1. Első magyar általános biztosító társaság: IV. vigadó-tér 1. Fonciére pesti biztosító intézet: V. sas-utca 10. Gresham életbiztosító társaság: Ferencz József-tér 5. Magyar francia biztosító társaság: IV. városház-tér 1. Osztrák Phönix biztosító társaság: V. Nádor-utca 6.

Pénzváltóintézetek: Leszámítolóbank, Dorottya-utca 6, Kereskedelmi bank váltóüzlete, Dorottya-utca 1. földszint. Baronyi-testvérek, Dorottya-utca 4. Váltóüzlettársaság, Dorottya-utca 13. Fuchs H., Dorottya-utca 9. Lőry J., hatvani-utca 17. Braun G., József-tér 12. Singer és társa, hatvani-utca 5.

Országos és közhasznú egyletek: állat- és növényhonosító-társaság, városliget, állatkert; állatvédő-egylet nemzeti múzeum; budapesti kir. orvos-egylet, IV., aranykéz-utca 6.; budapesti Lloyd-társulat, Dorottya-utca 14.; budapesti magyar gyorsíró-egylet Sándor-utca 8.; népoktatási kör, akadémia-utca 2.; budapesti tanító-testület, Kazinczy-utcai iskola; pesti polgári kereskedelmi-testület, V., Eötvös-tér 1.; a lótenyésztés emelésére alakult részvény-társaság, külső kerepesi-ut; magyar Afrika-társulat József-tér 10.; magy. gazdasszonyok országos egylete, Damjanich-utca 29.; magyarországi gyógyszerész-egylet, IV., hajó-utca 1.; magyar földrajzi társaság, Józseftér 10.; magyar-

honi földtani társulat, VIII., múzeum-utca 19.; magyar könyvkereskedők egylete, IV., városház-tér 2.; magyar lovar-egylet hatvani-utca 5.; magyar mérnök- és építész-egylet, csillag-utca 12.; állatorvosok országos egylete, Rottenbiller-utca 23.; magyarországi községi és körjegyzők orsz. egylete, gránátos-utca 7.; magy. községi és körorvosok egylete, zöldfa-utca 43.; magyar természettudományi társulat (titkári hivatala, V., Eötvös-tér 1.); magyar történelmi-társulat, I., uri-utca 22.; népnevelők budapesti egyesülete, nyúl-utca 26.; országos erdészeti egyesület, hold-utca 9.; orsz. középiskolai tanár-egyesület, József-tér 10.; országos, köznevelési egyesület (az elnök és vál. tagok lakásán felváltva ülések); országos magy. gazdasági egyesület, üllői-ut 25.; országos iparegyesület, ujjvilág-utca 14.; orsz. iparművészeti társulat sugár-ut 81.; országos magy. képzőművészeti társulat, sugár-ut 83.; orsz. vadászati véd-egylet, hatvani-utca 5.; országos nőképző-egylet, zöldfa-utca 38.; országos nőipar-egylet, Kazinczy-utca 3.; pesti kir. kiváltságos nagykereskedő-testület, Dorottya utca 14.; Székely közműködési egyesület, I., uri-utca 31.; szent István-társulat, lövész-utca 13.; szt. László-társulat, lövész-utca 13.; szesztermelők orsz. egyesülete, üllői-ut 25.; tisztavölgyi-társulat, koronaherceg-utca 2.; zenetanárok orsz. egyesület, Ferencziek Bazára; magyar kereskedelmi csarnok, Erzsébet-tér 8. sz.

Kisfaludy-társaság üléseit az akadémiában tartja; *Petőfi-társaság*, V., akadémia-utca 2. sz. a.

Társas egyletek és körök. A nagyszámú fővárosi társas egylet közül főlemlítjük a következő nevezetesebbeket: *Nemzeit casino*, hatvani-utca 5. *Országos casino*, Hungária szálloda. *Angol kör*, Haris-bazár. Budai polgári lövész-egylet, II. szegényház-utca 31. *Athletikai klub*, Eszterházy-utca 32. *Budapesti korcsolyázó-egylet*, Deák-utca 7. *Könyvnyomdászok társasköre*, nagy-körut, Szabó-udvar. *Lengyel kör*, stáció-utca 33. *Budapesti lövész-társulat*, Jókai-ut. *Budapesti sak-kör* nádor-utca 14. *Budapesti tiszti-kaszinó*, Károly-körut 28. *Budapesti ügyvédi kör*, Ferencziek Bazára; „*Eintracht*“ német társas-egylet, II., Ganzgyár, Fővárosi iparosok köre, Ferencziek-Bazára. *Irók és művészek társasága*, kerepesi-ut 1. *Kereskedő ifjak* társulata, Gizella-tér 2. *Magyar akadémiai kör*, az akadémiában. *Magyar gazdák társasköre*, koronaherceg-utca, Haris-bazár. *Magyar jogász-egylet*, kerepesi-ut 8. *Tisztviselők* országos egylete, régi posta-utca 5. *Tudomány- és műgyetemi olvasókör*, egyetem-tér 2.; ezenkívül a leginkább fővárosi érdekeket képviselő *kerületi klubok* és *kaszinók*, majdnem minden városrészben egy-kettő.

Jóteköny egyletek és intézetek: Budai első gyermekmenhely-egylet, IX., Knéziacs-utca 11. *Kisdedóvó-egylet* Bakács-tér 8., V. ker. jóteköny (szegény gyermeket felruházó) egylet, nádor-utca, Tigris-szálló. V. ker. *kisdedóvó-egylet*, VI, VII. ker. *jót. egyesület*. *Budapesti protestans orsz. árvaegylet*, VII., szegényház-tér 1. *Budapesti rabsegélyző-egylet*, Deák-utca 14. *Térez-*

városi kiseddóvó-egylet, ó-utca 38, nyár-utca 12, rózsá-utca 9. Szegény gyermekkert-egylet. Fővárosi szeretetház-egyesület, I., városmajor-utca 31. Józsefvárosi kiseddóvó-egylet, Mária-utca. Józsefv. szegény tanulókat ruházó-egylet. Első leánykiházasító-egylet, Laudon-utca 4. Magyar szent korona országainak vörös kereszt-egylete, II., lánczhid-utca 1. országos kiseddóvó egylet rózs-utca saját ház, Paulai szent Vincze jótékony egylet, papnővelde; pesti első bölcsőde-egylet, VIII. templom-utca 1. Pesti szent egylet (Chewra Kadischa) váci körut 7. Pesti szegény gyermekkórház-egylet ősz-utca 4. Rudolf trónörökös jótékony-egylet, Béla-utca 5. Tabáni kiseddóvó-egylet I. szarvas-tér 3. Ezenkívül több nőegylet, aggharczos-egylet és 84 betegsegélyző- és temetkezési egylet. A jótékony intézetek közé tartoznak a nőegyletek nevezése alatt álló *leves kiosztó* intézetek, *népkonyhák*, továbbá a *Hajléktalanok menhelye* Rottenbiller-utca, a *rabsegélyző-egylet* menháza Kőbánya, a *sinlők háza*, Damjanich-utca, a *dologház* (Kún-utca 4.), a *szegényház* (szegényház-ter VII.); a *hülyék* nevelő intézete (II. alkotás-utca) és a következő *árvaházak*: Budapest főv. „*József*“ fi-árvaház, VIII. üllői-út 76. „*Erzsébet*“ fővárosi árvaleányház, VII., Rottenbiller-utca 50. Izraelita nőegylet *árvaleány-háza*, VII., Damjanich-utca 26. Magyar gazdasszonyok *árvaháza*, VII., Damjanich-utca 35/7. Országos *kiseddárva*ház, VII., szegényház-tér 7. Országos óvóképezde és kiseddárva ház. Pesti izr. hitközség *fi-árvaháza*, VII., sugár-ut 115. *Protestáns* árvaház, VII., szegényház-tér 1.

Időfelosztás.

A főváros megtekintésére legalább két napot kell fordítani és legalább ugyanannyit az országos kiállításra. Az idő beosztása természetesen az utazó hangulatától, a különböző nevezetességek iránti érdeklődésétől és sok tekintetben az időjárástól is függ. Legcélyszerűbb mindenesetre a *délelőttöt* mindig a fővárosnak szentelni (mert számos közintézet és látnivaló csak délelőtt szokott hozzáférhető lenni), a *délutánt* pedig a kiállításnak. Az *estéket* felváltva a színházaknak, a mutatóhelyeknek, a Margitszigetnek és a kiállításnak, mely este 6—11 óráig mint séta- és üdülési hely lesz nyitva, érdemes szentelni.

Ha az utazó világos nappal érkezik, jó lesz mindjárt az indóházak egyikét vagy másikat személyre venni. *Reggel* legalkalmasabb a fürdők valamelyikét használni és megtekinteni, ezután reggelizzünk a kioszkok valamelyikében, vagy a vendég-

lőben; délelőtt a nemzeti muzeum, országos képtár (akadémia), műcsarnok, innen sétakocsizás és a nevezetességek megtekintése, melyek közül kiemelendők a közvágóhid, elevátor, az üllői- és muzeumköruti új egyetemi épületek, akadémia, a korszó épületsorai, a redoute, lipótvárosi bazilika, sugárut (operaház, műcsarnok), a városliget (állatkert) és a — kiállítás.

Este kirándulás a *Margitszigetre*; a nemzeti- vagy népszínház, illetve az operaház előadásainak megtekintése, (a jegyek előreváltására vonatkozó utasításokat lásd a 33. lapon) vagy a kiállítási területen való tartózkodás. Színház után a dalcsarnokok és hasonló mulatóhelyek megtekintésére még elég idő jut és a kávéházi élet is élénk még ilyenkor.

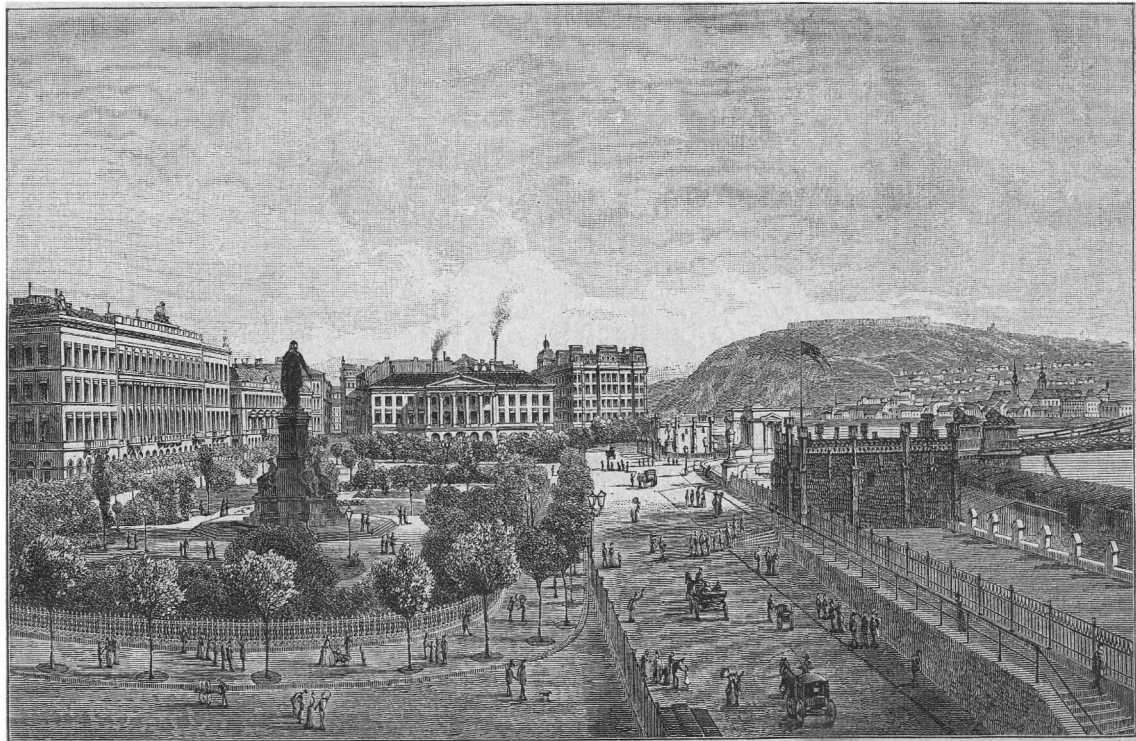
Másnap bevezetőül valamely muzeum, képtár, iparművészeti vagy műszaki muzeum megtekintése után délelőtt körséta Budán (lásd alább), délután ismét a kiállítás megtekintése vagy kirándulás a Dunán a császárfürdőbe, Aquincumba, az ó-budai hajógyárhoz, esetleg a Margitszigetre, este színház vagy kiállítás.

Harmadnapra ajánlható a Svábhegyre, a zugligetbe, esetleg Rákospalotára való kirándulás; séta a Lipótvárosban, a váci köruton, a kerepesi uton (nemzeti színház, népszínház), a lóversenytér, a városliget közelebbi megtekintése, a középületek, szobrok, sétateretek megszemlélése és az estének a hegyek között való eitöltése.

A *negyedik*, esetleg *ötödik* és a következő napokon a beosztást úgy kell keresni, hogy mindaz, aminek ismertetésére körsétáinkban súlyt fektetünk, gazdaságos beosztás mellett megtekinthető legyen és a színházak, kirándulások, kiállítás és a többire nézve is a hézagok betöltsenek.

A *kiállítás megtekintésének beosztására* nézve függelékünkben visszatérünk.

Ferencz József-tér kilátással a Gellérthegyre.

Körséta Budapesten.

Kevés nagy városnak van megragadóbb távlatképe, mint Budapestnek. A budai oldalon levő hegyek tetejéről páratlanul szép panoráma terül el előttünk. Akár a várhegy, akár a Gellérthegy, akár a Rózsahalom tetejéről alkossuk meg e panorámát, — lásd előbbi három látképünket — a benyomás, melyet a festői szépségű kép reánk tesz, sokáig emlékezetünkben marad. Ép oly kedvesek ez összképeknek részletei is, melyekkel egy körsétában ismerkedhetünk meg.

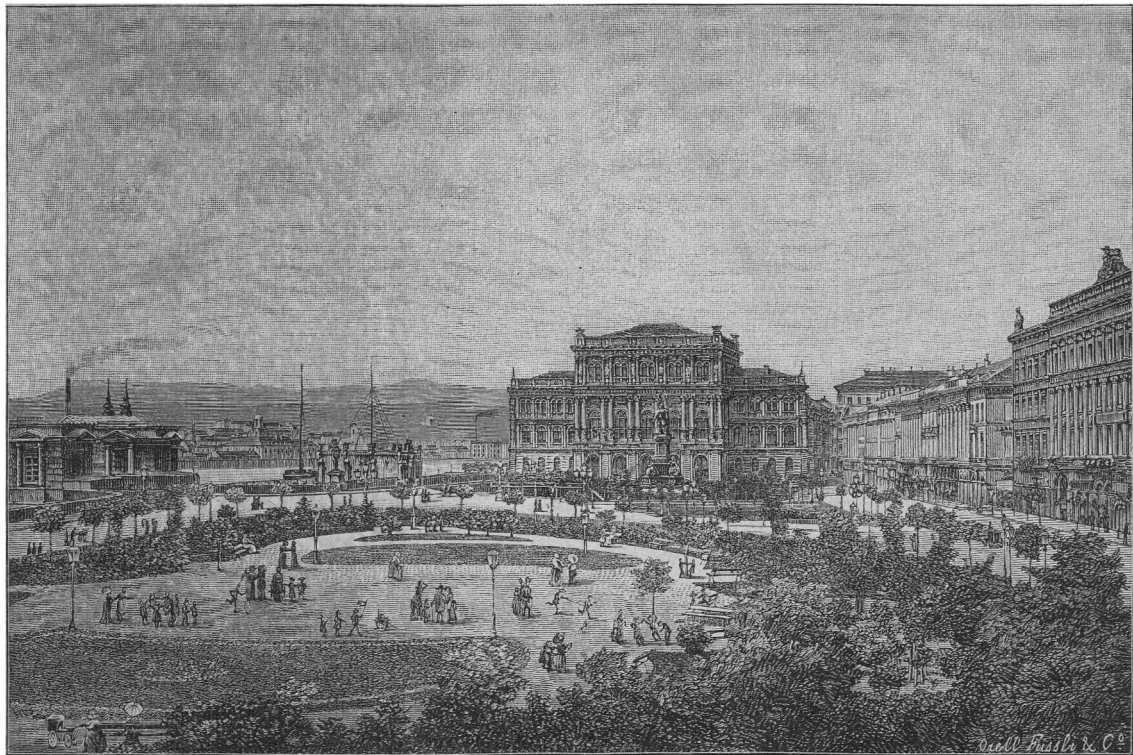
I.

A pesti oldalon.

Tegyünk tehát egy könnyű sétát a fővárosban; ez lesz a legalkalmasabb módja annak, hogy a város nevezetességeit szemügyre vehessük. A legalkalmasabb kiindulási pont e czélból a Ferencz József-tér, mely fekvésénél és szépségénél fogva egyik legmegragadóbb része Budapestnek. Olyan kép tárul innét a néző elé, a melynél szebbet alig találhat Európa bármily nagy városában.

Előttünk a méltóságos Duna, melynek hátán egymást érik a gőzhajók, fürge propellerek, és karcu sajkák. Tulnan büszkén emelkedik a királyi palota egyszerű de izléses alakja, odább a kopasz Gellért-hegy, tetején a czitadellával. Jobbról a pompás fekvésű budai hegyek szétszórt nyaralóikkal. A folyam partjainak mentén mindkét oldalról palotasorok vonulnak el, s ott a merész ivezetű *lánczhíd*, melynek párját még ma is

alig találjuk. E hid, mely méltó büszkesége a fővárosnak, a negyvenes években épült. Mestere Clark angol mérnök, a ki építészeti szempontból is remekül oldotta meg nagyszerű feladatát. A lánchid több mint két évtizeden át egyedüli közlekedési ut volt Pest és Buda közt, csak később építették föl a többi hidat. Hossza több mint 1200 láb, a középső oszlopok közt lévő távolság körülbelül 600 láb. Most a hid az állam tulajdonában van. Szemben a hiddal a budai oldalon pompásan épült alagut vezet át a hegyen, s összeköti a Krisztina-várost a pesti oldallal. A Ferencz József-téren, mely gazdagon van beültetve fákkal, s nyaranta kellemes sétahelyül szolgál, több szép épület van. Az északi oldalon emelkedik a magyar tudományos *akadémia*, mely a legtisztább renaissance-stylben 1862—64-ben épült Stüler berlini építész terve után. Itt tartják üléseiket a tudós és szépirodalmi társaságok, második emeletén van az Eszterházy-képtár és gyönyörű oszlopos csarnokából szokták eltemetni a nemzet nagyjait. Innét temették el Deák Ferenczet, Arany Jánost és legutóbb Lónyay Menyhért grófot. Az akadémia-palota előtt áll *Széchenyi* Isván grófnak, az akadémia megteremtőjének hatalmas álló szobra, melyet mithologiai csoportozat vesz körül. Ugyanezen a téren állítják fel a közel jövőben a *Deák* Ferencz ülő szobrát, s majdan Ferencz József király szobrát. Figyelmet érdemlő épületek itt: az *Európa szálló*, az egykori *Nákó*-féle palota, melyben a kereskedelmi minisztérium hivatalai vannak elhelyezve, a Lloyd-épület, melyben a szabadelvű párt klubhelyiségei vannak. Lentebb a déli oldalon van a Ferencz József-rakpart. Itt nyulik el az ugynevezett *Corzo*, egy széles aszfaltos, mindkét oldalon lombos fákkal szegélyezett sétahely, mely különösen a nyári estéken a fővárosi előkelő világ találkozási helye. A

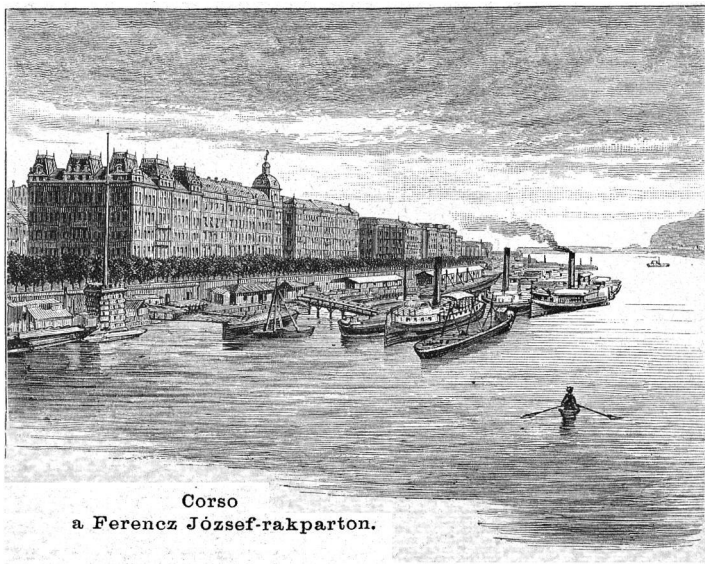
Ferencz József-tér a magy. tud. akadémia palotájával, kilátással Budára.

Báró Eötvös József szobra.

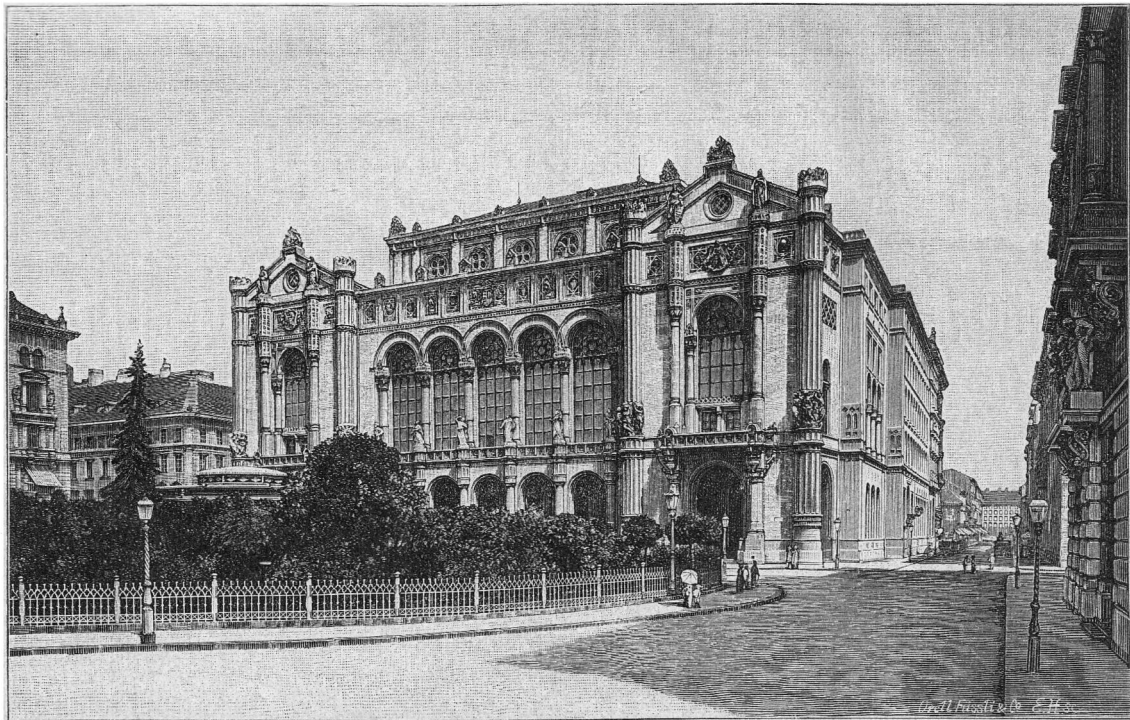
Corzo előtt befásított, s elkerített téren áll *Eötvös* József báró szobra, mely a nem rég elhunyt Huszár Adolf egyik sikerült műve. Egy sorban következnek itt a legszebb paloták, minők: a Stein-féle ház, a börze-épület, a Thonet-udvar, az *általános biztosító-*

társaság palotája majd odébb újra tágas tér nyílik előttünk, s itt látjuk homlokzatával a Duna felé nézve a fővárosi *vigadó* épületét, a redoute-ot. A sajátos keleti stylben, a nem rég elhunyt Feszli Frigyes terve után épült impozáns palota élénk hatást tesz a nézőre. Belül igen szépen van berendezve. Gyönyörű termeiben tartják a legnagyobb táncvigalmakat és hangversenyeket. Lépcsőházában több igen sikerült freskó látható. A

Corso
a Ferencz József-rakparton.

vigadó előtt van a Hangl-kioszk, mely nyaranta egyik legélénkebb helye a fővárosnak. A vigadótól alig néhány lépésnyire a biztosító-társulat palotája mögött van a *Hungária*-szálló óriási épülete. Néhány száz lépéssel tovább haladva a Dunapart mentén a Petőfi-térre jutunk. Itt áll a *Petőfi* Sándor gyönyörű szobra, mely hasonlóképen a Huszár Adolf műve. Ugyancsak itt figyelmet érdemlő épület a *görög templom*. A Petőfi-térrel szom-

Fővárosi vigadó a kioszkkal.

Petőfi Sándor szobra a Corso végén; kilátás Budára.

szédos az Eskü-tér, hol a király a szabadég alatt tett esküt a magyar alkotmányra. Az itt emelkedő *templom* igen régi épület, kettős tornya 1795-ből ered. A tornyok

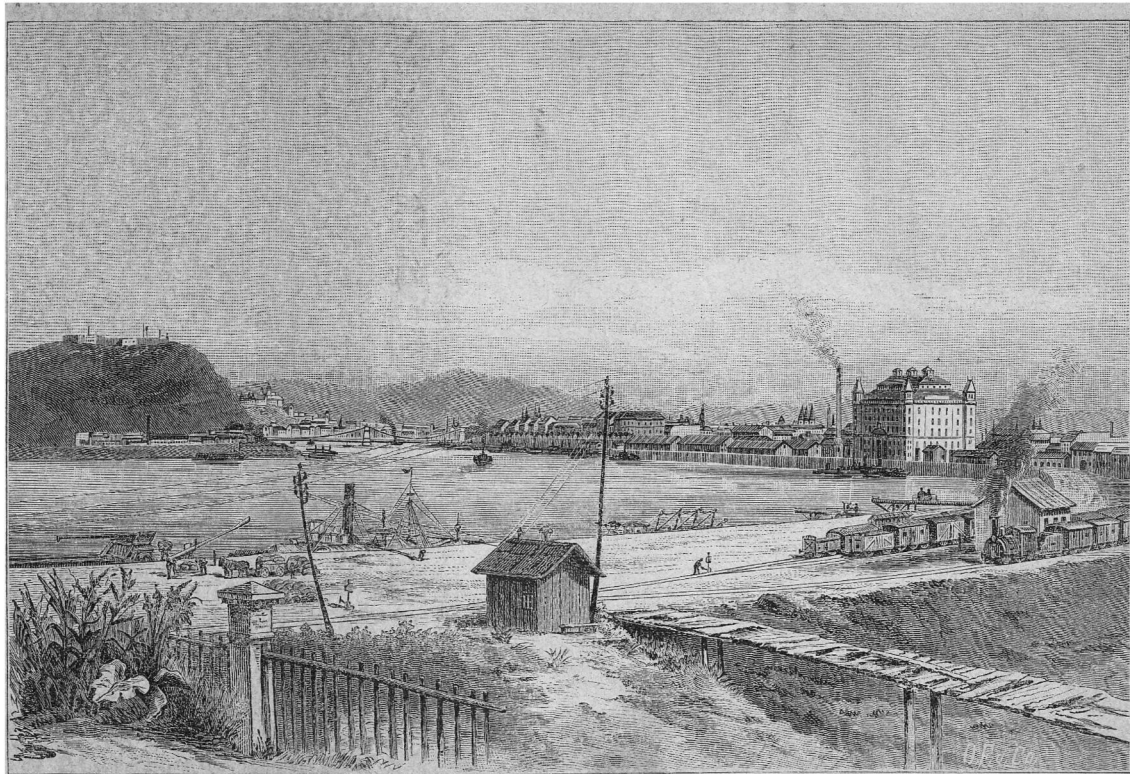

Fővárház
és
szárnyas piac.

gömbjeiben latin emlékfeliratok vannak, melyekből kitűnik, hogy Pestnek 1795-ben csak 29.870 lakosa, 28 kétemeletes, 318 egy emeletes és 2239 földszintes háza volt. Folyvást a Duna mentén haladva végig megyünk a gyümölcs-piaczon, s eljutunk a *vámházhoz*, melyet hatalmas arányokban Ybl Miklós épített, odébb látjuk a *kősrak-*

*tárákat, s csak a mult évben befejezett nagyszerű ele-
vatorokat.*

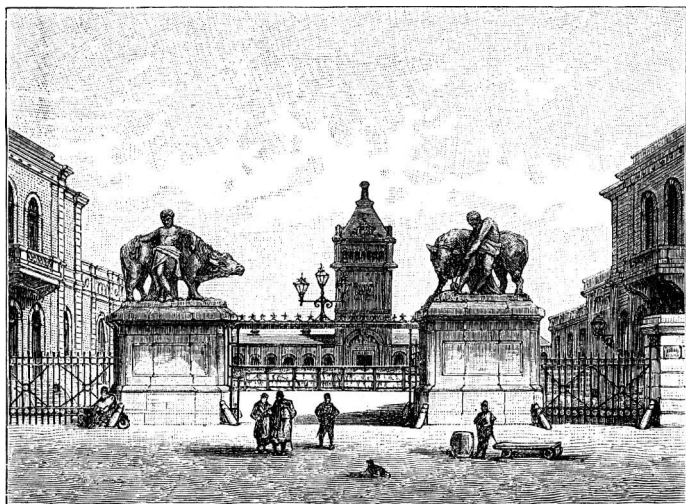
Tovább haladva, magunk mögött hagyjuk a palotákat, s csakhamar Pest egyik legrégibb részébe jutunk. Alacsony, igénytelen házak sorai nyulnak végig a széles utczákon. A Dunaszabályozás következtében eszközölt feltöltések meglehetősen kárt tettek a házakban, amennyiben ezek most igen mélyen vannak, úgy hogy egy-némelyiknek ablakai egy vonalban vannak az utca fölületével. E városrész egyáltalán éles ellentétet képez az imént elhagyott, pompás fekvésű Dunasorral. Közel egymás mellett hatalmas gyárkémények emelkednek fölfelé, s új élet zaja veszi körül az embert. A munka zakatolása zsibong mindefelé, s dolgos emberek siető csoportjait látjuk lépten-nyomon. Szóval e városrész a gyárváros benyomását teszi az emberre. Itt vezet át a Dunán az 1874-ben elkészült *új vasuti hid*, egyik főfeltételét képezvén a főváros egyre nagyobb lendületet vevő közlekedési forgalmának. Ugyanezen a helyen hatalmas vízvédművek láthatók. A vasuti töltés hosszában több figyelemre méltó épület van. Három nagy kiterjedésű gőzmalom gyártja a hires magyar lisztet, melynek egyre nagyobb a kivitele; odább egy jelentékeny gyertyagyár, és több bőrgyár látható. Legnevezetesebb épülete ennek a városrésznek az 1872-ben elkészült *közvágóhid*, mely impozáns arányaival és gyönyörű stíljével igen kedvező hatást tesz a látogatóra. A kapuzat előtt két óriási bika-szobor — Begás művei — kötik le a figyelmet. Lentebb a Duna medre szerfölött kiszélesedik; a hatalmas folyó két ágra szakadva körülöleli a több négyszögmértföldnyi területet képező termékeny Csepel-szigetet. Arról a pontról, a meddig eljutottunk, visszatekintve ragyogó szépségű panoráma tárul elénk. A Dunát átfogó lánczid gyönyörű kör-

Dunai távlatkép a Ferencvárosi oldalról tekintve.

vonalai, a budai rész festői szépsége, a Gellért-hegy a citadellával, a várkert üde zöldjével, s a várpalota egyszerű, de tetszetős formáival, mindez pompás összhangba olvad, mely maradandó hatással van a nézőre.

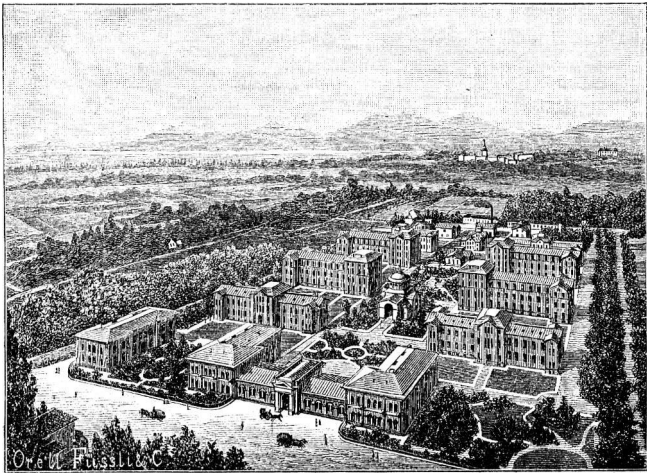
Most irányt változtatunk; az Elevatornál elhagyjuk a páratlan szépségű Dunapartot, s a Bakács-téren áthaladva csakhamar elérünk az 1874-ben Ybl Miklós terve után felépült *Ferenczvárosi templomhoz*, mely bár

Fővárosi vágóhid.

nem valami nagy, de tiszta, román stíljé kellemes látványt képez. Belsejében több jeles üvegfestmény látható, melyek a Kratzmann-féle intézetből valók. Néhány kisebb utcán átmenve, a főváros egyik legélénkebb forgalommal bíró utcájába, az Üllői-útra érünk, melyen lovas vasut vezet végig. Figyelmet érdemel itt az *üllői-úti kaszárnya* óriási épülete és a *városi gyermek-árvaház*, majd meg az 1882—83. években Kolbenheyer Ferencz terve után felépült *Stefánia Gyermek-kórház*,

mely ugy az építészeti szempontokból, mint belső be-
rendezéseinél fogva bármely hasonló európai intézettel
kiállja a versenyt. Lentebb ugyanezen az oldalon van
a *fűvészkert*, majd a Ludoviceum, vagyis a magyar kir.
katonai akadémia; e mögött nyulik el az *Orczy-kert*,
melyben nyaranta, bár most már ritkábban, népünnepe-
ket tartanak. E kertet távolságánál fogva most már nem
igen látogatják.

Fővárosi kórház.

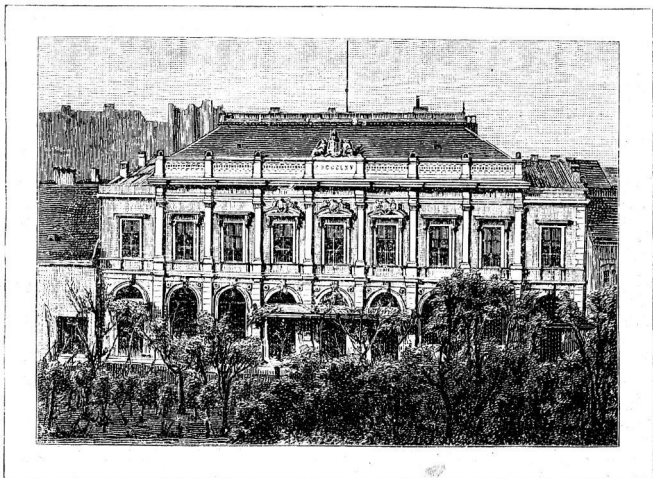
Az üllői-ut végén hatalmas épület-csoport látható,
ez a *fővárosi kórház*, mely a jövőben a Rókus-kórházat
van hivatva helyettesíteni. E kórház 60,000 négyszög-
méternyi területen fekszik, és 720 ágy befogadására
alkalmas. Egyszerű stylben épült Hausmann Alajos
tanár terve után, s összesen tizenhat szabadon álló
pavillonja van. A felvételi hivatal épülete olasz renaissance
stylt mutat, s a többi épületnél jóval gazdagab-
ban van kiállítva. Kétségtelenül ez az épület megér-

Calvin-tér.

demli a megtekintést. Az üllői-uton visszafelé haladva, ott ahol az ősz-utcza az üllői-utra nyilik, figyelmünket egy modern stylben épült palota-csoport vonja magára. Ez a budapesti egyetem *klinikája*, mely több épületből áll, de valamennyit jóleső összhangba hozta a finom építészeti kivitel. Erre az intézetre méltán büszke lehet a főváros, mert az orvosi tudományoknak ebben olyan otthonja nyilt, hol az ifju nemzedék minden tekintetben alkalmat talál tudományszomjának kielégítésére. Az épület két szárnypavillonját Kolbenheyer Ferencz, a középső épületet pedig Weber Antal építette. A klinikával szemben van a *Köztelék* hatalmas épülete, melyben az országos gazdasági egyesület tartja hivatalait, s melyben az ország terményeinek érdekes állandó gyűjteményei láthatók. Még néhány száz lépésnyire haladva, kiérünk a *Körutra*, mely a belvárost elválasztja a többi városrészekről. Mindjárt a Kálvin-téren érdekes látványt képez az uj *szökőkút*, szép szoborcsoportozatával, legfelől Danubius sikerült álló szobrával. Ugyanitt van a hazai takarékpénztár csinos négyemeletes palotája, a *református templom* egytornyos régi épülete és a református *püspöki palota*. A muzeum-körut legnevezetesebb épülete a *Nemzeti muzeum*, mely tágas, jól ápolt kert közepében áll. A főváros ez egyik legszebb és legimpozánsabb épületét a 40-es években emelték, Pollác budapesti építész terve szerint szép antik stylben. Nyolcz korinthusi oszloppal diszitett homlokzatánál nagyszerű lépcsőzet vezet föl a gyönyörű előcsarnokba, melyben különféle szoborrégiségek láthatók. Az előcsarnokból jutunk fel a márványfalazatu lépcsőházba, melyet mythologiai, s magyar történeti tárgyú gyönyörű freskók diszitenek; nem kevésbbé érdekesek a lépcsőház üvegfestésű ablakai. Innét egy kerek, üvegfedélzettel ellátott terembe jutunk, hol az

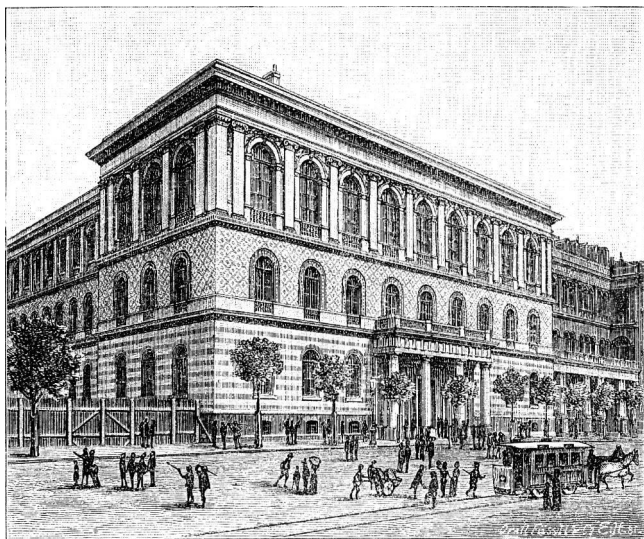
ország főrendei tartják üléseiket. A muzeumban rendkívül sok és érdekes látnivaló van. *Pulszky* Ferencznek, a nemzeti intézet e nagytudományu igazgatójának köszönhető részben, hogy a magyar nemzeti muzeum ily magas színvonalra emelkedett. Az itt felhalmozott régiségeket, kincseket, a szép képtárt, s mindenféle gyűjteményt szabadon megtekintheti bárki, s általában a muzeum az a hely, ahol Budapesten a legtanulságo-

Képviselőház.

sabb látnivalók várnak az idegenre. A muzeumkertben találjuk *Berzsenyi*, *Kisfaludy* és *Kazinczy* mellszobrait. A muzeum-kertből a Sándor-utczába mehetünk, itt éppen szemben a muzeummal van a *képviselőház*. Kivülről egyszerű épület; azonnal meglátszik rajta, hogy csak ideiglenes csarnoka a magyar törvényhozásnak, mely 1867 óta benne végzi országos kötelességeit. Akkor, mikor ülések nem tartatnak, megtekinthető belülről is, és bizonyára érdekes lát-

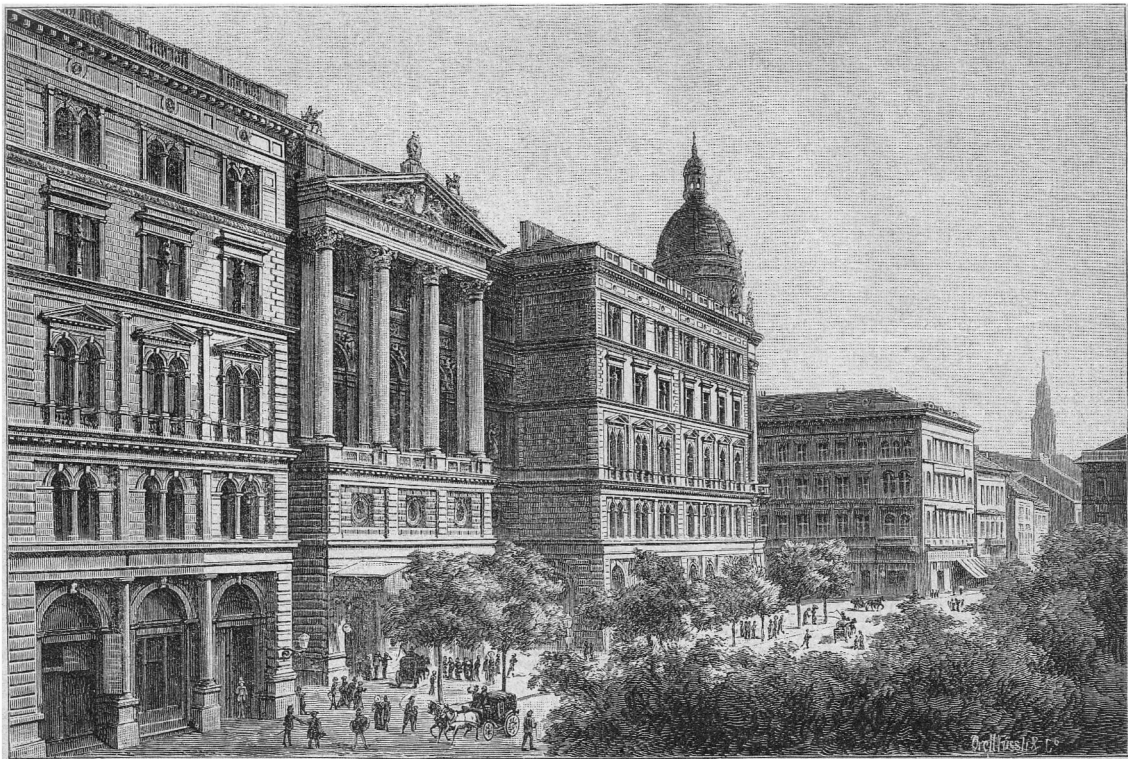
ványt képez az idegen előtt az a hely, ahol a nemzet választottjai az ország sorsát intézik. E helyen megjegyezzük, hogy már építeni kezdik a Tömötéren (a Dunaparton) az új országházat, melynek költségeit nem régebbe szavazta meg az országgyűlés. A *Steindl* Imre műegyetemi tanár tervei szerint, góth stílusban épülendő új országház olyan monumentális palota lesz,

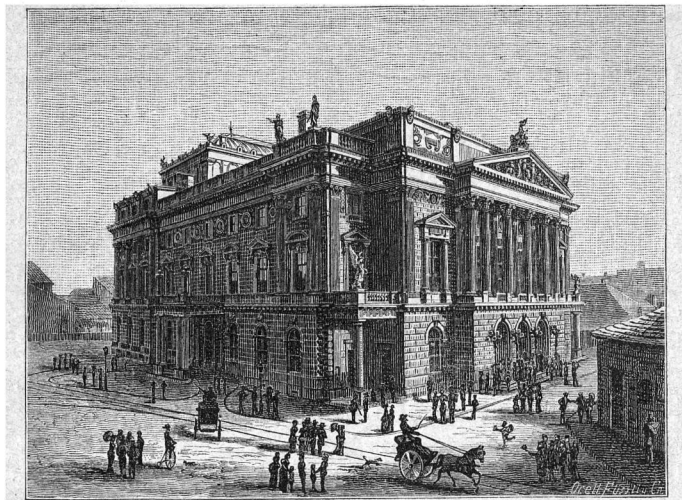
Polytechnicum.

hogy egyik legnagyobb nevezetességét fogja képezni a fővárosnak. A képviselőház közelében a Sándor-utcát átszelő Eszterházy-utczán van a *nemzeti lovarda*, a híres *Károlyi-palota*, az Eszterházy- és Festetich-paloták, a muzeum-utczában pedig Károlyi István gróf gyönyörű új palotája emelkedik. A közeli ősz-utczában van a *nemzeti tornacsarnok*. De folytassuk utunkat a nagy köruton. Balról az újonnan épült velencei stílusú *Polytechnikum* ötlik szemünkbe. A hatalmas épületet

1884-ben fejezték be, s azóta összpontosítva van benne a műegyetem, mely eddig bérházakban szétszórva volt. Berendezése teljesen méltó a modern kor tudományos igényeihez, s minden tekintetben megfelel egy a kor színvonalán álló főváros várakozásainak. Ennek szomszédságában most épült fel az orvosi *egyetem természettani* intézete. Közel ehhez a *Kerepesi-ut* torkollik a körutra. A kerepesi-ut kétségtelenül a legélénkebb forgalommal bíró helye a fővárosnak. Szögletén egy négyemeletes ház emelkedik. Ez a nemzeti színház bérháza. Első emeletén van az írók és művészek körének kényelmesen berendezett helyisége. Maga a *nemzeti színház* az említett bérházhoz van építve, s bejárása a kerepesi-utra nyílik. A magyar nemzeti színművészetnek e temploma a negyvenes években épült, azóta virágzik egyre jobban a magyar színművészet, melyet méltányol a nemzet, és kitűnő hivatásában pártfogol minden jó magyar. Lefelé haladva a kerepesi-uton az új műszaki *iparmúzeumhoz*, majd a *Rókus-kórházhoz* érünk. Nagy kaszárnyszerű, sárgára meszelt épület ez, mely már-már elégtelen arra, hogy a főváros ily központi intézetének igényeit kielégíthesse. A Rókus-kórháztól csekély távolságra, ugyanazon az oldalon emelkedik a *Népszínház*, melynek modern stylje azonnal feltűnik. A népszínházat a főváros építtette Fellner bécsi építész terve után, s több mint tiz esztendeje itt keresi és aratja dicsőségét a magyar népszínmű-irodalom. Természetesen a népszínmű mellett kényelmes otthonra talál benne az idegenszülött operette is. Ettől nem messze hasonlóképen a jobboldalon van a pesti *tót evangélikus templom*. A kerepesi-ut mentén a legélénkebb forgalom és közlekedés képe tárul elénk, különösen a mióta felépült és megnyílt a *központi*

Nemzeti színház.

Népszínház.

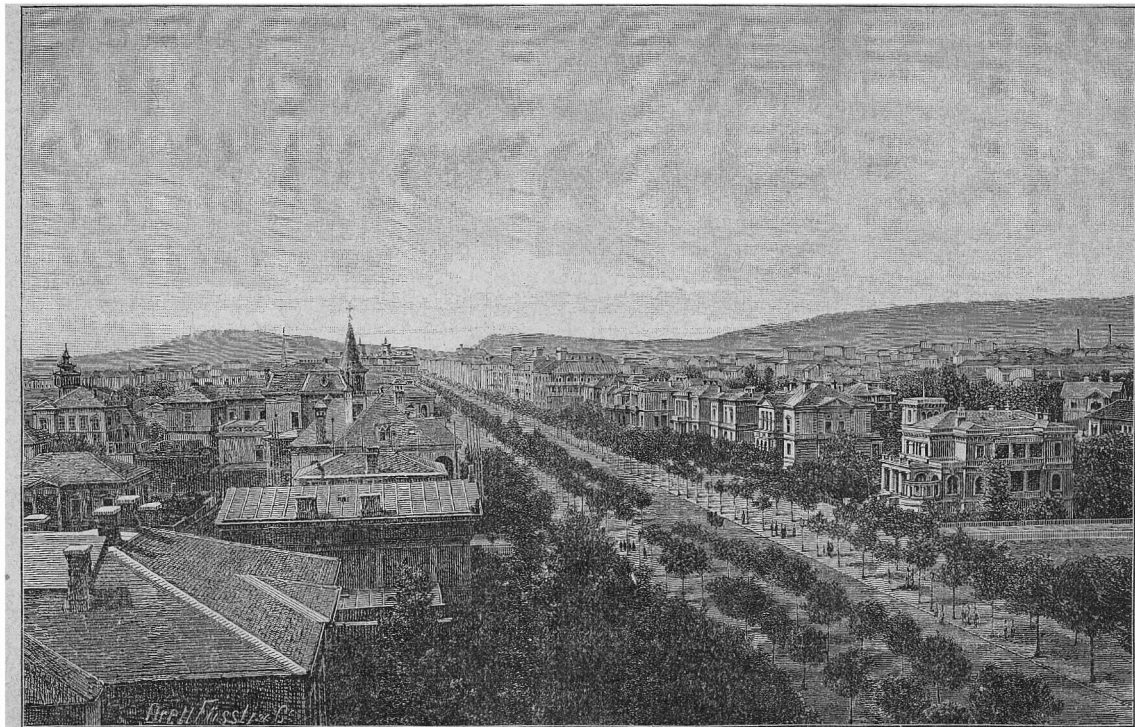

A m. kir. államvasutak központi indóháza.
pályaház, melybe a legtöbb magyar vasutvonalak
összefutnak. A központi pályaház óriási homlok-
6*

zata már távolról feltűnik, amint a kerepesi-utra néz. A meglepően nagy arányokban épített pályaház Rochlitz Gyula építész terve után készült, s 1884 nyarán adatott át a közforgalomnak. Az épület ugy kívülről, mint belülről egyaránt szép, s a mintaszerű berendezés teljesen megfelel azoknak a nagy igényeknek, a mik ilyen nagyszerű pályaházhoz méltán köthetők. Tovább haladva a központi pályaház mellett elvonuló Csömöri-uton, a *Százház*-hoz érünk, majd ettől jobbra fordulva az új *lóversenyter* szép vasszerkezetű csarnoka emelkedik előttünk.

A központi pályaháztól, a városfelé jövet balra, jól ápolt kocsit és lóvasut vezet a *Kerepesi temető*-höz, melyben igen sok szép emlékkő és emléképület látható. Nagyobbszerű emlékek: a *Batthyány*-mauzoleum és a *Deák* Ferencz kápolnája. A temetőben minden évben kétszer nagyszerű ünnepet rendez a kegyelet: halottak napján és márczius 15-én.

A kerepesi temetőtől lóvonaton könnyű szerrel tehetjük meg a *városligetbe* vezető jókora utat. — A Rottenbiller-utczán át haladva a ligetbe, több érdekes épület előtt visz el az utunk. Ilyenek: az izraelita *siketnéma-intézet*, a *szegényekháza*, az *álat-orvosi* intézet és az *Erzsébet*-árvaház. A városliget, melyet József nádor idejében kezdtek ültetni és ápolni, ma a legjobban látogatott s mindenesetre pompásan berendezett kiránduló helye a főváros közönségének, mely nyaranta vasárnap és ünnepnapokon nagy csoportokban sétál vagy kocsizik ki e szép üde helyre. Az utóbbi években sok hasznos ujitást tettek a városligetben. A gyönyörű *Stefánia*-utat, melyen tavaszi és nyári délutánokon valóságos párisi kép tárul a néző elé, Rudolf trónörökös házassága alkalmából készítették. Rendkívül előnyére szolgál a városligetnek

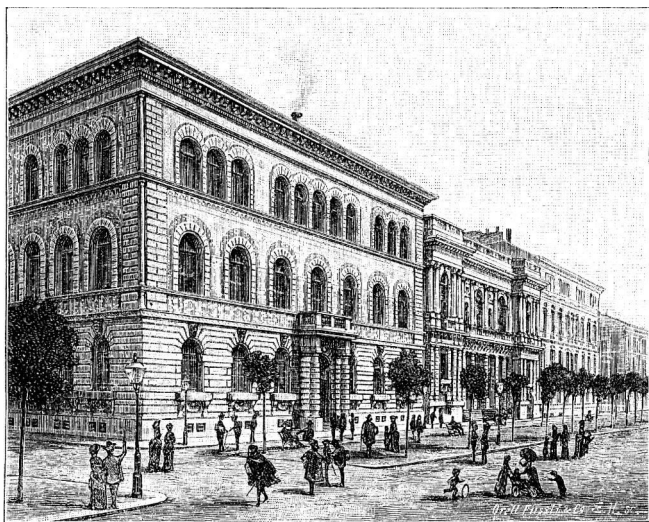

Külső sugár-ut.

az itt is berendezett vízvezeték. Pár év előtt készült a virágágyakkal körülvett rondeau, közepén a szökőkút óriási medenczével. Ettől nem messze tükrözik a városligeti tó, melyen nyaranta a csónakosok vidám se-rege mulatoz, télen pedig, ha a tó befagy, a fővárosi előkelő világ rajta élvezi a korcsolyázás gyönyöreit. A tó partján áll a csinos korcsolya-csarnok, melyből egyenesen a tóra nyílik a kijárás. A városligeti tó több szigetet képez, melyeket az utóbbi években igen szépen és kényelemmel rendeztek benyári mulatóhelyeknek. Ilyen szigetek : a Nádor-sziget, a Széchenyi-sziget, hatyu-sziget stb. (L.: Kirándulás.) Élénk mozgalmas hely a Wurstl-práter, hol a gyermekvilág s a köznép talál olcsó mulatságot. A városliget tulsó részén áll egy tágas szinkör, melyben nyaranta német társulat játszik elég hathatós pártfogás mellett. Ugyancsak a városligetben van az *állatkert*, mely gazdagon van benépesítve a világ mindenféle állataival, s igen figyelemre méltó az artézi-kut, melynek meleg vizét fővárosszerte használják különféle bajok ellen. Az *artézi-kutat* néhány évvel ezelőtt furták a Zsigmondy Vilmos igazgatása alatt; mélysége több mint 1000 méter, vizét a Nádor-szigeten levő fürdőben is használják.

Az artézi-kuttól újra a város felé fordulunk, s itt elénk tárul a *sugárut*, e ragyogó szépségű városrész, melyet méltán irigyelhetnek tőlünk a külföldiek. Tizenöt évvel ezelőtt ott, a hol most a sugárut pompás palotasorai emelkednek, szűk, egészségtelen utcácskák összevisszasága közt tévelygett az ember. Andrassy Gyula gr. miniszterelnökségének idejét örökíti meg ez az ut. Az ő kezdeményezésére határozta el a nagyszerű építési reformot, melyet a viszonyokhoz képest csodálatos módon gyorsan valósítottak meg. A városliget felé a sugárutnak körülbelül egyharmadát csupa

villaszerű épületek képezik. E villák a legváltozatosabb formákban vannak építve, s ép e változatosság teszi széppé ezt a pompás levegővel bíró városrészt. A villákon túl tágas köralaku tér nyílik, melyet négy oldalról csaknem egyformán épített pompás köralaku palota vesz körül. Innét kezdve a széles sugárut mentén a legszebb házak sorakoznak egymáshoz. A főváros gazdag emberei vetélkedve építették itt házaikat.

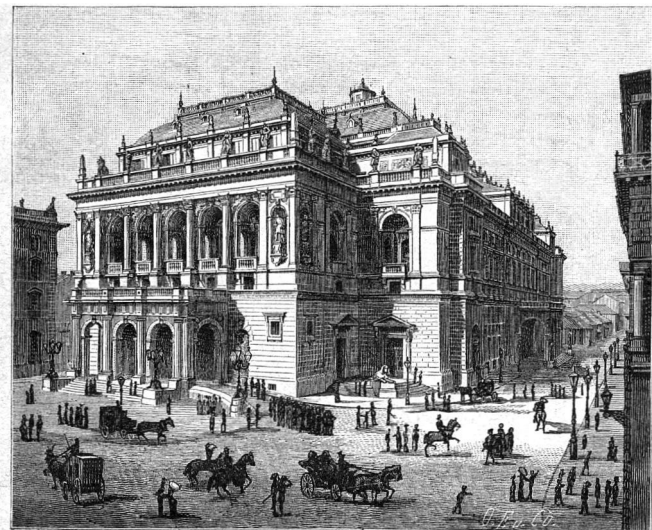
Orsz. mintarajztanoda, műcsarnok és zeneakadémia.

Itt-ott ugyan alapos kifogások tehetők egyik-másik épület stíljé, különösen pedig maradandósága ellen, de általában a sugárut rendkívüli hatást tesz az emberre összhangjának nagyszerűsége által. A középületek, melyek s sugáruton vannak, kiváló figyelmet érdemelnek (a városligetből jövet) baloldalon: a *képzőművészeti csarnok*, ennek szomszédságában a *mintarajziskola*, és az országos *zene-akadémia*. Ezen utóbbi pa-

Octogon-tér és a középső sugár-ut.

lotában van berendezve Liszt Ferencz fényes lakása. Odább négy egyformán épült ház között óriási szabályos nyolczszög alaku tér nyilik, az ugynevezett *Oktogon*, melytől nem nagy távolságra a jobb oldalon emelkedik a király adományából épült királyi *operaház* monumentális nagyszerű épülete s így az operának, mely eddig együtt volt a drámával, külön, még pedig

Királyi operaház.

a szó teljes értelmében fényes csarnoka nyilt. Az operaház Ybl Miklós terve után a legnemesebb renaissance stylben épült. Kivülről nemcsak impozáns, de szerfelett izléses alkotás; belső rendezése fényre és izléses pompára nézve vetekedik a külföld bármelyik hasonló intézetének berendezésével. A szinpad gépezetét a bécsi „Asphaleia“ társaság készítette.

A sugárut és váczi körut sarkán méltó feltűnést kelt a *Foncière* biztosító-társaság palotája, melynek

egész berendezése hazai gyártmány. A sugárut a *váczi-körútra* nyílik. Ez utóbbi is igen élénk forgalommal bíró utca s egyenes irányban vezet ki az osztrák-magyar államvasutak indóházához. Legnevezetesebb épülete a *váczi-körútnak* a még mindig épülő *Lipótvárosi templom* (Bazilika), mely csak évek múlva készülhet el teljesen. A bazilikát eredetileg Hild építész terve után kezdték építeni, de 1868-ban az épülő ku-

Az osztr.-magyar államvasut-társaság indóháza.

pola beszakadt. Ekkor hosszabb szünet állott be az építésnél, melyet aztán Ybl Miklós kezdett meg újra, lényeges változtatásokat csinálva az eredeti terven. Az óriási arányokban, rendkívül szilárdan épülő templom idővel egyik legnagyobb nevezetessége és disze lesz a fővárosnak. A *váczi-körútról* balra nyílik a *gyapjú-utca*, ennek elején áll a *német színház*; kívülről igénytelen épület, de pompás, igen nagy nézőtere és jól be-

rendezett színpadja van. A körút végén jobbra fordulva az *osztrák-magyar államvasutak pályaházához* jutunk. Az erős vasszerkezetű, csinos épületnek igen eredeti építészeti formái vannak, s De Serres terve után készült. A váczi-körutről nyugatfelé haladva ismét gyár-
város tárul elénk. Minden oldalon óriási gyárkémények ontják a füstöt. Hatalmas gőzmalmok, szeszgyárak, gépgyárak, és fűrészgárak vannak itt szüntelen szorgos munkában. Tovább haladva a Dunához érünk, melyen itt az 1874-ben a forgalomnak átadott gyönyörű *Margit-híd* vezet át a budai oldalra. E hidról elragadó kilátás nyílik a budai hegyekre és a közel fekvő Margit-szigetre. A Margit-híd előtt letérve a nádor-utczába érünk.

Ennek elején malmok, gyárak s különféle állami épületek vannak. A gyárvárost elhagyva legelőször is az *ujépület* tűnik szemünkbe. E roppant nagy kaszárnyához a magyar nemzetnek szomorú emlékei fűződnek. A szabadságharcz lezajlása után itt végezték ki a nemzet számos jeles fiát, ezek közt Batthyány Lajos grófot. E roppant kaszárnya szerfölött nagy akadályát képezi a városrész építészeti fejlődésének. Délről az Ujépület előtt a *Széchenyi-kert* terül el, mely Széchenyi István gr. kezdeményezéséből létesült. E ponttól kezdve a nádor-utczá már fővárosias szint ölt. Egész végig igen szép palotaszerű házak szegélyezik az utczán, mely közepen aszfalt burkolattal van ellátva. A nádor-utczá végén a tágas *József-tér* nyílik az ember elé. E tért jó részben gondosan ápoltt kert foglalja el, melynek közepén emelkedik a dicső emlékezetű *József nádor* remek kivitelű álló szobra. Kétségtelenül egyik legszebb szobor ez Budapesten. A József-tért egy kettős házsor választja el az *Erzsébet-tértől*, mely jóval tágasabb az előbbinél. Az egész tér be van fásítva, s a kert köze-

József-tér, József főherczeg nádor emléksobrával.

pén pompás virágsoportozatok láthatók. E kertben van a csinos *Erzsébet-kioszk*, melynek freskói érdemesek a megtekintésre. Nyaranta az Erzsébet-téren igen igen élénk az élet, különösen kétszer hetenkint, mikor katonai zenekar játszik a [kioszk előtt. Az Erzsébet-térről délre a *Deák-Ferencz-térre* jutunk, mely egyál-

talán nem valami szép pontja a fővárosnak, mert nincsen kiépítve, s nincsen szabályozva. Innét újra a körutra érünk, még pedig ennek arra a pontjára, mely a vácsi-körutra hajlik, vagyis itt találkozik a vácsi-körut a Károly-köruttal. Ennek szögletén áll a *lutheránus templom*, egy formátlan épület, mely torony hiányában alig látszik templomnak. Valamivel odébb látható a roppant kiterjedésű *Károly-kaszárnyának* a körutra néző oldala. E kaszárnya főhomlokzata a gránátos-utczáran nyílik. Eredetileg rokkantak háza volt, csak később lett kaszárnya, s IV-dik Károlyról, aki építtette, *Károly-kaszárnyának* hívják. Ezzel szemben rézsut nyílik a do-

Zsinagóga.

hány-utca, melynek elején emelkedik a kettős tornyu *zsinagóga*. A Förster bécsi építész terve után épült templom igen kellemes benyomást tesz a nézőre. Belülről nagy pompával van berendezve, s a fővárosi neolog felekezet isteniszteleteinek helyéül szolgál; ugyane felekezet egy másik *temploma* a Rombach-utczában van.

Tovább haladva a köruton, jobbra a főváros egyik előkelő és élénk kereskedelemmel bíró utcájához a *Hatvani-utcához* érünk. Ebben az utcában van a *nemzeti kaszinó* épülete. Az utca a Ferencziek terére torkollik. E téren több nevezetes épület van. Ilyenek a *Ferencziek temploma*, s a Ferencziek nagy bazárépülete, a kuriai épület, az *Athenacum*. A délkeleti irányban elnyúló Egyetem-utca sarkán

Egyetemi könyvtár és az I. hazai tak.-pénztár épülete.

a Ferencziek bazárjának szomszédságában van az *egyetemi könyvtár*, a másik szögleten pedig az első *hazai takarékpénztár* hatalmas épülete. Az Egyetem-utcán végighaladva az Egyetem-térre jutunk, melynek jobb oldalát egészen az *egyetemi épület*, és a kettőstornyú *egyetemi templom* foglalják el. Ez utóbbi

részben a Papnövelde-utczára néz. Ugyanazon az uton, melyen ide jöttünk visszatérve, a Ferenczietéréről a Koronaherczeg-utczára jutunk. Itt emelkedik jobbról a nagy *Posta- és távirtda-palota*, mely Skalnitzky terve után épült igen szép renaissance-stylben. A gránátos-utczában van a *megyeház*, mely egyik maradványa a régi Pest szebb épületeinek.

Régi városház és városház-tér.

Közel a postapalotához a baloldalon van a hatalmas Haris-bazár, melyen át a *Városház-térre* jutunk. Egyszerű, de szép épület itt az egytornyu, homlokzatán szobrokkal díszített régi városház, mely tágas, szabad téren állva kedvező hatást tesz a nézőre. Ugyanezen a téren van a régi piarista-gymnasium, mely ép régiségénél fogva érdekes. A városháztérről szűk utca vezet a Lipót-utczába ; itt épült igen ked-

vezőtlen helyen az *Ujvárosház*, melynek szépsége elvész a szűk utczában. A városháztérről északra nyílik a *Váci-utca*, mely megkülönböztetendő az imént leírt *Váci-körutttól*. A váci-utcán át a *Gizella-térre* jutunk, melyet ezelőtt színház-térnek neveztek, mivel hajdan itt volt a német színház, de 1847-ben leégett. A Gizella-tér részben igen szép házak által van környezve. Ilyen a Haas-féle palota és az ugynevezett háznégyszög. Az Gizella-tér egyik felől az aszfaltos *Dorottya-utczára* nyílik, a mely kivezet a Ferencz-József-térre, a honnét megindultunk arra a sétára, a mely alatt legalább nagyjából bemutattuk a fővárost. Nagyjából mondjuk, mert a fővárosnak alapos megtekintése napokat és nagyobb fáradságot venne igénybe. Azokon kívül, a miket bemutattunk, még sok nevezetes látni való van Budapesten, de sétánk közben nem tértünk ki a mellékutczákra, melyeken elszórva még számos, építészeti szempontból figyelemre méltó, sőt kiváló művekre akadhatunk.

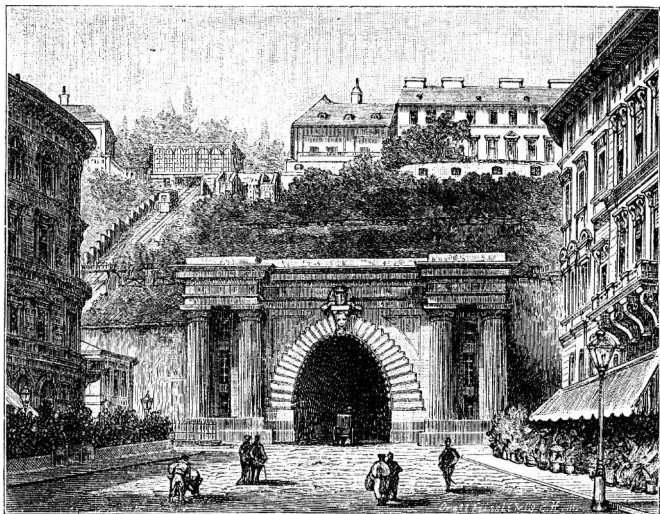
Lánczíd Budáról Pest-felé tekintve.

II.

A budai oldalon.

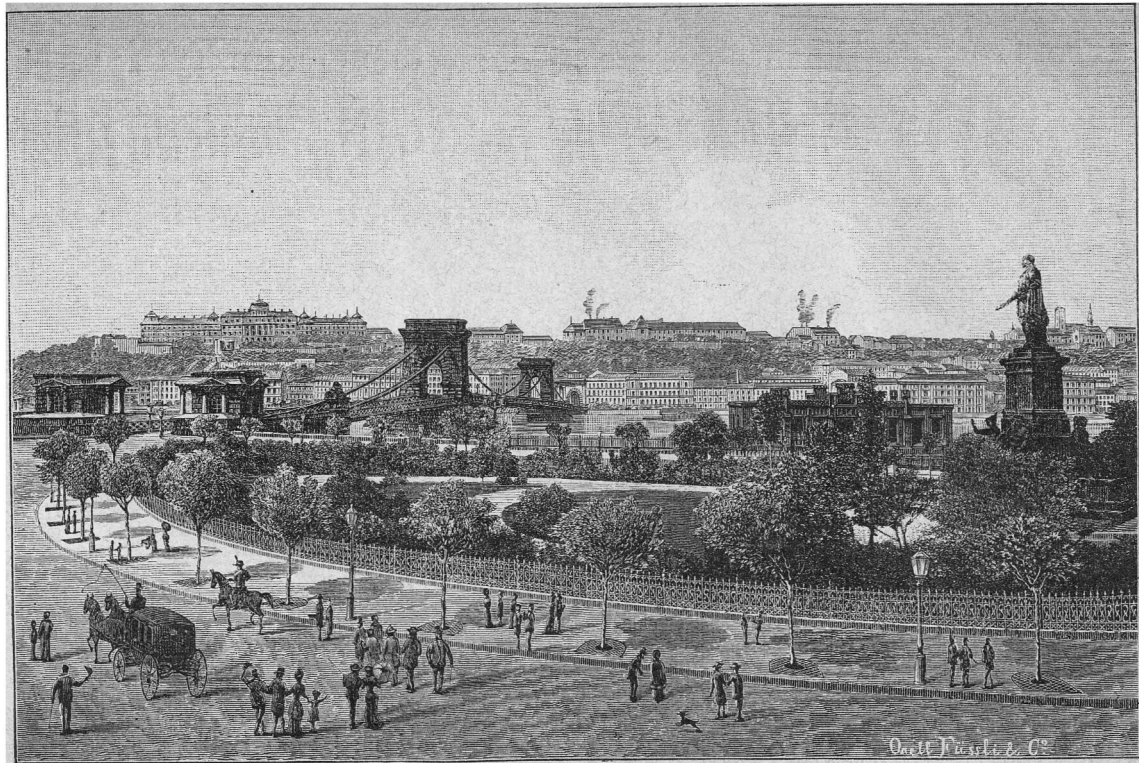
És most kezdjük meg sétánkat Budán, abban a városrészben, mely hajdan fényre és tekintélyre nézve magasan fölötte állott Pestnek. A helyzet nagyon megváltozott; míg hajdan Buda volt Magyarország tulajdonképenvaló fővárosa, az utóbbi időkben Pest teljesen hegemoniát nyert fölötte s ez azonnal szembeötlik, mihelyt Budára érünk. Új légkör, új világ tárul elénk. Az iménti fővárosi kép megváltozik s a közvetlen hatás, a mit Buda tesz látogatójára, egészen elütő attól, aminőt a Duna tulsó oldalán tapasztaltunk. Habár közvetlen a lánczhidon túl nagyvárosi színben látjuk a világot, elég ha pár száz lépést teszünk, a hangulat megváltozik, s valóságos vidékies jelleget ölt a város, a melyben sétálunk. A budai lánczhidfőnél kezdjük meg utunkat. Ez határozottan a legélénkebb pontja Budának. Tulajdonképen itt vonul el az a megye, a mely a fővárosi világot elválasztja a vidéktől, mert azt mondhatjuk, hogy Buda már vidék Pesthez képest. A lánczhidfőnél tagadhatatlanul szép kép tárul elénk. A Duna-parton gyönyörű palotasor emelkedik, s közvetlenül a folyam-meder mentén pompásan épített rakodópart szegélyezi a Dunát. Élénkíti a képet az egymást felváltó virágsoportozatok szingazdagsága, s

a befásított helyek üde zöldje. Szemben a lánczhid-fővel nyílik meg a budai alagut, mely átfurja a Várhegyet s összeköti a Vizivárost a Krisztinavárossal. Az alagut doriai stylben épített bejárója teljes összhangban van a lánczhiddal, melynek az alagut ugyszólván folytatását képezi. Ez az építmény az ötvenes években készült és 1855-ben adták át a forgalomnak. Nem mulaszthatjuk el az olvasót figyelmeztetni arra, hogy az

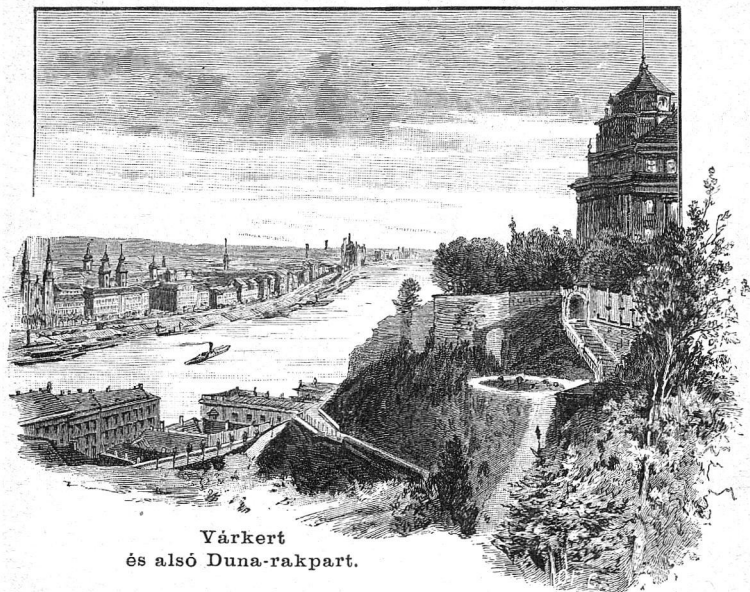

Budai alagut és gőz-sikló.

alagut közepéről visszatekintve a lánczhidon át, valóban meglepően szép panoráma nyílik a néző elé. Az alaguton túl előttünk van a Krisztinaváros, mely már első pillanatra is a vidéki nagyobb város hatását kelti bennünk. De térjünk vissza első kiindulási pontunkhoz és a lánczhidfőtől balra eső fogaskerekű vaspályán menjünk föl a várba. A meredek magas hegyen föl-felé vezető utazás csak egy perczig tart, s a törté-

Kilátás a királyi várpalotára a Ferencz József-térről.

Yárkert
és alsó Duna-rakpart.

nelmi nevezetességü Szt.-György téren vagyunk. Azon a helyen, a hol hajdan Kontot és harmincz bajtársát meg a deli Hunyadi Lászlót kivégezték. Mindjárt jobbról emelkedik a miniszterelnökség palotája, az egykori Sándor gr.-féle ház, balról pedig a táviróhivatal. A tágas Szt. György-tér közepén látjuk a Hentzi-szobrot, mely fájdalmas emlékeket kelt a magyar ember lelkében, mert e szobor az 1849-ben elesett Hentzi tábornoknak és 418 osztrák katonájának hősiségét jelképezi. Ezen a téren emelkedik az egykori Teleky-féle palota, mely most a honvédfőparancsnokság helyisége és József-főherczeg lakóhelye, oldalt jobbról látjuk az ujonnan épült honvédminisztériumi palotát. A Szt. György-térről balra fordulva a Palota-térre jutunk. Több melléképület előtt elhaladva a *királyi várkast* látjuk magunk előtt. E palota mindenesetre egyik érdekes

látni valója a fővárosnak, de nem annyira kívülről, mint inkább belülről is. Akkor, mikor a királyi udvar nincsen Budapesten, megtekinthetők a pompás királyi termek, a melyek kétségtelenül sok látványosságot nyújtanak az idegennek. Hasonlóképen megtekinthető a királyi kert is, természetesen, ha némi borraalót juttatunk annak a jóságos arczu udvari szolgának, aki bőséges magyarázatokkal is ellátja az érdeklődő látogatót. A királyi várak egyik szárnyában van a várkapolna, melyben a Szt. István király jobbját őrzik. Az épület e szárnyában vannak elhelyezve a királyi jelvények: a szent korona, a királyi jogar, a királyi aranyalma, s a koronázási palást. A királyi kertet a Pest felé néző oldalon az Ybl Miklós terve után épült várbazár veszi körül, melynek mentén nyári estéken igen látogatott korzója van a budaiaknak. Ujra visszatérve a Szt. György-térre, ha elhaladunk a már említett miniszterelnöki palota mellett, csakhamar a várszínházhoz jutunk. Kívülről igénytelen épület, de belülről csinosan van berendezve, különösen az utóbbi idők óta, s mostanában, hogy a nemzet csalogánya Blaháné játszik benne, szép látogatottságnak örvend. Azután elhaladunk az evangélikus templom, az utászrezred igazgatósági helyisége, s a Ferencz-József kapu előtt s a Disz-térre érünk, a mely ma napság nem igen felel meg a nevének, amennyiben nem nagyon diszes. Egyenes irányban haladva a Szt.-Háromság-térre jutunk. A tér közepén áll a barokk-stylben emelkedő Szt.-Háromság-szobor, szemben IV-ik Béla által a XIII-ik században épített Mária templommal. Ez később a Mátyás temploma volt, mit a tornyán lévő Hunyady-holló jelez. Ezt az épületet az utóbbi években pompás góth-stylben restaurálják s egyik legszebb épülete lesz Budának, eltekintve attól, hogy

Királyi várpalota és várkerti bazar.

történelmi nevezetességénél fogva szerfölött érdekességgel bir. Megemlitendő, hogy ebben a templomban koronázták meg Ferencz József királyt és Erzsébet királyasszonyt. A templomtól balra van az egykori katonai főparancsnoksági épület, melyben 1867. óta a pénzügyminisztérium hivatalai vannak elhelyezve. Ennek északi része az egykori dominikánus templom maradványaival szomszédos.

A Mátyás templom közelében lévő bástya-fokról ragyogóan szép kilátás nyílik a Duna és Pest felé, amit ajánlunk az olvasó figyelmébe. Az elhagyott alagutttól jobbra lejtős ut vezet az Albrecht főherczegről elnevezett Albrecht utra, mely hasonlóképen a várba visz. A Ferencz-József kapu mellett emelkedő hatalmas, modern stylum épület a Lónyay-féle ház, balról van a budai reáliskola szép épülete, mely 1858-ban nyílt meg; odébb a renaissance stylum állami gymnásium. Valamivel mélyebben fekszik a kapuczinusok temploma és kolostora. Visszatérve a főtérre, ott látjuk Budának az egykori szabad kir. városnak most igénytelen városházát. Ezzel szemben két utcza nyílik, az egyik az Országház-utcza, ebben van az egykori országház egy hatalmas épület, melyben most a belügyminiszterium székel, az Országház-utczával párhuzamos uriutczában van az imént említett épület ide néző szárnya, melyben a közoktatási miniszterium hivatalai vannak; ugyancsak ebben az utczában van az esztergomi herczeg-primás palotája, melyben a katonai főhadparancsnok lakik. Az országházi épület előtt elhaladva a 13-dik században épült helyőrségi templomhoz jutunk, s ezzel szemben van a fekvésénél fogva feltűnő Ferdinánd-kaszárnya, ennek közelében pedig a bécsi kapu, melyen át az Országut városrészbe jutunk. Innét a várlak nyugoti oldalán elnyúló bástya-sétányon át megyünk visszafelé. E sé-

tányról pompás kilátás nyílik a budai oldalra. Innét jól szemügyre vehetjük az egész fővárost uraló czitadellát, azután jobbról a gyönyörű budai hegyeket, melyek a főváros közönségének nyaranta igen látogatott kirándulási helyeit képezik.

A többi budai városrész mind a kiemelkedő vár körül csoportosul. A Dunapart mellett a lánczhidon túl terül el a mostanában már modern külsővel bíró Viziváros, mely élesen különbözik a vártól, mert míg oda fön mindenütt régiségekkel, az egykori fényes Buda hajdani dicsőségének emlékeivel találkozunk, itt a modern haladás kultusza kezd diadalmaskodni. A folyam mentében lefelé haladva a Ráczvárosba jutunk, melyet Tabánnak is hívnak; ehhez csatlakozik a Krisztinaváros, melyet fönnebb, mint már megjegyztük, az alagut köt össze a Vizivárossal. A Krisztinavárostól a Duna folyásával szemben haladva terülnek el az Országut, Budaujlak és O-Buda. A Ráczvárosban nyúlik el a Dunapart mentén a már említett korzó, a budai várbazár által szegélyezve. E városrészben van a jóhírű Ráczfürdő, meg a Rudasfürdő, valamint a Sárosfürdő. A Krisztinaváros már határozottan vidéki jellegű. A pesti ember leginkább jó boráért látogat el néha napján ebbe a városrészbe. Itt van egyébiránt a krisztinavárosi szinkör, melyben nyaranta magyar színielőadások vannak. Ugyancsak ebben a városrészben vezet keresztül az Ördögárok, mely árvizek alkalmával sok pusztítást okozott. A krisztinavárosi templom, mely tágas szabad téren áll, egy pompás Mária-képről nevezetes. Ettől nem nagy távolságra van a Karácsonyi Guidó gróf nagy fénynyel berendezett és kívülről is igen impozáns palotája. E mögött emelkedik az ujonan épült katonai kórház, majd odább balról a Svábhegy lejtőjén a Vöröskereszt-egyesület kórháza, mely 1884-ben

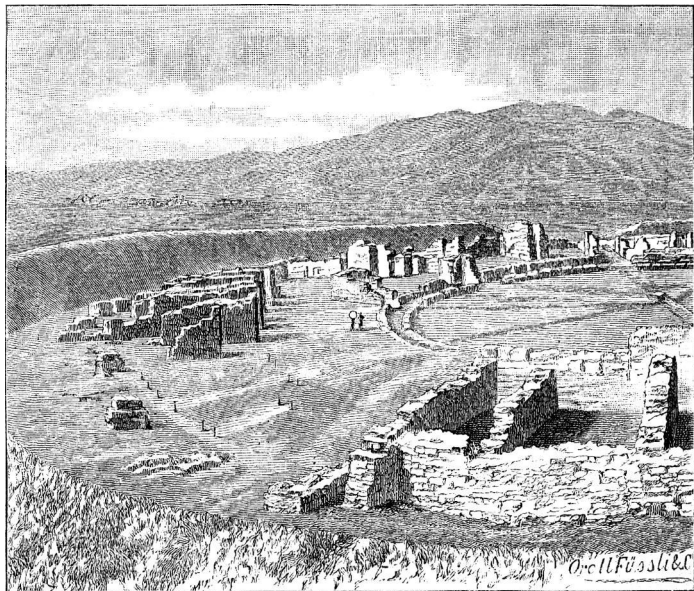
A dunagözhajózási-társulat hajógyára.

nyílt meg. Ugyancsak a hegy lejtője mentén van a budai vízvezeték igen szép főépülete. Jobbra a városmajor felé nyulik el a déli vasut pályaháza, ennek háta mögött a Frimm-féle hülyeintézet. A vár alatt elterülő nagy rétet katonai diszszemlék tartására használják; ehhez csatlakozik a gyönyörű városmajor, melynek pompás, árnyas sétatereit nyaranta igen sokan keresik föl. A major felső részében van a Vaskovich-féle hidegvízgyógyintézet. Innét feltűnik a félmérföldnyi távolságban a hegyek közt, magasan álló lipótmezei tébolyda-épület, melyben átlag mindig 7—800 örültet ápolnak államköltségen.

A várostól északra fekvő városrészekbe: Ország-utra, Budaujlakra és Ó Budára kényelmesen eljuthatunk a lóvonatu vasuton, mely a lánczidőfőtől indul. A lóvonaton menve, elhaladunk a Bomba-téren át a katonai élelmiszer-raktár, kegyesrendiek kolostora és Császárfürdő mellett. Itt az országut és a Budaujlak közt lévő határra érünk. Innét balra kitérve eljuthatunk a hegyoldalra épült Gül-Baba-féle sirhoz, egy nyolczszögletű kupolás épülethez, melyben a Gül-Baba, a rózsák atyja, a törökök egy szentje aluszszá örök álmait. Ennek a sirnak köszönhető, hogy Buda még mai napig is zarándokhelye a jámbor törököknek, a kik közül sokan ellátogatnak még mostanában is Gül-Baba sirjához, melyet Mohamed budai pasa emelt 1543—1548 körül. A császárfürdőtől, lóvonaton haladva, egy negyedóra alatt elérünk Ó-Budára, mely városrésznél már egészen vidékies jellege van. Itt látjuk a zsidó imaházat, egy igen régi épületet, melynek homlokzatát hat pompás oszlop díszíti. Innét nem messze van az ó-budai hajógyár. Ez egy nagy kiterjedésű gyártelep, melyből már több mint 170 dunai hajó került ki. Egészben véve a hajógyár igen érdekes látni-

valót képez és olyan képet mutat, a minőben vajmi ritkán gyönyörködhetik az ember.

O-Budát elhagyva egyenes északi irányban tovább haladva, egy rendkívül érdekes pontra érünk. Érdekes azért, mert régészeti szempontból szerfölött nevezetes. Mert azon a helyen, hol most Budaujlak és O-Buda vannak,

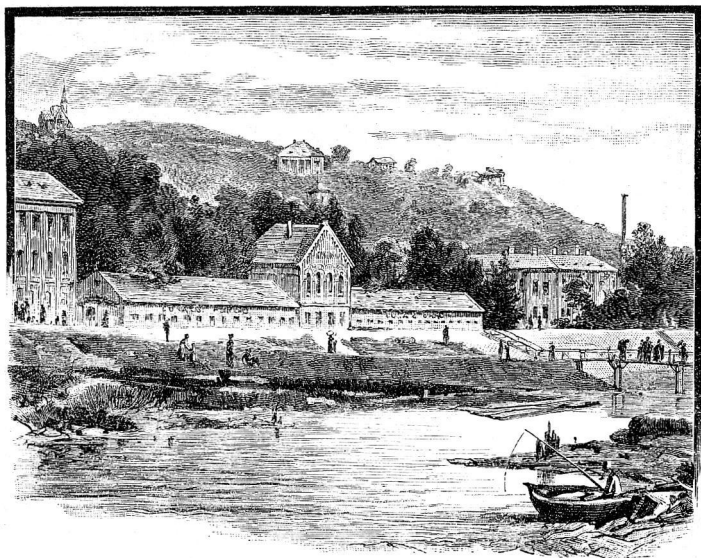

Amphitheatrum.

a régmúlt időkben pompás római város emelkedett. Itt volt ugyanis a római Aquinkum, melyről e könyv elején a főváros történeti vázlatában már szólottunk. Ó-Budán túl most már csak puszta helyre akadunk, de az itt nem rég eszközölt ásátások nevezetes eredményekre vezettek. 1880-ban a közoktatási miniszter, s a következő évben a főváros tudományos célból ásátásokat

rendelt el e helyen, s az államköltségen tett kutatások közben 1880—1883-ban egy nagyszerű római amfiteatrum romjaira akadt Torma Károly tanár, ki az ásatásokat vezette. Az amfiteatrum, mely egészen kőből volt építve, olyan tágas, hogy 2100—3000 néző befogadására alkalmas, s az egész aræna kertülete 5129 méter. Három év alatt számos római épület romjait ásták ki. Mindez igen érdekes, és megérdemli a megtekintést, különösen azok részéről, a kik a régészet iránt érdeklődéssel viseltetnek.

Lukács- és császárfürdő.

Kirándulások a főváros környékén.

Budapest körül a közel és a távolabbi környéken regényes és kies vidék terül el, teljesen alkalmas arra, hogy e nagy város lakosságának nyári tartózkodási és kirándulási helyéül szolgáljon. A környék ugyan nincs még oly rendszeresen megművelve és kiaknázva, mint például Bécs vagy Páris közeli környéke, de magának fővárosunknak emelkedése is oly rohamos volt, hogy a regényes és erdős kirándulási helyeknek modernebb berendezése és czélszerű fölhasználása még nem tarthatott mindenben lépést a főváros belső fejlődésével.

Hanem a ki azért a Svábhegyre vagy zugligetbe, Leányfalura vagy Visegrádra kirándul, oly kies, üde és friss vidéket talál, melyért a világ minden nagyvárosa megirigyelhetné Budapestet.

A fővárossal egybeforrt nyári kirándulási helyek

közé tartozik a *városmajor*, a *Gellérthegy*, a *Császár-fürdő*, a *Margitsziget*, az *Orczykert*, a *városliget*.

1. A város területén.

A **városmajor** egyszerű és kellemes sétahely, egyike a főváros legalkalmasabb gyermek-játszó-helyeinek; fölötte, a Svábhegy alján fekszik a Vaskovits-féle vizgyógyintézet, és ez alatt találjuk a svábhegyi fogaskerekű vasut indóházát.

A **Gellérthegy**, mely nevét szent Gellért csanádi püspök után nyerte, kit 1047-ben a pogányok e hegyről dobtak a mélységbe, újabban meglehetősen civilizálódik; fiatal és üde fasorok emelkednek azelőtt kopár derekán, a fasorok mögött élénk nyári lakások telepítettnek meg; a szőlők közepette is találkoznak már szebb nyári lakások, és ha már ma érdemes e hegyet megmászni a gyönyörű kilátásért és a balszamosan friss levegőért, melyet rajta élvezünk, bizonyára sokkal nagyobb lesz majd látogatottsága, ha majd az újabban tervezett hegyi sikló szállítja föl a kirándulók tömegét.

A Gellérthegytől délre, mintegy negyedórányi távolságban fekszik a *nádorkert*, mely diszes gyümölcs- és főzelék-kerttel és szép hársfa-sorokkal dicsekszik.

A **császár-fürdő** híres platánjaival, csinos sétaterével és nagyhirű nyári táncmulatságaival a 60-as években a főváros legkeresettebb mulatóhelye volt, a hol a vidék előkelői is találkát adtak egymásnak. A császár-fürdő szépségéből ugyan még ma sem vesztett, de más kirándulási központok előnyei által sok tekintetben tulszárnyaltatott.

A főváros egyik gyöngyét képezi a **Margitsziget**. Már maga az ut, valamely hajóállomástól a *Lukács*- és a *Császár-fürdő* érintésével a szigetig, élvezetet nyújt a fővárosi kirándulónak is, ki a szőke Duna hajjain közlekedő karcsu helyi hajók fedélzetéről gyönyörrel szemléli azt a hatást, melyet a főváros páratlan fekvése nyújt. De maga a sziget is valódi paradicsom, melyet a tulajdonos *József* főherczeg bő

áldozatkészséggel emelt mai fejlődöttségére, és folytonos előszeretettel ápolja, gondozza a fővárosiak e kedvencz tartózkodási helyét. Eltekintve a gyönyörű és kitűnő gyógyhatású fürdőtől, mely évenként százaknak nyújt gyógyulást és üdülést, maga a sziget régi facsoport-

Margitszigeti rom.

jaival, érdekes romjaival, új és folyton megújuló pázsitjaival, művészi virágágyaival, remek sétányokkal és balzsamos levegőjével nagy vonzerőt gyakorol a napi fáradalmakat kipihenni vágyó, és az ünneplő közönségre. A közlekedést a főváros és e sziget között a helyi hajók közvetítik. (Menetjegy oda és vissza hétköznap személyenként 32 kr; ünnep- és vasárnap 40 kr; a szigeten lakóknak olcsóbb). A sziget alsó végéről a fürdőházig lóvonatu vasut vezet.

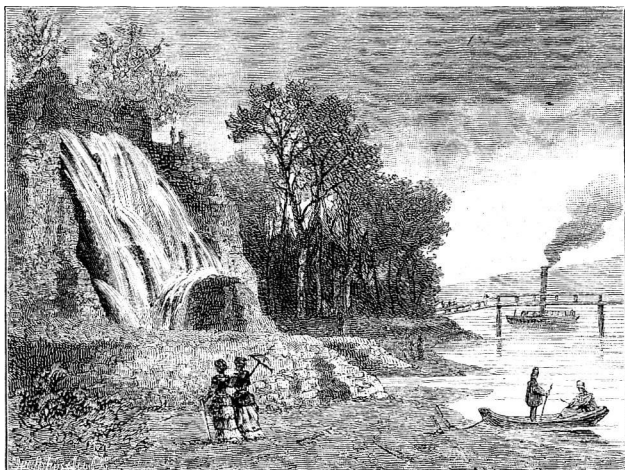
A szigeten két nagyobb vendéglő van, melyekben felváltva katonai és cigányzenekarok játszanak.

A mi Bécsnek a Prater, az a magyar fővárosnak a **városliget**. Mióta a sugárut teljesen kiépült és ennek folytatásaképpen a széles Stefánia-ut is elkészült, a főváros előkelő közönsége is előszeretettel hajt díszes

Fürdőház a Margitszigeten.

fogatokon a ligetbe, melyen főleg vásár- és ünnepnapokon a főváros lakosságának minden rétege változatos, festői csoportokban található együtt, mindegyiknek meglévén a liget valamely részében kedvencz tartózkodási helye. A vidékieket első sorban fogja érdekelni az *állatkert* (beléptidj 30 kr), melyben a bejáratától folyton balra haladva a legjobban kerülhetjük meg az állatok ketreczeit. Az állatkertben vendéglő is áll a

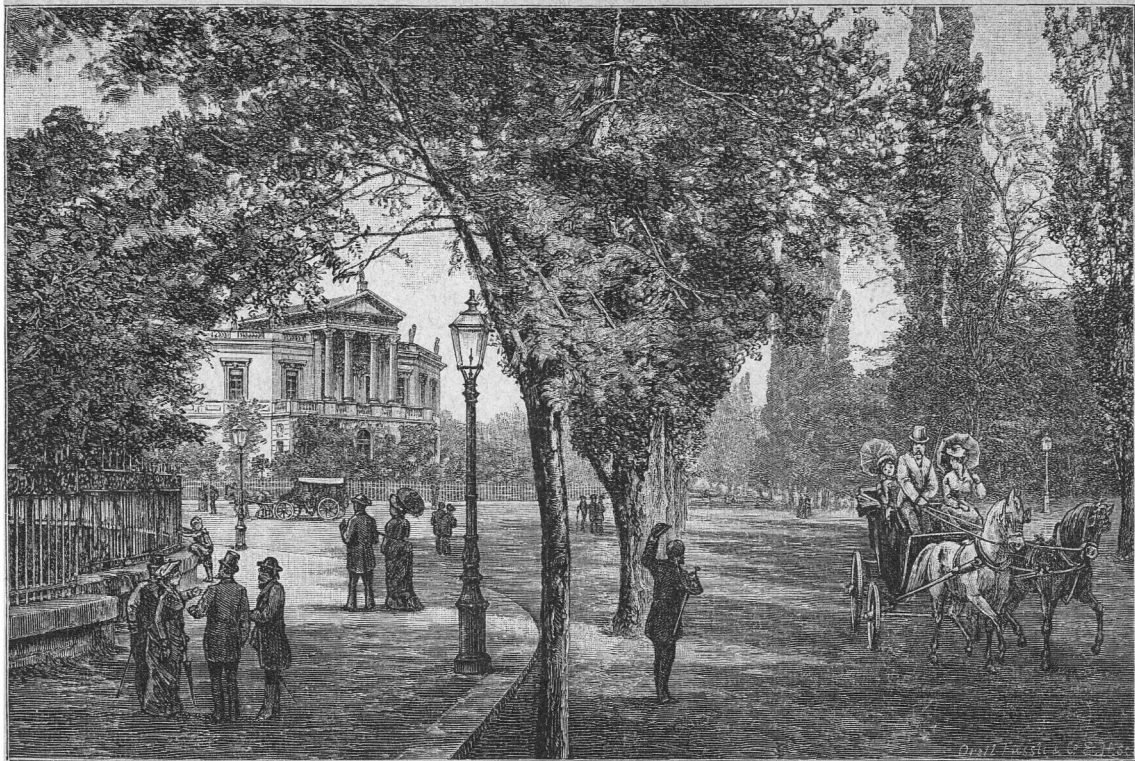
Margitszigeti forrás.

közönség rendelkezésére; egy nagyobb terület pedig mutatványoknak van fönntartva. Itt lépett fel Blondin és más híres kötél-tánczos, itt mutogatták a szingáliakat, a szudániakat, sat. Az állatkert főbb építményei a következők: a medvebarlang, az orvmadarak háza, orosz-lánketrecz, majomház, bagolytorony, fáczánház, tyúkól teveház, szarvasól, disznóól, vidramedenceze, zsiráfház, a vízi madarak tava sat. sat. — A kiállítási terület kiterjesztése miatt a régi *Wurstlprater*, a gyermekek e kedvencz szórakozási helye az állatkerthez jóval közelebb jutott. E kis telep élénksége, s a gyermeksereg ujjongása érdemes a szemlélő futólagos figyelmére. A

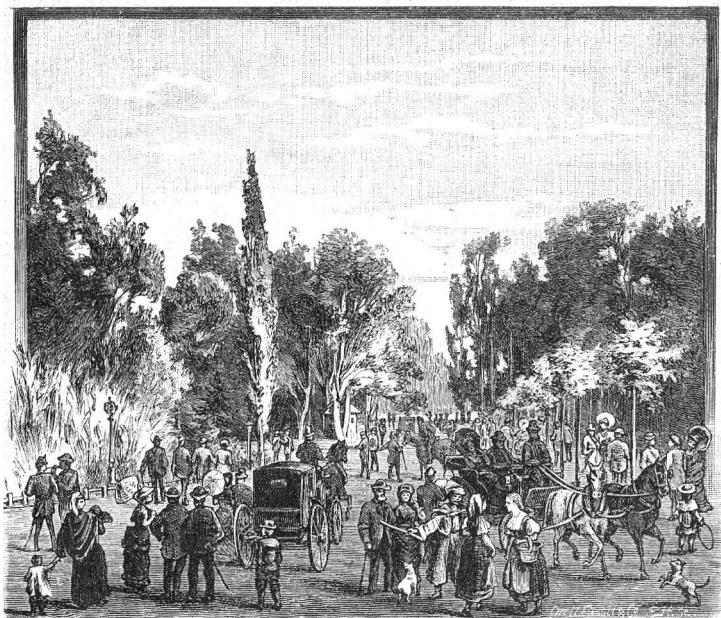
A városligeti tó a korcsolya-csarnokkal.

Sugárut főbejáratával szemben egy most épült diszes diadaloszlop emelkedik, mely mintegy gloriette hirdeti a sugárut befejezését s üdvözli a városligetbe érkezőket. Az artézi kut forrása mellett elhaladva érünk a városligeti tóhoz, mely télen a korcsolyázási sport legkeresettebb és az előkelő világ által is igen kedvelt színhelye. Itt emelkedik a korcsolyázó-egylet csinos csarnoka, mely mellett nyáron számos különböző alaku és színű apró szandolin és hajócska várja az evezősport kedvelőit. A tó mellett följebb a városi vendéglő mellett van a körönd, mely ujabban igen csinosan van elrendezve, középpütt hatalmas szökőkuttal, köröskörül ülőhelyekkel (egy ülőjegy ára 3 kr). A köröndről szép kilátás nyílik a kiállításra, mely az u. n. Blondin-mező területet és a liget jobboldali felső részét foglalja el. Balra esik a *Széchenyi-sziget* (drótsziget)

Bejárat a városligetbe a sugár-utról.

Amel. Engraving & Co. Lith.

Stefánia-ut a városligetben.

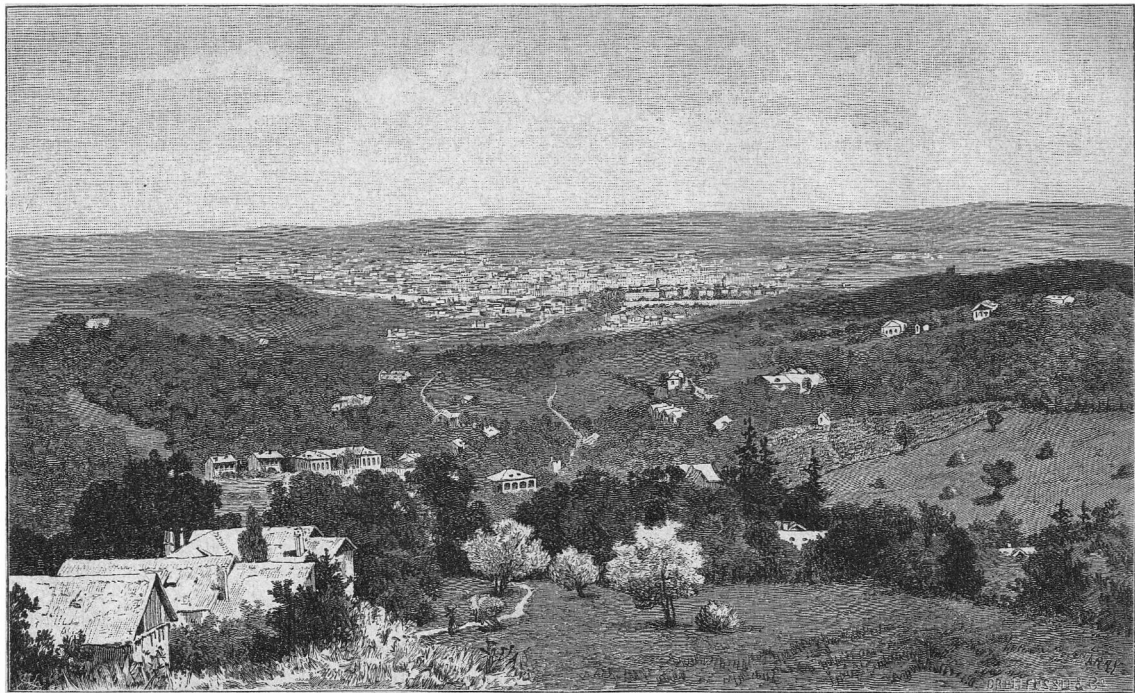
vendéglővel és kávéházzal; feljebb van a *Nádor* (páva) sziget az artézi fürdővel és kisebb vendéglővel. A *Hermina*-uton fekszik a *Hermina*-kápolna, mely József nádor leányának, *Hermina* főhercegnőnek emlékére épült és 1856-ban szenteltetett föl. A kápolna előtt van a *Klemens*-féle vendéglő, följebb pedig egy hidegvizgyógyintézet. A ligetbe a város minden részéből omnibuszok és a közuti vasut közlekedik.

A lóvonatu vasuttal érünk az állói-uton át és a *Ludoviceum*on keresztül az **Orczy-kertbe**, egy csinos angol parkba, kanyargó utakkal, régi terebélyes fákkal és nagy tóval. Leginkább a középosztály látogatja ünnepnapokon és vasárnapokon; a kertben szerényebb vendéglő is van. Az atletikai klub versenyei nagyrészt e helyen szoktak megtartatni.

2. A főváros környékén.

A ki egy félnapot kellemesen akar a főváros környékén, „a zöld“-ben eltölteni, az keresse föl mindenekelőtt a **Svábhegyet**, mely újabban *Széchenyi-* vagy *Istenhegynék* nevezetik. Népies elnevezése azonban mégis Svábhegy marad, s ez onnan ered, mert 1686-ben Buda visszavétele alkalmával sváb hadak ütöttek rajta tábort.

A lóvonatu vasut egész a városmajorig viszi a kirándulót, ki innen a svábhegyi fogaskerekű vasuton (lásd 22. lap.) egész a hegy tetejére juthat. A svábhegyi főállomás az „Eötvös“-villa, melyben a halhatatlan író- és államférfiu hirneves „Karthauzi“-ját költötte. E villa most kitünő vendéglővel bir, mely a fogaskerekű vasut kezelése alatt áll. A Svábhegy dereka és teteje tele van nagyobbbrészt uj és csinos villákkal s a fővárosi kirándulók tömegesen keresik föl e legkönnyebben megközelithető hegyet, mert pompás kilátást, és jó ellátást egyaránt találnak e helyen. A nyaraló-közönségnek jó része szintén előszeretettel vonzódik ide. A hegyhát hosszában jobbra kanyarodva, csinos nyári lakok között és árnyas ligeteken keresztül, kényelmes szép ut vezet a *Norma*-fához, egy az erdő szélén elszigetelten álló terebélyes bükkfához, melynek törzsébe számtalan látogató nevének kezdőbetűi vannak vésvé. A népmonda ugyanis azt tartja, hogy azok a szerelmesek, kik e fára nevük kezdőbetűit monogrammszerűen bevésik, egymáséi lesznek. Természetes tehát, hogy e háromszázados vén fa lelkiismeretét sok ezernyi monogrammm nyomja. A fa különben mai nevét — hagyomány szerint — Vörösmarty Mihálytól kapta volna. A *Norma*-fához közel esik a **Zugliget**, — hajdan Mátyás király vadas-kertje — melyet a városból (a Károlykaszárnai állomástól félóránként induló) lóvonatu vaspályán lehet megközelíteni. A legelső villánál, a Laszlovszky-nál leszállunk a lóvonatu vasutról, (mely e helyen most kényelmes várótermet építettett) és egy tekintetet vetve a hegyalján

Zugliget kilátással Budapestre.

elterülő csinos villacsoportokra, árnyas fasorok között haladunk fölfelé, a Fácán-vendéglőhöz. E vendéglő körül a zugligeti nyári lak részvénytársaság villái terülnek el, legnagyobb részét egyszerű modorban építve. A Fácán vendéglő teraszáról kellemes kilátás nyílik a zugliget, e gyönyörű völgykatlannak dus erdeire és magasabban fekvő, diszesebb és modernebb villákkal tarkázott pontjaira. A nagy vendéglőben a nyár derekán sűrűn váltják fel egymást a táncmulatságok. A Fácántól jobbra kanyarodva elérjük a természettől dusan megáldott harangvölgyet, mely kellemes erdei sétára hívogat bennünket. Egy másik, meredek uton haladva, a „Disznófő“-höz érünk, hol szintén jó vendéglőt és kitűnő hegyi forrás-vizet találunk. Ugy a harangvölgyből, mint a Disznófőtől jó utak vezetnek a Norma-fához. A Zugligetben nyaranta élénk élet pezseg, főleg ünnep- és vasárnapokon, mikor a szerényebb állású fővárosi polgár is családotul már reggel keresi fel e kies, balzsamos levegőjű és árnyas kirándulási helyet, hogy gondtalanul élvezze a szabad természet üde varázsát.

A Zugliget felé vezető lóvonatu vasut végállomásától jobbra fordulva érünk a „**Szép juhásznő**“-hoz címzett vendéglőhöz, mely épügy, mint a körülötte levő nyaralók annak a szép juhásznőnek emlékére van keresztelve, ki a monda szerint Mátyás királyt igézte vala meg valamikor. E kellemes táj, melyen hegy, völgy, erdő és rét érdekesen váltakoznak, a Budakesz felé vezető országot jobb oldalán fekszik és a Laszlovszky-féle villától egy kis félóra alatt gyalog is elérhető. A Zugligetből szintén több jó ut vezet e kies kirándulási helyhez, melyet főleg a közép- és munkásosztály szokott nyári multságainak színhelyéül választani.

A **Jánoshegyre** a zugligetből és a Norma-fától vezetnek jó utak; a hegy tetején levő guláról remek kilátás nyílik a főváros környékére.

A „Szép Ilona“ vendéglőtől (a fogas-kerekű vasuti indóház közelében) jobbra haladva érünk a **Lipótmezőre**, melyen az *országos tébolyda* van. A háromeme-

letes óriási épület, mely 1868. végén készült el, 5 hold területet foglal el s ezenkívül még mindig 90 hold területű kert és erdő tartozik hozzá. Az épület több mint 2 millió forintba került. A betegek száma 7—800 között váltakozik s naponként 10—12 és 3—4 óra között lehet őket meglátogatni. A tébolydával szemben egyenes ut vezet a Lipótmezei vendéglőhöz, mely körül kellemes séta esik. A környéken több csinos nyári lak áll.

A **háromhatárhegy** — Buda, Ó-Buda és Hidegkut határain — (491 méter magas) Ó-Buda mögött emelkedik. A hegymászók számára jutalmazó a három órai ut, melybe a hegy megmászása kerül. Az Ó-Buda mögötti dombon áll **Kis-Czell**, hajdan a trinitáriusok zárdája; közelében számos kellemes kirándulás esik erdei és hegyi tájakra.

A főváros környékén van továbbá **Budakesz** (a Jánoshegy mögött), melynek egyedüli nevezetessége az, hogy jámbor sváb nép lakja és hegyek közé esvén, igen alkalmas a nyári tartózkodásra. Egy ide közel eső, erdővel szegélyezett völgyben állanak

Tölgyes-Mária (a sváboknál „Maria Eichel“) romjai. Hajdanában ez a trinitáriusok Ó-Buda mögött emelkedő kis-czelli zárdájának fiókja volt. A rom melletti házikóban többnyire szerény hűsítőket is kaphatni.

Remete-Mária (Maria Einsiedel). Kedvelt sétautja a Lipótmező felől jövőknek. Eleinte a patak mentében visz az ut, aztán a Józsefhegy tövében, míg félóra múlva a „hűs völgy“-ben levő korcsmához érünk, melytől kezdve a Budáról Remete-Máriához vezető országutat követjük az 1816-ban épült kápolnáig. E mögött alig negyedórányra az ördög árka által képezett csaknem regényes sziklatorkolatban remete-odu van. A kápolnától negyedórájárás még **Hidegkut** helység, honnan egy óra alatt

Üröm faluba lehet menni, (Ó-Budához azonban Üröm szintén csak egy órányra esik,) hol *Alexandra Pawlowna* orosz nagyfejedelemnő, József főherczeg-nádor első nejének temetkezési kápolnája áll.

Promontor. Vasuttal és helyi hajón csak egy órányra a fővárostól a Duna partján. E virágzó falu nevezetes barlang-építményeiről. A házak több helyen terjedelmes szikla-odukban állnak együtt csoportonként, másutt meg a magas fensíkot képező meszes kőzetbe be vannak vájva, úgy hogy az egész falunak csak füstölgő kéményei emelkednek túl a talaj színvonalán, s az arra sétáló mindenfelé letekinthet a mély udvarokra, melyek körül a „ház“ szobáit a mészkőbe vájva látja. Van itt még ezenkívül egy

katakomba-forma kőbánya sok földalatti üreggel és folyosóval, melyek egyike 500 meter hosszú. A helységgel szemközt a Duna közepén a szép erdővel borított s elég terjedelmes

Haros-sziget látszik, mely királyi fácszányos gyanánt szolgál s mint ilyen, egy erdész székhelye. A szigetet igen ritkán látogatják. Promontor alatt a következő vasuti állomás

Tétény sváb falu, melynek szőlőhegyei nagyszerű *sziklapinczék*et rejtenek méhükben. Mind e helységek, a Haros-szigettel, sőt az átellenben fekvő egész Csepel-szigettel egyetemben, hajdan (1698 óta) savoyai Jenő herczeg birtokát képezék, kinek czimere ugyanezért a promontori régi kastély kapuja fölött még most is látható: jelenleg az egész birtok a királyi családé.

A kamarai erdőt, mely a promontori hegységnek Buda felé néző lejtőit borítja, hajdan nyári tartózkodásra sokat használták, most azonban egészen el van hagyatva. Erdei séta után áhítózó nagyobb társaságok számára nem alkalmatlan.

3. Távolabbi kirándulások.

A főváros közönsége a vasutak, vagy a Duna mentén fekvő helységek közül gyakran látogatja meg a közelebb esőket, sőt gyakran nyári tartózkodásul is állandóan ezeket választja. E helységek közé tartozik

Gödöllő, a m. kir. államvasut mentén, Budapestről egy órányira. Egyetlen nevezetessége a királyi *nyári kastély*.

A kastély az állomás közelében fekszik és Mária Terézia alatt herczeg Grassalkovich Antal által emeltetett, kinek családja azonban már három nemzedék után kihalt, mire Gödöllő b. Sina birtokába ment át, kitől azt az országgyűlés 1867-ben a király számára nyaralónak vette meg. Az épület azon kor jellegét viseli, melyből származik, s egy kiszögellő középtestből áll, melynek földszintje négy tekintélyes oszloppár között kocsitjáratot enged a park felé, míg a magas felső emeletnek hosszú erkély fölött három magasíví ablaka és kupolaidomu teteje van. A két alacsonyabb oldalszárny végét mansardtetejű sarokpavillonok képezik.

A kastélyban 100 szobánál több van, s egész belseje 1867-ben alaposan renováltatott.

A park nem igen nagy, de dús virágültetvényei, hattyas tava és szép ősrégi fákból álló fasorai által kedves benyomást tesz. Annál terjedelmesebb a hozzá csatlakozó vadaskert. A kastély és park megtekintése az udvar távollétében minden nehézség nélkül megtörténhetik.

A környék dombos és erdős: a vadászat köröskörül igen hálás; nyul, őz, szarvas tanyázik ott, s ujabban sikeres róka-vadászatokat is tartottak benne.

Gödöllőtől félóranyira a hatvani országut mentében csinos

erdős vidék közepette fekszik **Besnyő**, a kapuczinusok ez ismeretes zárdája, melyet Grassalkovich herceg építtetett, kinek családja a templom kriptájában nyugszik. E zárdában volt internálva 1774—75-ben tizennégy hónapig Feszler Ignác Aurél, a magyarok kitünő történetirója.

Az osztrák-magyar államvaspályán negyedóra alatt **Rákospalotára** érünk, mely a budapest-bécsi vonal első állomása. A vasut mellett csinos árnyas erdőcske, melyet a polgári osztály nagy előszeretettel látogat. Ugyanitt elég jó vendéglőt találni. Rákospalotát különben Budapestről az **Ujpest** felé induló lóvonatu vasuton is elérjük. Ujpest a fővárosnak mintegy gyarmata, melyet 30 évvel ezelőtt alapított egy Löwy nevű kereskedő id. gróf Károlyi István birtokainak egy valóságos sivatagot alkotó részén. Azóta e telep igen nagy arányokban virult föl és jelenleg tekintélyes helységet képez, melynek házsorai már egész a félóránnyira eső Palota faluig terjednek. A lóvasut kezdőpontja mellett jó vendéglő van. A község legnevezetesebb telepei a hajófelszerelő műhelyek a Duna mentén. Szemközt a Dunán az ugynevezett uj-pesti-sziget fekszik. Ujpest közvetlen közelében van **Káposztásmegyer**, hol szintén több nyári lakást találunk.

Rákospalota közelében fekszik **Fóth**, egy tősgyökeres magyar falu, tiszta házakkal, emberséges néppel, és igen kedvező benyomást tesz. A parknak a falu felőli bejárata mellett jó vendéglő van. Fóth főnevezetessége a szép templom, melyet id. gróf Károlyi István, az egész környék birtokosa 1845—56-ig Ybl Miklós által mintegy 2 millió forint költséggel építtetett. A templom a szepőlötnen szűznek van szentelve és „Mária fogantatásának“ első ünnepén avatott föl. A tér melyen áll, 6 meter magas monumentális izlésben épített terrasset képez; a templomtól balra a plébános laka, jobbra az iskolaépület áll. Mindez épületek stílje román és pedig a legcsekélyebb részletekig következetesen keresztül vive. A templom érdemes a megtekintésre.

Igen figyelemreméltó a gróf Károlyi-féle *park* is, mely kocsik és gyalogok számára meg van nyitva. E roppant terjedelmű díszkert igen festői részletekkel és rendkívül változatos növényzettel bir, mely az összes belföldi tülevelű és lombos fákat, a virágok egész seregét stb. foglalja magába.

A Dunán hajón érünk **Visegrádra**, melyhez sok érdekes történeti emlék fűződik. A méltóságos romok, a Salamon tornya még ma is kegyelettel tölti el a művelt szemlélőt, ki Róbert Károly és Nagy Lajos korát véli maga előtt elvonulni és részvéttel emlékezik vissza Zách Felicián és Klára tragédiájára. Visegrádon halt meg II. Károly és itt emelkedett Mátyás király rendkívüli fényvel berendezett királyi palotája is. Később sok viszontagságon ment át, török kézre került, végre 1684-ben Károly, lotharingiai herceg véglegesen visszafoglalta a töröktől; a sok ostrom alatt szerfölött megviselt várat I. Lipót 1702-ben lőporral szétrobbantotta. A régi dicsőséget még ma is hirdető szomorú

romok tövében több csinos nyári lak emelkedik, s odább a falu terül el.

Visegráddal szemben fekszik **Nagy-Maros**; egészséges fekvésénél fogva a fővárosiak itt is szoktak nyaralni.

Visegrádon innen a Duna jobb partján fekszik **Leányfalu**, melyet több fővárosi író, művész és kereskedő néhány év óta nyári tusculanum-ul szemelt ki és ezáltal a fővárosból egész kis colóniát telepített ide nyári tartózkodásra.

Még távolabbi kirándulások gyanánt ajánlhatók még *Alesuth*, József főherceg birtoka továbbá a kedvelt balatoni fürdő: *Balaton-Füred*, végre *Fiume*, a magyar tengerpart, stb.

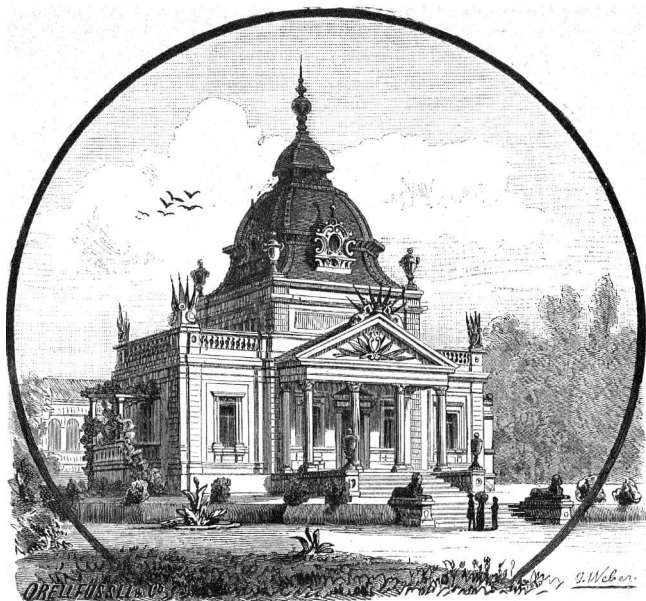

Az országos kiállítás.

Az újabb alkotmányos korszak óta hazánkban rendezett országos kiállítások egy tekintetben mindig hézagosak voltak. Az 1872-iki országos kiállítás (Kecskeméten) volt az újabb kezdeményezés a kiállítások terén; mint kezdet tehát nem ölelhetette föl az egész ország ipari és gazdasági termelését. Az 1876-iki kiállítás Szegeden, tulnyomóan képviselte az Alföldet, az 1879. évi kiállítás Székesfehérvárott pedig hazánk Dunán-tuli részét. Az egyikről hiányzott Magyarország felső-, a másiktól az ország alsó része, mindahárom pedig tulnyomólag az ipart és mezőgazdaságot ölelvén föl, mint *általános* országos kiállítás következképpen hézagos maradt, mert sem a közművelődés, sem a művészet, sem a bányászat, sem az egészségügy, sem a közlekedésügy, sem sok más a forgalom és közművelődést jellemző csoport nem volt bennük teljes egészében föltüntetve. Es habár az említett kiállításoknak jelentősége és közgazdasági haladásunk szempontjából ébresztő és serkentő hatása még ma sem kicsinyelhető: mindegyik kiállítás után felébredt a haladás igaz barátaiban az a vágy, hogy végre egy *igazi, teljes* országos kiállítás rendeztessék, mely tökéletes egészében tüntesse föl termelésünk és közművelődésünk, haladásunk és pótolni valónk minden ágazatát. E vágy lassankint közszükséggé vált és megteremtette az *1885. évi budapesti országos általános kiállítást*.

E kiállítás tervezésével első ízben az országos iparegyesület foglalkozott, mely az előmunkálatok tekintetében is meglehetősen előre haladt, sőt biztosította az ügynek a főváros hathatós támogatását is.

A király-pavillon.

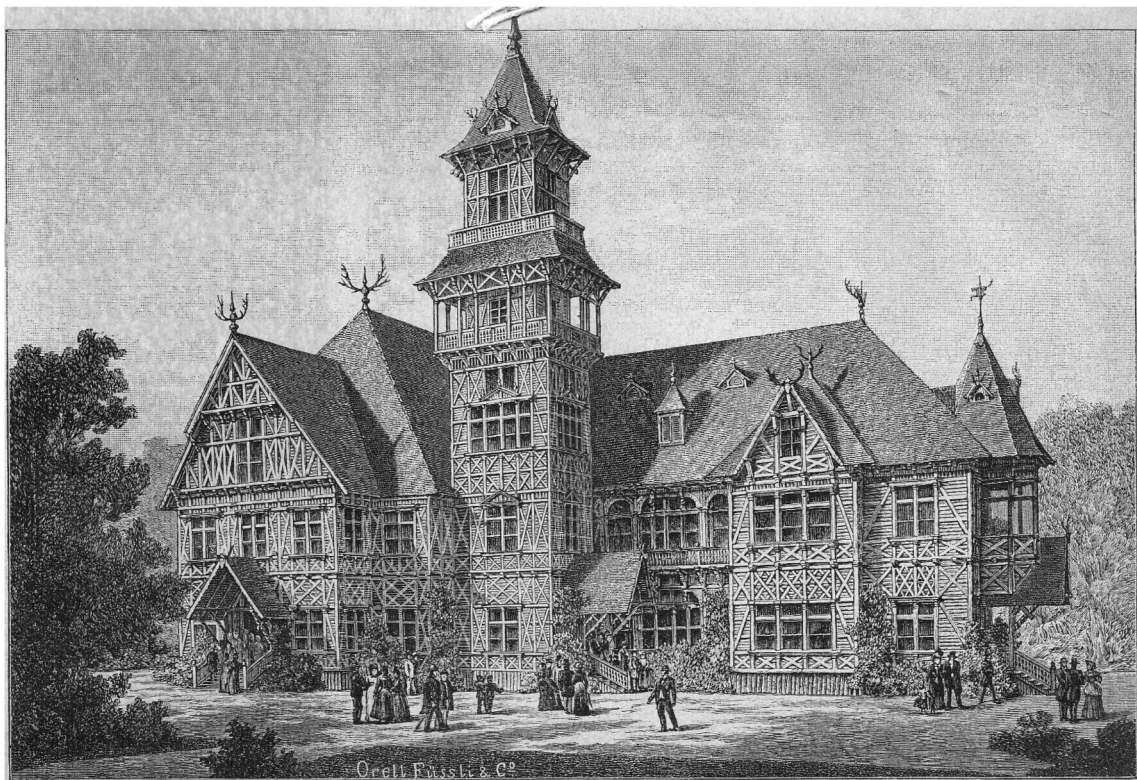
De mire a kiállítás támogatásának kérdése a kormány illetékes szakminiszteriuma elé került, a kormány maga oly fontosnak és annyira szükségesnek ismerte föl a régóta óhajtott és főleg az iparoskörök által sürgetett kiállítás ügyét, hogy a cél messzeható horderejére való tekintettel leghelyesebbnek találta a kiállításnak saját maga által való rendezését, s e percztől kezdve a kiállítás ügye a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium kezébe került, mely különben a rendezés és szervezésre nézve elegendő befolyást engedett a kezdeményező országos iparegyesületnek, a többi érdekelt országos szaktestületeknek és Budapest főváros hatóságának is, mely az országos bizottságban főbb tisztviselői által képviselve van.

Az 1883. évi XII-ik törvénycikk a kiállítás ügyét országossá tette és a következmények megmutatták, hogy oly széles alapon, oly tág keretben, és oly nagy szabásu arányokban, minővé a kiállítás mai napig

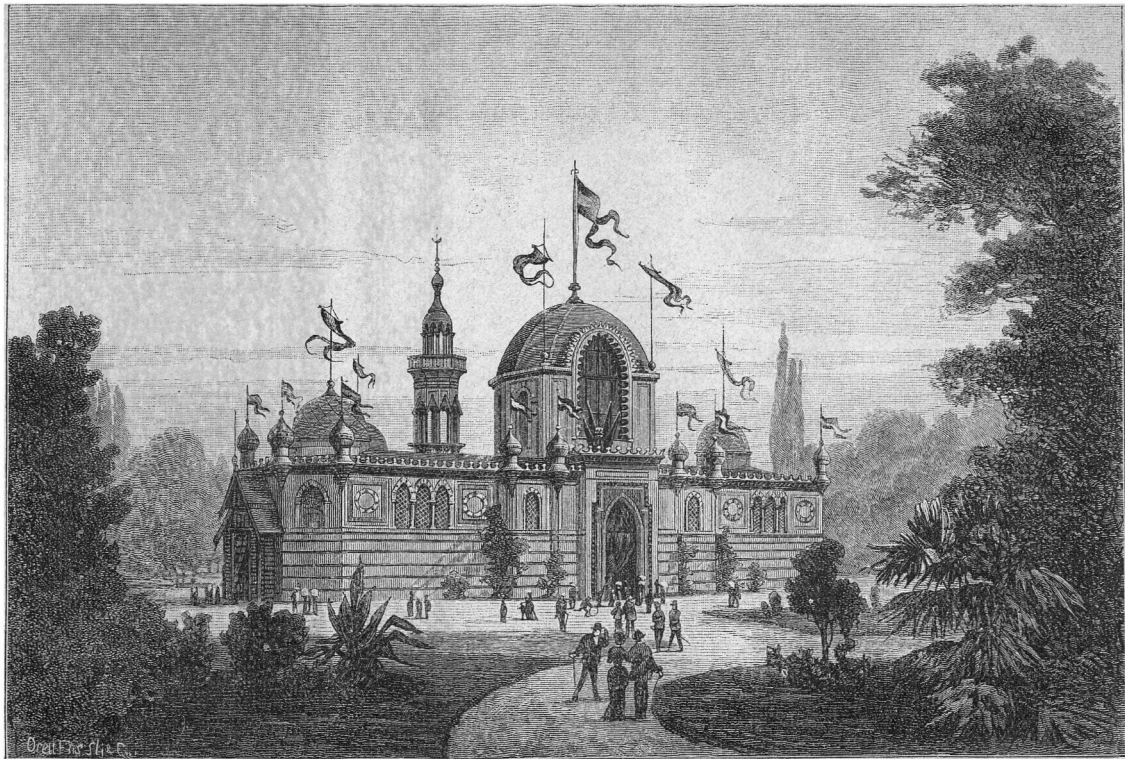
magát kinőtte, az magántestületek által való szervezés mellett sohasem lehetett volna.

Igaz, hogy maga a kormány, mint közgazdasági és kulturális intézményeink fővezetője ingerentiait gyakorolt az állami intézetek és állami hatóságok minél teljesebb és minél méltóbb képvisellete érdekében. De tény viszont az is, hogy a kiállítás ügye a kormány által rendezve a legszélesebb körökben — iparosok és gazdák között egyaránt — teljes bizodalmat ébresztett és a részvétel nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is a kezdetben táplált reményeket messze túlhaladta. Tény végre az is, hogy a főváros, mely a kiállításra nézve *Gerlóczy* Károly első alpolgármester elnöklete alatt külön fővárosi bizottságot alkotott, a kormány kezében látva a kiállítást, az áldozatkézség és támogatás tekintetében oly határig ment el, melyet — ha magánkezekben marad a kiállítás rendezésének ügye — a legmerészebb igények mellett sem lehetett volna remélni.

A kiállítás élén *Matlekovits* Sándor, a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium államtitkára, mint kiállítási elnök áll; az országos bizottság másod-elnöke gróf *Zichy* Jenő, az országos iparegyesület elnöke; a kiállítási hivatal igazgatója dr. *Schnierer* Gyula ministeri tanácsos, titkára *Balogh* Vilmos ministeri titkár. A kiállítási szervezet alapján 14 kerületi és számos helyi és alkerületi, valamint több országos szakbizottság szerveztetett, melyeknek közreműködése mellett, különösen pedig a kiállítási elnökség és a kiállítási hivatal fáradhatatlan munkálkodása mellett sikerült a kiállítók számát az eleinte remélt 3000-ról 9000-re fokozni és a kiállítási keretet ehez képest annyira kitégíteni, hogy az ma, az Európában újabb időben rendezett országos kiállítások között méltán számítható, a legelső sorába és a magyar nemzet büszke lehet arra a sikerre, melyet neki e kiállításnak a külföld által való elismerése is biztosít, mert e siker nem lehet ephemer, nem tekinthető pillanatnyi hódolatnak, hanem oly eredmény gyanánt jön számba, mely egyrészt közgazdasági tekintetben elért vívmányainknak követel elismerést, másrészt dokumentálja, hogy kulturális

Erdészeti csarnok.

Orell Füssli & Co.

Keleti pavillon.

szempontból való haladásunk az utóbbi évtizedben — akár a tanügy, akár a közegészségügy, akár a közlekedésügy vagy a forgalom haladását tekintjük — Magyarországnak a kulturnemzetek sorában nemcsak az őt megillető helyet, hanem törekvéseinek teljes elismerését is biztosítja.

És e szempontból tekintve a kiállítást, annak jelentőségét évtizedekre kihatónak fogjuk fölismerni és minél közelebről szemléljük, ugy általánosságban, mint részleteiben, annál inkább meg kell győződnünk arról, hogy az nemzeti létünknek oly tükörképét nyújtja, melyben haladásunk mai állapotát felismerve, minden erőnkkel oda kell hatnunk, hogy lelkesedő buzgalommal, egyesült erővel, fokozott áldozatkészséggel most már előre és mindig csak előre törekedjünk hatolni az európai civilizált nemzetek sorában.

A közlekedés a kiállítási területen a főváros minden központjáról lehetséges (L. Közlekedés a fővárosban, 16. lap.)

A kiállítási területhez vagy onnan elvivő bérkocsik tariffája, a legújabb megállapodások szerint, *következő*: kétlovas bérkocsi a kiállítási területhez vagy onnan el: I—III. kerület 1 frt 50 kr., IV—IX. kerület 1 frt, X. kerület 2 frt 50 kr. *Egylovas bérkocsi*: I—III. kerület 80 kr., IV—IX. kerület 60 kr., X. kerület 1 frt 50 kr.

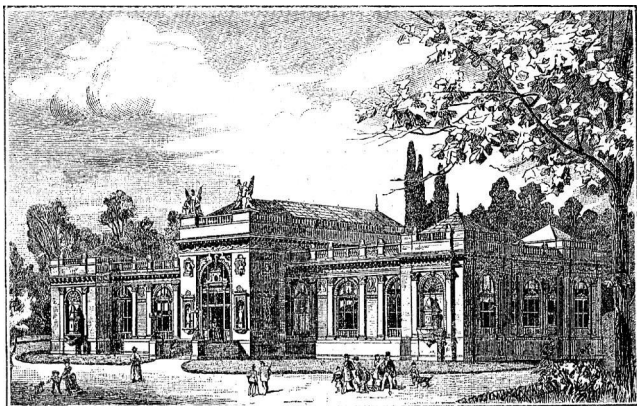
A beléptijegyek a következők: Az első három nap 1 frt; hétköznap 50 kr; vasárnap 30 kr; este 6—11-ig 20 kr; mérsékelt napi belépti jegy (társaságok számára 20 kr); katonajegy 20 kr; az egész idényre bérletjegy bárki számára 12 frt; havi bérletjegy bárki számára 5 frt; egész idényre bérletjegy azok számára, a ki valamely 12 frtos bérletjegy birtokában lévő családfő háztartásához tartoznak, 8 frt. A jegyek minden hónapban más színűek lesznek. 12 éven aluli gyermekek csak felügyelet mellett léphetnek a kiállítási területre.

Az időleges kiállítások sorozata az országos bizottság által következőképen állapított meg:

Május 5—10. Baromi-, tengeri nyul- és ebkiállítás; május 10—20. I. tavaszi virág-, gyümölcs- és zöldségkiállítás; május 17—24. Hizott szarvasmarha- és juhkiállítás; május 20—30. Tenyészjuhkiállítás; június 10—20. II. tavaszi virág-, gyümölcs- és zöldségkiállítás; július 1—aug. 10. Iparossegédek és tanulók munkakiállítása; aug. 15—25. Nyári virág-, gyümölcs- és zöldségkiállítás; aug. 20—30. Élő méhek kiállítása; szept. 1—8. Tenyészsertéskiállítás; szept. 1—10. Tenyész-szarvasmarhakiállítás; szept. 1—18. Hizott sertéskiállítás; szept. 10—20. Tejgazdasági termé-

kek kiállítása; októb. 1—15. Őszi virág-, gyümölcs-, szőlő- és zöldségkiállítás; októb. 5—10. Lókiállítás.

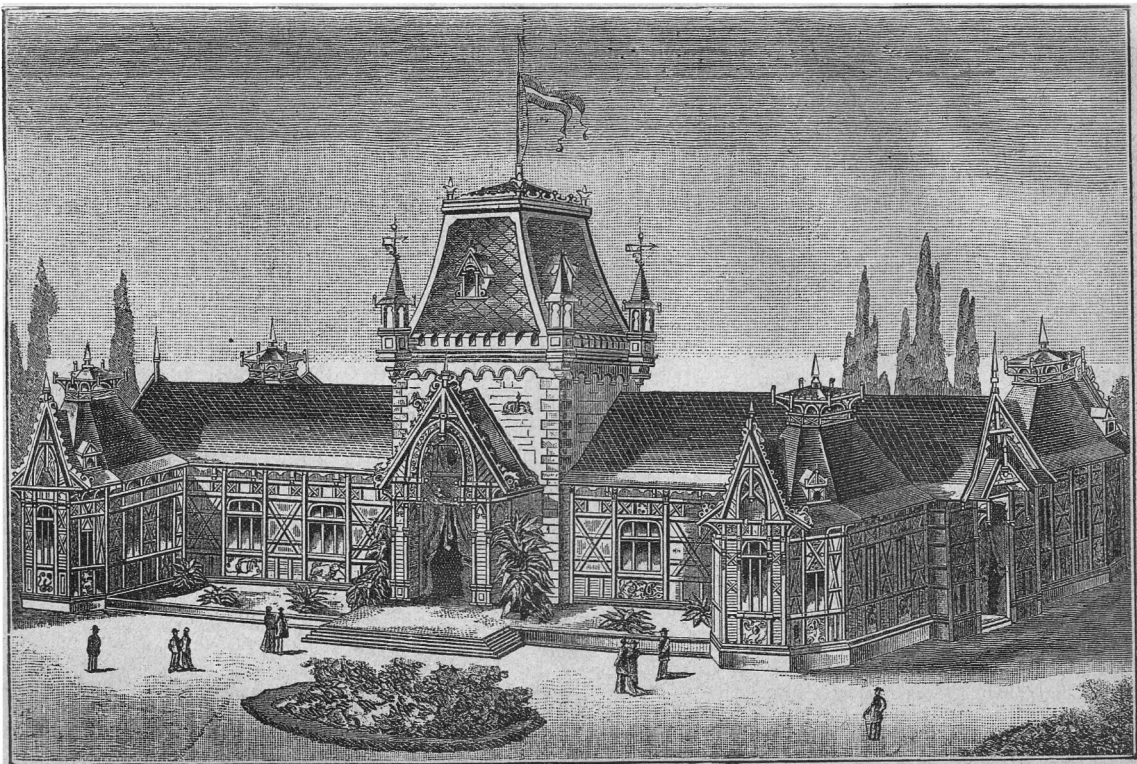
Tudnivalók a látogatás előtt. A kiállítási terület a látogató közönség számára reggeli 8 órától éjjeli 11 óráig, a kiállítási épületek peddig reggeli 9 órától esti 6 óráig *vannak nyitva*. Egyes kiállítási csarnokok hosszabb nyitvatartása *esetről-esetre lesz kihirdetve*. A terület es az épületek megnyitása, valamint elzárása háromszori harangozás által jeleztetik. A *távozás* csakis az e célra kijelölt kijáratokon van megengedve. Tértiljegyek általában nem adatnak. A *dohányzás* a kerti helyiségeken és vendéglőkön kívül mindenütt *szigoruan tiltva* van, szintugy szivarok és pipák látható hordozása. *Kocsik* a kiállításon csak külön engedély mellett fordulhatnak meg. Gyermekekocsival

Mücsarnok.

járni szintén tilos. *Kutyákat* a kiállításba vinni tilos. A kiállítási területre való lépésnél minden *csomag, bőrönd, kosár* stb. a főbejáratoknál levő *ruhatárakba* adandó. A *ruhatárnál* minden betett darabért 10 kr. előre lefizetendő. A nem ugyanazon napon elvitt tárgyak után minden megkezdett hétre hasonló díj utánfizetendő. A fizetett díj a kiszolgáltatott ruhatári jegyen ki van tüntetve. A *kiállított tárgyak lerajzolása tiltva* van. Tilos a *kiállított tárgyak érintése*, ha csak azt az illető kiállító külön meg nem engedi. *Talált tárgyak* a legközelebbi őrnök adandók át. *Elveszett tárgyak* az igazgatósági épületben lévő rendőri hivatalnál jelentendők be.

Felügyelet és őrszolgálat. A kiállítási területen felügyelők, felvigyázók, ellenőrök és őrnök ügyelnek a rend és a látogatási szabályzat betartására. E közegeknek netaláni figyel-

Budapest főváros pavillonja.

meztetéseit tekintetbe kell venni, de viszont felvilágosításokat és utbaigazításokat is lehet tőlük kérni. E közegek netaláni indokolatlanul sértő magaviselete ellen a panaszok az igazgató-ságnál benyújthatók.

Az igazgatóság egy külön e célra emelt épületben van elhelyezve; ugyanitt vannak a *kiállítás és a kiállítási tisztviselők irodái*.

Rendőri szolgálat. A kiállítási területen teljesítendő rendőri szolgálat vezetésével Szláv László rendőrkapitány van megbízva. Az egyenruhás állami rendőrök és polgári felügyelők között pedig Baranyi Adám főfelügyelő parancsnoksága alatt működnek. Minden e tekintetben felmerülhető panaszokról a jelenlegi rendőri kiállítás kapitánysági hivatalnál teendők meg, hol is a rendőri elsőfokulag mindjárt el is bíraltatnak.

Tűzoltóság is lesz a kiállítás területén. A tűzoltók a városi tűzoltó-személyzet köréből küldettek ki és azok közül mindig jelen vannak, részint a számukra kijelölt őrszobákban, részint az egyes csarnokokban.

Orvosi szolgálat. A kiállítás területén alkalmazottak különben a kiállítást látogató közönség érdekében a baloldali utca felé rögtön megbetegedések esetére első segélynyújtást nyújtott a Cottage-kórházban orvosi szolgálat rendszeresített. Ez orvosi szolgálatot a belügyministerium által kirendelt rendőrorvosok végzik.

Elárúsító iroda. A kiállítási területen egy „elárúsító iroda” szervezetett, melynek célja: a kiállítók tárgyait bizományi uton *eladni*; és a kiállított tárgyak mintája szerint *megrendeléseket* közvetíteni. Ez iroda az általa közvetített elárúsításokért bizonyos közvetítési díjakat, illetőleg jutalékot szed az eladott tárgyak tulajdonosaitól. A vevő külön jutalék fizetésére nem kötelezhető.

A katalógus, melyet Mudrony Soma szerkeszt, a kiállítás területén árulatik; ugyanitt kapható a **Kiállítási Kalauz**, mely a kiállítás összes épületeinek képeit tartalmazza.

Csoportbeosztás. A kiállítási tárgyak 32 főcsoportba, 3 pótkiállítási osztályba és 14 időleges kiállítási osztályba osztattak be. E csoportok, illetőleg pótkiállítások a következők: 1-ső csoport. Mezőgazdaság és mezőgazdasági szakoktatás (a magtermények, takarmányfélék és trágyaszerekre nézve nemzetközi jelleggel). — 2. Kertészet és szőlőszet. — 3. Élő állatok, állattenyésztés és hizlalás. — 4. Állati termények. — 5. Erdészet, erdészeti szakoktatás és vadászat. — 6. Bányászat és kohászat. — 7. Vegyeszeti ipar. — 8. Elelmiszerek, mint iparcikkek. — 9. Bor és egyéb szeszes italok. — 10. Agyag- és üvegyipar. — 11. Vas- és fémipar. — 12. Faipar. — 13. Bőripar. — 14. Papirosipar. — 15. Fonó- és szövőipar. — 16. Ruházati ipar. — 17. Butoripar és dekoratív-lakberendezés. — 18. Arany- és ezüstműves-czikkek, ékszeresek, díszműipar és apróárúk. — 19. Sokszorosító műiparágak. —

20. Zenészet. — 21. Tudományos eszközök és műszerek. — 22. Építőipar. — 23. Járművek. — 24. Gépipar. — 25. Közlekedésügy. — 26. Hajózás és tengerészet. — 27. Honvédelmi felszerelés. — 28. Egészségügy. — 29. Háziipar. — 30. Iparoktatás. — 31. Nevelés és közoktatás. — 32. Képzőművészet. Pótkiállítások: I. Műipari régiségek. II. Munkakiállítás. III. Külföldi tárgyak.

Kiállítási sorsjáték. A nyereménytárgyak értéke 250.000 forint. Sorsjegyek egy forintjával a belépti-jegyekkel együtt minden jegyelárusító helyen kaphatók, nemkülönbén a kiállítási területen is. A húzás a kiállítás berekesztésekor fog állami és hatósági ellenőrzés mellett megtörténni. A nyereménytárgyak a kiállítandó tárgyakból vásároltatnak össze; a 100,000 forintos főnyeremény, egy százalék levonásával kívánatra *készpénzben* is kifizethető. E 100,000 frtos főnyereményen kívül lesz: 1 nyeremény 20,000, 1 nyeremény 10,000, 1 nyeremény 5,000, 1 nyeremény 4,000, 1 nyeremény 3,000, 1 nyeremény 2,500, 1 nyeremény 2,000, 2 nyeremény 1,500, 10 nyeremény 1,000, 10 nyeremény 600, 10 nyeremény 500, 15 nyeremény 400, 20 nyeremény 300, 25 nyeremény 200, 110 nyeremény 100, 140 nyeremény 50, 150 nyeremény 30, 500 nyeremény 20, 3000 nyeremény 10 forint értékkel.

A kiállítási terület. A ki a kiállítási területet és az egész kiállítást alaposan akarja megismerni, annak azt ajánlhatjuk, hogy *legalább három látogatásra szánja el magát.* Mert sokat egyszerre látni, mindent csak futólag megtekinteni, annyit jelent, mintha a látogatást egyszerűen le akarnók robotolni, anélkül, hogy e mellett a látottakat igazán élveznénk.

A három látogatást — mindegyik látogatást egy-egy fél napra számítva, -- következőképen volna leghelyesebb beosztani.

I. *Iparcsarnok.*

II. *A kiállítási terület baloldali része.*

III. *A terület jobboldali része.*

Kiállítási térképünkre tekintve e beosztás czélszerűségéről könnyű lesz meggyőződni, mert támogatja azt magának a kiállításnak helyzeti beosztása. Lássuk a látogatásokat egyenkint:

I. Iparcsarnok.

A kiállítási térképünk mellett található az iparcsarnok csoportbeosztásának magyarázata is. A főbejárattól (a királyutcai fasorral) szemben levő nyugoti kapun az iparcsarnokba lépve, azt látjuk, hogy ebben éppen azok az iparágak vannak

főhalmozva, melyek egyrészt közelebb állanak a művészeti iparhoz, sőt magát a műipart képezik, másrészt, melyeknek jelentősége a nemzet ipari fejlődésében leginkább számot tesz. Ez utóbbiak közé tartozik a fonó- és szövő-ipar, a fa-ipar, a bőr-ipar, a ruházati és vegyészeti ipar. Az iparszarnok hatalmas arányaiban a látogató magától is megtalálja az irányt, mely szerint utját folytatni czélszerű. Leghelyesebb különben mindig balra előre haladni, s ha a palota külső csarnokait sorra vettük, említett irányt a csarnok belső sorai között folytathatjuk.

Egy-egy pihenőre megállapodhatunk a szokókat körüli széksorokban, a hatalmas arányu orgona előtt, vagy betérhetünk az iparszarnok udvaraiban levő buffetbe, vagy czukrászdába.

II. A baloldali terület.

A főbejárat melletti pavillonokat (1. és 2.) megtekintve mindjárt a Littke-féle pezsgőpavillonba (88) és a vendéglősök és szállodások mintaszállodáját (87) vehetjük szemügyre. Följebb haladva egyenes irányban a szeszes italok csarnokába (86) jutunk, a hol legkedveltebb italainkat meg is kóstolhatjuk. Tovább haladva a Törley-féle pezsgő-pavillont (77), a Strauss-féle czukorárudát (74), a Hagenmacher-féle serfőző pavillont (72), a tejszarnokot (71) érintve megtekintjük az osztrák-magyar államvasut (66) kiállítási csoportját; innen a szegedi halászcserháza (67) térünk, az állatkiállítási csoportnak szentelünk megfelelő időt (lásd az „Ist.“ csarnokokat), innen pedig az időleges kiállítások csarnokába (76) irányozzuk lépteinket, melynek időnkinti tartalmáról bővebb tájékozást nyújt a 99. lapon közölt naptárszerű mutató.

Az épületek körül levő gyümölcs-, fa- és virág-ültetvényeket kellő figyelemre méltatván, belépünk a (79) mezőgazdasági termények tágas csarnokába, melyben kis részben a külföld, túlnyomó részben pedig hazai mezőgazdasági terményeink változatosan gazdag képe tárul elénk. E csarnok középső kapuján kilépve, a Zichy Ferencz-féle nemes gyümölcs-alakfáknak kell elég figyelmet szentelnünk, majd sorra vesszük a bosnyák kávéházat (84), az állami ménes-uradalmak pavillonját (85), a pénzügyministerium tágas pavillonját (83), melyben a pénzügyministerium alatt álló iparágak (dohánygyártás, pénzverde, bányászat, kohászat stb. van csak bemutatva); az alapítványi uradalmak (82) gyönyörű styblen épített pavillonját, a munkácsi uradalmak (80) épületét és ugyanazon uradalom csárdáját (81) és betérünk a nagyarányu tanszer-épületbe (89), mely hazánk közoktatásának rendszerét összhangzatosan képeben tünteti föl. Innen egy rövid pihenőre a hattyu-szigeten levő czukrászdába (92) vagy a keleti kávéházba (93) térhetünk és több figyelmet szentelünk a házi-iparszarnoknak (90), melyben hazánk változatosan festői nép- és háziipara van bemutatva és mintegy pihenőnek hagyjuk végül a panorámát (95), mely hazai fürdőink regényes tájaival ismertet meg bennünket.

Ha az idő akár délre, akár estére fordult, a 94. vagy 9. számú közeli jó vendéglők egyikében étkezünk és meghallgatjuk a 3. számú vasszerkezetű pavillonban játszó zenekart.

III. A terület jobboldali részén

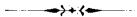
való körutunkat Budapest főváros pavillonjának (7) megszemlélésével kezdjük meg; innen a dunagőzhajózási társulat (6), Drobnitsch mázoló mester (22), Prückler (16), Mattoni (15), a mohai Agnes-forrás (12), Saxlehner (13), a pesti könyvnyomda-részvénytársulat (10), a Deutsch-féle nyomda (11) pavillonjait szemlélve meg, áttérünk a veres kereszt-egylet (14) és az egészségügy (17) csarnokaiba, melyekben sok érdekes szemlélni valót találunk. Majd a hazai ipar által fényesen berendezett király-pavillont (21) kell beható figyelemre méltatnunk és az ez előtt elterülő pázsitokban (részben József főherczeg által kiállítva), valamint a Frommer- (18) és Oetl-féle (20) pálmaházban gyönyörködve, belépünk a megfelelő diszszel kiállított művészeti csarnokba (19), melyben kellő odaadással és élvezettel tölthetünk egy kedves félórát. A fenyves erdőcskén végighaladva, elérjük a Dobos-féle nagyvendéglőt (38), hol esetleg pihenőt tarthatunk, vagy betérünk a hangverseny terembe (37), melyben esetleg egy jó hangversenyt vagy egy-egy érdekesebb előadást hallgathatunk végig. Innen a gépek felé irányozzuk lépteinket és mintegy kellemes intermezzót közbevéve a székely házat (42), megtekintjük a külföldi munkagépeket (43), a külföldi szabadalmazott gépeket (40) és ezekkel végre összemérjük hazai gépeinket (52), közbevéve a kazánházat (45), és a Ganz-gyár érdekes kiállítási csarnokát (49). Az e csoport körébe tartozó 54., 53., 56 (brassói bánya és kohó társ.) 50. (Rimamurány a salgótarjáni társulat) figyelemre-méltó pavillonokat, a h. m. vásárhelyi (51) és debreczeni (32) csárdákat szemügyre véve, megtekintjük a horvát-szlavon pavillont (48) és innen a bányászat és építő-ipar csarnokába lépünk, hol szintén elég látni valónk lesz. Igen érdekes és ethnografiai szempontból is érdekes pontja a kiállításnak a keleti pavillon (35), mely körül (36) a pénzüzetek pavillonja és a tornacsarnok (34) látható. A sétányon az iparcsarnok felé haladva betérünk a közmunka és közlekedési miniszterium nagyterjedelmű (57) pavillonjába, hol vasuti és hajózási közlekedésünk érdekes képe tárul elénk és egy kis kitérőt teszünk a községi minta kórház (59) berendezésének megtekintésére. Sorba vesszük ezután az aszfalt társulat (62) és a gázgyarak (63) pavillonjait, hogy végre az erdészeti és nyers faipari csoporttal befejezzük szemlénket. Itt találjuk a Popper-féle (29), a Haas-féle, a Neuberger-féle (30), a Singer-féle (33), a Fairbanks-mérlegcsoportot, Neuschlosz Károly és fiai (27), Gregersen (26) és Neuschlosz Ödön és Marcell (25) pavillonjait, köröskörül nyers és feldolgozott erdészeti cikkekét, végre (23)* a gyönyörű styljével impo-

* **Igazítás.** Kiállítás térképünk készülése közben az a változás történt, hogy *Albrecht* főherczeg magyarországi uralmainak 78. sz. a. a baloldali területen jelzett pavillonja áthelyeztetett a jobboldalra, a 23. számú díszes erdészeti pavillonnal szembe eső fenyves kiszögellésébe.

náló erdészeti pavillont, melyben az erdészet és vadászat gazdag képe tárul a szemlélő elé.

Szemle közben természetesen kiki annál a csoportnál időz legtovább, melyhez hajlamainál, foglalkozásánál és hivatásánál legtöbb előszeretettel vonzódik, a többi tárgyakra pedig futólagos figyelmet fordít.

A szemle után a kiállítási területen levő dohányárudákban kiki szívarral lássa el magát és térjen pihenni valamely vendéglőbe, melyekkel utközben ugy is megismerkedett. Este a zenekarok játéka és villamos világítás mellett igen kellemes séta esik a kiállítási terület jól ápolt utain és fasorai között és a ki ily sétára szép holdvilágos időben vállalkozik, ennek kellemes emlékeit bizonyára ép úgy meg fogja őrizni, mint a kiállítás összbenyomásának és kiválóbb pontjainak kitörülhetetlenül nagyszerű hatását! . .

Budapest főváros összes utczáinak, tereinek stb. lajstroma.

A római számok az illető kerületet, a betűk s az arab számok pedig azon kockát jelentik, a melyben ezen utca vagy tér stb. a térképen található.

(**t.** = tér; **u.** = utca.)

Budapest főváros területi kiterjedése 14,146¹/₂ katasztrális holdat, tehát alig egy és fél négyszögmérföldet tesz, a főváros beosztása a következő: *I. kerület*: Vár, Tabán, Krisztinaváros mostani kiterjedésében, valamint a kültekkel. *II. kerület*: Víziváros, Országút a mostani kiterjedésében, valamint a kültekkel. *III. kerület*: Császárfürdőtől kezdve (Ujlak, Ó-Buda) az óbudai vámvonalig. *IV. kerület*: Belváros, a mostani kiterjedésében. *V. kerület*: Lipótváros, valamint a kültek és a Margitsziget. *VI. kerület*: A Terézváros és a városliget ama része, melyet a király-utca határol, valamint a kültekkel. *VII. kerület*: Erzsébetváros, a király-utczától jobbra (a kerepesi-ut és a király-utca közötti városrész) és a kerepesi-ut nyugoti részén levő Rákosfalva, valamint a kültekkel. *VIII. kerület*: Józsefváros a mostani kiterjedésében az üllői-utig (baloldal). *IX. kerület*: A Ferenczváros az üllői-utig és az alsó Dunapart közt fekvő kültekkel. *X. kerület*: Kőbánya, valamint a kerepesi-ut és az üllői-ut közt levő kültekkel. -- *Népesség*. A főváros népessége 1885 január havában a következőképen aránylott: *I. kerület* 29.717, — *II. ker.* 26.967, — *III. ker.* 28.613, — *IV. ker.* 32.567, — *V. ker.* 39.431, — *VI. ker.* 68.207, — *VII. ker.* 73.592, — *VIII. ker.* 71.131, — *IX. ker.* 35.500, — *X. ker.* 10.590. Ezenkívül a kaszárnyákban van 10.216 katona, úgy, hogy az összes népesség száma 429.532-re rug.

Abronc-utca, I. b 9.
 Ácsköz, I. c 9.
 Ács-utca, I. b 9.
 Agoston-utca, III. b 1.
 Aggteleki-utca, VIII. f 8.
 Akácza-utca, VII. e 7.
 Akáczköz, III. c 1.
 Akadémia-utca, V. c 7.
 A'gút-utca, I. b 8.
 Altöldi-utca, VIII. g 8.
 Alkotás-utca, I. a 8.
 Alkotmány-utca, V. c 6.
 Állomás-utca, X. g 1.
 Almásy-tér, VII. f 7.
 Almásy-utca, VII. f 7.
 Alma-utca, I. a 8.
 Ámos-utca, VII.
 Alpár-utca, VII.
 Alsó-erdősor, VII. f 7.
 Alsó-hegy-utca, I. e 9.
 Alsó-vaspálya-u., X. g 2.
 Anazon-utca, VII. f 7.
 Amerikai-ut, VII. h 4.
 Andrásy-ut (≡) Sugár-út
 VI. d 7. e 6. f 5.
 Angol-utca, VII.
 Angyal-utca, IX. f 10.
 Angyalföldi-út, VI. e 4.
 Anna-utca, I. b 7.
 Antal-utca, I. b 8.
 Apaffy-utca, X.

Ápolda-utca, II. b 6.
 Apór-utca, II. c 7.
 Apród-utca, I. c 8.
 Aradi-utca, VI. e 6.
 Arany János-utca (≡ Fő-
 út) V. c d 7.
 Aranykaesa-utca, I. c 9.
 Aranykakas-utca, I. c 9.
 Aranykéz-utca, IV. d 8.
 Aréna-út, VI/VII. f 4. g 6.
 h 7.
 Arok-utca, I. b 8. és c 9.
 Árpá-utca, X. g 2.
 Árpád-utca, V. c 7.
 Asztalos-utca, I. c 8.
 Attila-utca, I. a 7. és b 8.

Bagoly-utca, I.
 Bajnok-utca, VI. e 5.
 Bajza-utca, VI. f 5.
 Bakáts-tér, IX. c 10.
 Bakáts-utca, IX. e 10.
 Bakony-utca, VI. f 5.
 Balassa-utca, VIII. g 13.
 Balaton-utca, V. c 5.
 Bálint-utca, VII. g 6.
 Baltaköz; I. b 7.
 Balkán-utca, X. f 2.
 Bálvány-utca, V. d 7.
 Bánffy-utca, I. b 8.
 Bánya-tér, X. g 1.

Bánya-utca, X. g 1.
 Bárány-utca, VI. d 6.
 Baresay-utca, VII. f 7.
 Basa-utca, X. g 2.
 Barsi-utca, I. b 9.
 Bástya-sétány, I. b 7.
 Bástya-utca, IV. e 9.
 Báthory-u., V. c 6. és d 6.
 Baththány-utca, II. a 6.
 Bécsi-kapu-tér, I. b 7.
 Bécsi-út, III. b 3.
 Bécsi-utca, IV/V. d 8.
 Békés-utca, VIII. f 8.
 Béla-utca, V. c 7.
 Belső jászberényi-út, X.
 g 1.
 Bem-utca, VII. g 7.
 Bércz-utca, I. c 9.
 Berek-utca, I. c 9.
 Bérkoesis-utca, VIII. f 8.
 Berzsényi-utca, VIII. g 8.
 Bessenyei-utca, V. d 4.
 Bethlen-tér, VII. g 7.
 Bethlen-utca, VII.
 Bezzeredy-utca, VIII. f 8.
 Bihari-utca, X. g 2.
 Bimbó-utca, II. b 5.
 Boeskyköz, I. c 9.
 Bocskay-tér, I. c 9.
 Bodrog-utca, II. c 5.
 Bodzafa-utca, VIII. f 8.

Bognár-u., I., lásd Középgyegy-utca.
 Bokor-utca, III. c 8.
 Bokréta-utca, IX. f 10.
 Bomba-tér, II. c 6.
 Boráros-tér, IX. e 10.
 Borz-utca, IV. d 9.
 Budaörsi-út, I. a 9. és b 10.
 Budaörsre vezető út, I. b 9.
 Bulesz-utca, VI. e 5.
 Suvár-utca, I. b 8.
 Balvin-t., IV. VIII. IX. e 9.
 Balvin-utca, III. c 2.
 Casino-utca, I. b 7.
 Conti-utca, VIII. f 8.
 Corsó-út, VII.
 Corvin-tér, II. c 7.
 Csaba-utca, I. a 7.
 Csáky-u., V. d 4. és d 5.
 Csalogány-utca, II. b 6.
 Csányi-utca, VII. e 7.
 Csapláros-utca, II. b 6.
 Csamete-utca, III. b 3.
 Csengery-u., VI. VII. e 6. és f 7.
 Csepel-rakpart, IX. e 10.
 Cserrei-utca, VII.
 Cserfa-utca, III. b 3.
 Cserhát-utca, VII. g 6.
 Csiki-utca, I. d 10.
 Csillag-utca, IX. e 9.
 Csokonai-utca, VIII. f 8.
 Csömöri-út, VII. g 7. és h 6.
 Csónak-utca, II. b 7.
 Curia-utca, IV. d 8.
 Czakóköz, I. b 9.
 Czako-utca, I. b 9.
 Czeglédi-utca, X. f g 2.
 Czipó-utca, I. c 9.
 Czuczor-utca, IX. e 10.
 Dálnok-utca, VI. e 5.
 Dalszinház-utca, VI. d 7.
 Damjanich-utca, VII. f 6.
 Dandár-utca, IX. f 10.
 Darda-utca, I. b 7.
 Daru-utca, III. b 3.
 Dávid-utca, VI. d 6.
 Deák Ferencz-t., IV. V. d 8.
 Deák Ferencz-u., IV. V. d 8.
 Délbáb-utca, VI. f 5.
 Dereglye-utca, III. c 3.
 Déry-utca, VIII. f 8.
 Dessewffy-utca VI. d 6.
 Dévay-utca, VI. e 4. 5.
 Diana-utca, I.
 Disz-tér, I. b 7.
 Dob-utca, VII. e 8.
 Dobó-utca, VI. d 7.
 Dohány-u., VII. e 8. és f 7.
 Dologház-utca, VIII. g 8.
 Domb-utca, I. b 9.
 Domonkos-utca, III. b 3.
 Donáti köz, II. b 7.
 Donátilepeső, II. b 7.
 Donáti-utca, II. b 7.
 Dorottya-utca, V. d 8.

Döbrentey-tér, I. c 9.
 Döbrentey-utca, I. c 8.
 Drégely-utca, IX. f 11.
 Dugonics-utca, VIII. g 10.
 Duna-utca, IV. d 8.
 Egressy-út, VII.
 Egyetem-tér, IV. c 9.
 Egyetem-utca, IV. d 8.
 Egyház-tér, I. c 9.
 Ek-utca, III. c 1.
 Elemér-utca, VII.
 Endre-utca, X. g 1.
 Enyedi-utca, I. a 8.
 Eötvös-tér, V. c 8.
 Eötvös-utca, VI. e 6.
 Eper-utca, I. c 9.
 Epreskert-utca, VI. f 5.
 Erdélyi-utca, VIII. g 9.
 Ernő-utca, IX. g 11.
 Erőd-utca, II. b 6.
 Érsek-utca, VI. e 7.
 Erzsébetkirályné útja, VI. VII. h 4.
 Erzsébet-körút, VII. e 7.
 Erzsébet-tér, V. d 7.
 Eskü-tér, IV. d 8.
 Eszterházy-utca, VIII. e 8.
 Evező-utca, III. c 3.
 Fácán-utca, I. c 9.
 Farkas-utca, I. b 9.
 Fátyol-utca, I. c 9.
 Fazekasköz, III. c 2.
 Fazékas-tér, II. c 7.
 Fazekas-utca, II. b 6.
 Fecske-utca, VIII. f 8.
 Fegyvergyár-utca, V. c 5.
 Fehér-út, X.
 Fehérsas-tér, I. c 9.
 Fehérsas-utca, I. c 9.
 Fehérvári-út, I. d 10. és c 11.
 Felhő-utca, I.
 Felső erdősor, VI. e 5. és f 6.
 Felső hegy-u., I. b 9. és c 9.
 Felső palota-u., I. c 8.
 Felső vámvonal-u., VIII. h 9.
 Felső vaspálya-u., X. g 1.
 Ferdinand-tér, VI. e 5.
 Ferencz József-rakpart, IV. V. c 8., d 8. és d 9.
 Ferencz József-tér, V. c 7.
 Ferencz-körút, IX.
 Ferencz-tér, IX. f 10.
 Ferencz-utca, IX. f 10.
 Ferencztek-tere, IV. d 8.
 Ferenczvárosi védgát, IX. f 11.
 Fertő-utca, X. f 2.
 Fesztetics-u., VIII. g 7. 8.
 Fillér-utca, II. a 6.
 Flór-utca, VIII. f 8.
 Flórián-utca, III. e 2.
 Fogas-utca, I. c 8.
 Folyondár-utca, I. a 7.
 Fonal-utca, I. b 8.
 Forrásköz, I. c 9.
 Fortuna-köz, I. b 7.

Fortuna-utca, I. b 7.
 Főthi-út, VI. e 4.
 Főng-Albrecht-út, II. b 7.
 Főng-Sándor-u., VIII. e 8.
 Fő-tér, III. c 2.
 Fő-út, V. c d 7.
 Fő-utca, II. c 6. és c 7.
 Föld-utca, III. b 2.
 Fővám-tér, IV. IX. d 9.
 Franklin-utca, II. b 7.
 Futó-utca, VIII. f 9.
 Fürdő-utca, V. d 7.
 Fürj-utca, I.
 Füzér-utca, X. g 1.
 Gábor-utca, I.
 Galagonya-utca, III. c 3.
 Galamb-utca, IV. d 8.
 Ganz-utca, II. b 6.
 Garam-utca, V. d 4.
 Garay-tér, VII. g 7.
 Garay-utca, VII.
 Gát-utca, IX. f 10.
 Gellérthegy-utca, I. b 8.
 Gellért-rakpart, I. d 10.
 Gém-utca, X. f g 2. 3.
 Gerle-utca, I. c 9.
 Gesztenye-utca, I. c 9.
 Géza-utca, V. c 6.
 Gizella-tér, IV. V. d 8.
 Gizella-út, VII. h 6.
 Gólya-utca, VIII. g 9.
 Gomba-utca, I. c 9.
 Görögköz, I. c 9.
 Görög-utca, I. c 9.
 Granátos-utca, IV. d 8.
 Granitlépeső, I. b 7.
 Gr.-Károlyi-utca, IV. d 8.
 Gyapju-utca, V. d 6.
 Gyár-utca, VI. d 6. és e 7.
 Gyarmat-utca, VII.
 Gyep-utca, IX. f 10.
 Gymnázium-utca, II. b 7.
 Gyorsköcsi-utca, II. b 6.
 Gyóker-utca, I. c 9.
 Gyömrői-út, X. g 2.
 Gyöngytyúk-u., VIII. e 8.
 Győri-út, I. a 8.
 Győző-utca, I. a 8.
 Gyula-utca, I. b 9.
 Gyűrű-utca, III. b 2.
 Hadnagy-u., I. b 9. és c 9.
 Hajadon-utca, I. b 7.
 Hajnal-utca, V. d 6.
 Hajó-utca, IV. d 8.
 Hajógyár-utca, III. e 2.
 Hajós-u., VI. d 6. és e 7.
 Hajtsár-út, VII.
 Halászbástya, I. b 7.
 Halász-utca, II. c 7.
 Halom-utca, X. g 1.
 Haltér, IV. d 9.
 Harang-utca, I. b 8.
 Harca-utca, III. b 4.
 Harkány-utca, I. c 9.
 Harmat-utca, X. g 1.
 Harminczad-utca, V. d 8.

- Hársfa-utca, VII. e 7.
Hársköz, I. a 7.
Határ-utca, III. b 3.
Hattyú-utca, II. b 6.
Hatvani-utca, IV. d 8.
Havas-utca, IV. d 9.
Hegedűs-köz, I.
Henger-utca, II. b 5.
Hermína-út, VI. g 4. és h 5.
Hernád-utca, VII.
Hidasköz, X. g 2.
Himző-utca, IV. d 8.
Hírnök-utca, I. c 9.
Hold-utca, V. d 7.
Holdvilág-utca, I. b 9.
Holló-utca, VII. e 7.
Homok-utca, VIII. g 8.
Honvéd-utca, V. d 6.
Horgony-utca, I. c 9.
Horvát-utca, II. b 6.
Hülg-utca, X. g 1.
Hullám-u., I. b 8. és b 9.
Hunfalvy-utca, II. b 7.
Hungária-út, VII. g 4. és h 5.
Hunyadi-tér, VI. e 6.
Hunyadi-utca, VIII. f 9.
Huszár-utca, VII. f 7.
- Ibolya-utca, I. b 7.
Ida-utca, VII. h 5.
Ibász-utca, X. g 2.
Ilka-utca, VII. h 5. 6.
Illés-utca, VIII. g 9.
Ilona-lépcső, II. b 7.
Ilona-utca, II. b 7.
Imre-utca, IX. e 9.
Indóház-utca, X. g 1.
Ipar-utca, IX. f 10.
Ipoly-utca, V. d 4.
Irma-tér, II. b 6.
Iskolalépcső, II. b 7.
Iskola-tér, I. b 7.
Iskola-utca, II. b 7.
István-tér, VII. e 7.
István-út, VII. g 7. és h 6.
Iv-utca, I. b 8.
Izabella-u., VI. VII. e 6.
és f 6.
- Jácint-utca, II. b 6.
Jakab-lépcső, I. c 9.
Jávor-utca, VII. h 5. 6.
Jázmin-u., VIII. g 10.
Jegenye-utca, X. g 2.
Jégverem-utca, II. c 7.
Jezsuita-lépcső, I. b 7.
Jókai-utca, VII.
Jós-utca, III. c 2.
Jósika-utca, VII. f 7.
József-körút, VIII. f 9.
József-tér, V. d 7.
József-u., VIII. c 9. és f 9.
Judit-utca, I. c 9.
Juranics-utca, VIII. g 8.
- Kacsá-u., II. b 6. és e 6.
Kagyló-utca, II. b 6.
Kálap-utca, IV. d 9.
- Kálmán-utca, V. d 6.
Kálvária-tér, VIII. g 9.
Kálvária-utca, VIII. g 9.
Kánya-utca, I. b 9.
Kapás-utca, II. b 6.
Kapistrán-utca, IX. e 10.
Kápolna-tér, X. g 2.
Kápolna-utca, X. g 2.
Kapuczinus-utca, II. c 7.
Karácsonyi-utca, I. a 8.
Kard-utca, I. b 7.
Karmelita-utca, III. b 3.
Károly-körút, IV. VII. d.
8. és e 8.
Károly-utca, IV. d 8.
Kárpát-utca, V. d 4.
Karpfenstein-u., VIII. g 9.
Karthauzi-utca, I.
Katona-József-u., V. d 5.
Kavics-utca, III. b 4.
Kazinczy-utca, VII. e 7.
Kecske-utca, III. b 3.
Kecskeméti-u., IV. e 9.
Kékgyaló-utca, I. a 8.
Kelen-utca, I. d 10.
Kemenes-utca, I. d 10.
Kemény-Zsigmond-utca
VIII. g 9.
Kéményseprő-u., IV. d 8.
Kemutzer-utca, VI. e 7.
Kender-utca, VIII. f 8.
Kenyérmező-u., VIII. f 8.
Képiró-utca, IV. e 9.
Kerék-utca, III. c 1.
Kerepesi-út, VII. VIII. e 8.
Kerepesi-országút, g 7.
Kereszt-tér, I. c 9.
Kereszt-utca, I. c 9.
Kert-utca, III. c 1.
Kertész-utca, VII. e 7.
Kigyó-tér, IV. d 8.
Kigyó-utca, IV. d 8.
Kilátás-utca, III. b 3.
Kinizsy-utca, IX. e 10.
Király-lépcső, II. c 7.
Király-utca, VI. VII. d 8.
és e 7.
Királyhegy-u., II. b 6.
Kis-czelli-utca, III. b 2.
Kisdófa-utca, VII. e 7.
Kisfaludy-utca, VIII. f 9.
Kisfuváros-utca, VIII. g 8.
Kishid-utca, IV. d 8.
Kis-János-utca, VI. f 6.
Kiskorona-utca, III. c 2.
Kis-Rókus-utca, II. a 6.
Kis-salétrom-u., VIII. f 9.
Kis-stáció-u., VIII. f 9.
Kis-templom-u., VIII. f 9.
Klauszál-utca, VII. e 7.
Klotild-utca, V. e 6.
Kmetty-utca, VI. e 6.
Knežits-utca, IX. e 9.
Köcsag-utca, I. b 8.
Koháry-utca, V. d 6.
Kolozsvári-utca, X. g 1.
Kömlő-utca, I. c 9.
Kórház-utca, III. c 1.
- Korlát-utca, I. a 7.
Korona-tér, III. c 2.
Korona-utca, IV. d 8.
Koronaheczeg-u., IV. d 8.
Koronaőr-utca, I. a 8.
Koszorú-utca, VIII. g 9.
Kő-utca, III. c 1.
Kőbányai-út, VIII. e 1. és
f 1. vagy h 9.
Kőfaragó-utca, VIII. e 8.
Kökény-utca, I. c 9.
Kőlesey-utca, VIII. f 8.
Költő-utca, I.
Kömüves-utca, I. b 9.
Könyök-utca, II. b 8.
Kőr-utca, I. b 9.
Kőr-út, lásd Nagy-körút.
Kőrís-utca, VIII. g 9.
Körmöczi-utca, I. a 7.
Körte-utca, I. b 1.
Kötő-utca, IV. d 8.
Kövér-Lajos-utca, VII.
Középhegy-utca, I. c 9.
Köztelek-utca, IX. e 9.
Köztemető-út, VIII. g 8. és
g 9.
Kristóf-tér, IV. d 8.
Krisztina-tér, I. b 8.
Krisztina-utca, I. a 7.
Kulesár-utca, III. c 2.
Kün-utca, VIII. g 8.
Kút-utca, II. b 5.
Külső-dob-utca, VII. e 7.
Külső-jászberényi-út, X. g
h 1.
Külső-stáció-u., VIII. f 9.
Kürt-utca, I. c 8.
- Lajos-u., III. c 2. és e 3.
Lakatos-utca, IV. d 8.
Laktanya-utca, III. c 1.
Lánca-utca, I. c 9.
Lánchíli-köz, II. e 8.
Lánchíd-tér, II. c 8.
Lánchíd-utca, II. e 8.
Lant-utca, I. b 7.
László-utca, III. c 1.
Laudon-utca, VI. d 7.
Lazár-utca, VI. d 7.
Légszesz-utca, VIII. g 8.
Lehel-utca, VI. e 5.
Lelencz-utca, I. c 9.
Lelkészs-utca, III. b 3.
Lendvay-utca, VI. f 5.
Lepke-utca, I. c 9.
Liget-tér, X. g 1.
Liget-utca, X. g 1.
Lilium-utca, IX. f 10.
Linczi-lépcső, II. b 6.
Lipót-körút, V. lásd fegy-
vergyár-utca.
Lipót-tér, V. d 7.
Lipót-utca, IV. d 9.
Lisznyai-utca, I. b 8.
Liszt Ferencz-u., VIII. f 9.
Lógody-utca, I. a 7.
Lónyay-lépcső, II. b 7.
Losonczy-utca, VIII. g 9.

Lovag-uteza, VI. d 6.
 Lovarda-uteza, I. b 8.
 Lovas-út, I. b 7.
 Lóvásár-uteza, VIII. g 7.
 8. (Kerepesi ország-út és Juranics-uteza között.)
 Lőportár-uteza, VI. e 4.
 Lövész-uteza, IV. e 9.
 Lövölde-tér, VI., VIII. f 6.
 Ludoviceum-u., VIII. g 10.
 Luiza-uteza, VIII. g 9.
 Lukács-uteza, III. e 3.
 Luther-uteza, VIII. f 8.
 Madách-uteza, VIII. g 9.
 Magas-uteza, II. b 7.
 Magdolna-u., VIII. g 9.
 Maglódi-út, X.
 Magyar-uteza, IV. e 9.
 Majláth-uteza, III. e 1.
 Makk-uteza, X. f 2.
 Málna-uteza, II. b 6.
 Malom-uteza, IX. e 10.
 Margit-rakpart, II. e 6. és c 7.
 Margit-uteza, II. b 5.
 Mária-uteza, VIII. f 8.
 Mária Terézia-t., VIII. f 9.
 Mária-Valéria-u., IV. V. d 8.
 Markó-uteza, V. c 6.
 Markotányos-u., IX. g 11.
 Marokkói-uteza, V. d 7.
 Maros-uteza, I. a 6.
 Márton-uteza, IX. f 11.
 Márvány-uteza, I. a 8.
 Mátray-uteza, I. a 7.
 Matróz-uteza, III. e 1.
 Mátvás-tér, VIII. g 9.
 Mátvás-uteza, IX. e 9.
 Mázsa-tér, X. g 2.
 Mázsa-uteza, X. g 2.
 Mecset-uteza, II. b 5.
 Medve-uteza, II. b 6.
 Megyeri-uteza, VII.
 Megyfa-uteza, III. e 1.
 Mérleg-uteza, V. e 7.
 Mester-uteza, IX. f 10.
 Mészáros-uteza, I. b 8.
 Mexikói-út, VII. h 4.
 Miatyánk-uteza, V. d 8.
 Miklós-tér, III. e 1.
 Miklós-uteza, III. e 1.
 Mikó-uteza, I. b 8.
 Miksa-uteza, VII. e 7.
 Mókus-uteza, III. e 2.
 Molnár-uteza, IV. d 9.
 Monori-uteza, X. f g 2.
 Mozdony-uteza, I. a 8.
 Mozsár-uteza, VI. e 6.
 Mosonyi-uteza, VIII. g 8.
 (Kerepesi ország-út és Juranics-uteza között.)
 Munkás-uteza, VII. f 7.
 Murányi-uteza, VII. g 7.
 Múzeum körút, IV. VIII. e 9.
 Múzeum-uteza, VIII. e 9.

Nád-uteza, III. e 2.
 Nádor-u., V. e 6. és d 7.
 Nagydiófa-uteza, VII. e 7.
 Nagy fuvaros-u., VIII. f 8.
 Nagy János-uteza, VI. f 6.
 Nagy korona-u., V. d 7.
 Nagy körút-u., VIII. f 9.
 Nagy mező-uteza, VI. d. 6. és e 7.
 Nagy Rókus-uteza, II. a 6.
 Nagytemplom-u., VIII. f 9.
 Nándor-bástya, I. a 7.
 Nándor-lépcső, I. a 7.
 Nándor-tér, I. b 7.
 Nándor-uteza, I. b 7.
 Nap-uteza, VIII. f 9.
 Naphegy-lépcső, I. b 8.
 Naphegy-uteza, I. b 8.
 Naszád-uteza, III. e 2.
 Nefelejts-uteza, VII. g 6.
 Német-uteza, VIII. f 8.
 Népszínház-u., VIII. f 8.
 Niedermayer-uteza, II. b 5.
 Nőgyelet-uteza, I. b 7.
 Nyár-uteza, VII. e 7.
 Nyaraló-uteza, I.
 Nyárfa-uteza, I. a 8.
 Nyúl-uteza, IX. e 9.
 Ó-uteza, VI. d 7.
 Ó-budai rakpart, II., III. e 1—4.
 Ó-hegy-uteza, X.
 Orbán-uteza, I. b 9.
 Orezy-tér, VIII. h 10.
 Orezy-út, VIII. h 10.
 Óriás-uteza, VIII. f 9.
 Orom-uteza, I. b 9.
 Oroszlán-u., IX. e 9.
 Orsolya-uteza, III. b 3.
 Ország-út, II. a 6.
 Országház-u., I. b 7.
 Orvos-uteza, I. b 8.
 Ostrom-uteza, II. a 6.
 Oszlop-uteza, II. a 5.
 Óvoda-uteza, VII. f 7.
 Öntőház-uteza, I. e 8.
 Ór-uteza, VIII. f 9.
 Örömvölgy-u., VIII. g 9.
 Ósz-uteza, VIII. e 8.
 Pacsirta-uteza, III. e 2.
 Pacsirtamező-u., III. e 2.
 Pala-uteza II. b 7.
 Pálffy-tér, II. e 5.
 Pálffy-uteza, II. b 5.
 Palota-tér, I. e 8.
 Palota-uteza, I. e 8.
 Pálya-uteza, I. b 8.
 Pannonia-u., V. d 4 és d 5.
 Papnövelde-uteza, IV. d 9.
 Pásztor-lépcső, I. b 8.
 Patak-uteza, II. e 6.
 Páva-uteza, IX. f 10.
 Pázmány-uteza, I. b 7.
 Percz-köz, V. d 7.
 Percz-uteza, III. e 2.
 Perényi-uteza, I. b 7.

Petőfi-tér, IV. d 8.
 Petőfi-uteza, VI. d 7.
 Petrezselyem-u., II. b 6.
 Pintér-uteza, IV. d 9.
 Pipa-uteza, IX. e 9.
 Pirokska-uteza, I.
 Plébánia-uteza, II. b 7.
 Podmaniczky-uteza, VI. e 5, és e 6.
 Polgár-tér, III. e 2.
 Polgár-uteza, III. e 2.
 Pongrácz-uteza, I.
 Ponty-uteza, II. b 7.
 Práter-uteza, VIII. f 9.
 Primás-uteza, II. b 5.
 Próféta-uteza, VI. e 7.
 Promontori út, I. d 10.
 Rákóczy-tér, VIII. f 8.
 Rákos-uteza, IX. e 9.
 Rákosi út, X.
 Raktár-uteza, III. e 1.
 Raolder-uteza, IX. f 10.
 Réaltánoda-uteza, IV. d 8.
 Régi posta-uteza, IV. d 8.
 Remény-uteza, VII.
 Remete-uteza, IX. g 11.
 Repkény-uteza, III. b 3.
 Rét-uteza, II. a 5.
 Retek-uteza, II. a 6.
 Révay-uteza, VI. d 7.
 Rigó-uteza, VIII. f 9.
 Roham-uteza, I. b 8.
 Rombach-uteza, VII. d 8.
 Róna-uteza, VII.
 Rostély-uteza, IV. d 8.
 Rottenbiller-u., VII. f 6.
 Rózsa-tér, IV. d 8.
 Rózsa-uteza, VI., VII. e 6. és f 6.
 Rózsahegy-uteza, II. b 5.
 Rudasfürdő-tér, I. e 9.
 Rudolf-rakpart, V. e 6. és c 7.
 Sajka-uteza, III. b 3.
 Sajó-uteza, VII.
 Salgótrou-uteza, VIII. f 9.
 Salgótarjáni uteza, VIII. h 9. (Temető és vasút között.)
 Sáncz-uteza, I. b 9.
 Sándor-lépcső, I. e 8.
 Sarkantyús-köz I. e 9.
 Sarkantyús-uteza IV. d 8.
 Sárkány-uteza, VIII. h 10.
 Sarló-uteza, I. b 8.
 Sármany-uteza, II. b 5.
 Sas-uteza, V. d 7.
 Schusztér János-t., X. g 2.
 Sebestyén-tér, IV. d 8.
 Sebestyén-uteza, IV. d 8.
 Seregély-uteza, III. b 3.
 Serfőző-uteza, III. e 2.
 Sétátér-uteza, V. d 7.
 Sikló-uteza, II. e 8.
 Sip-uteza, VII. e 8.
 Só-uteza, IV. d 9.
 Sőház-uteza, IX. d 9.
 *

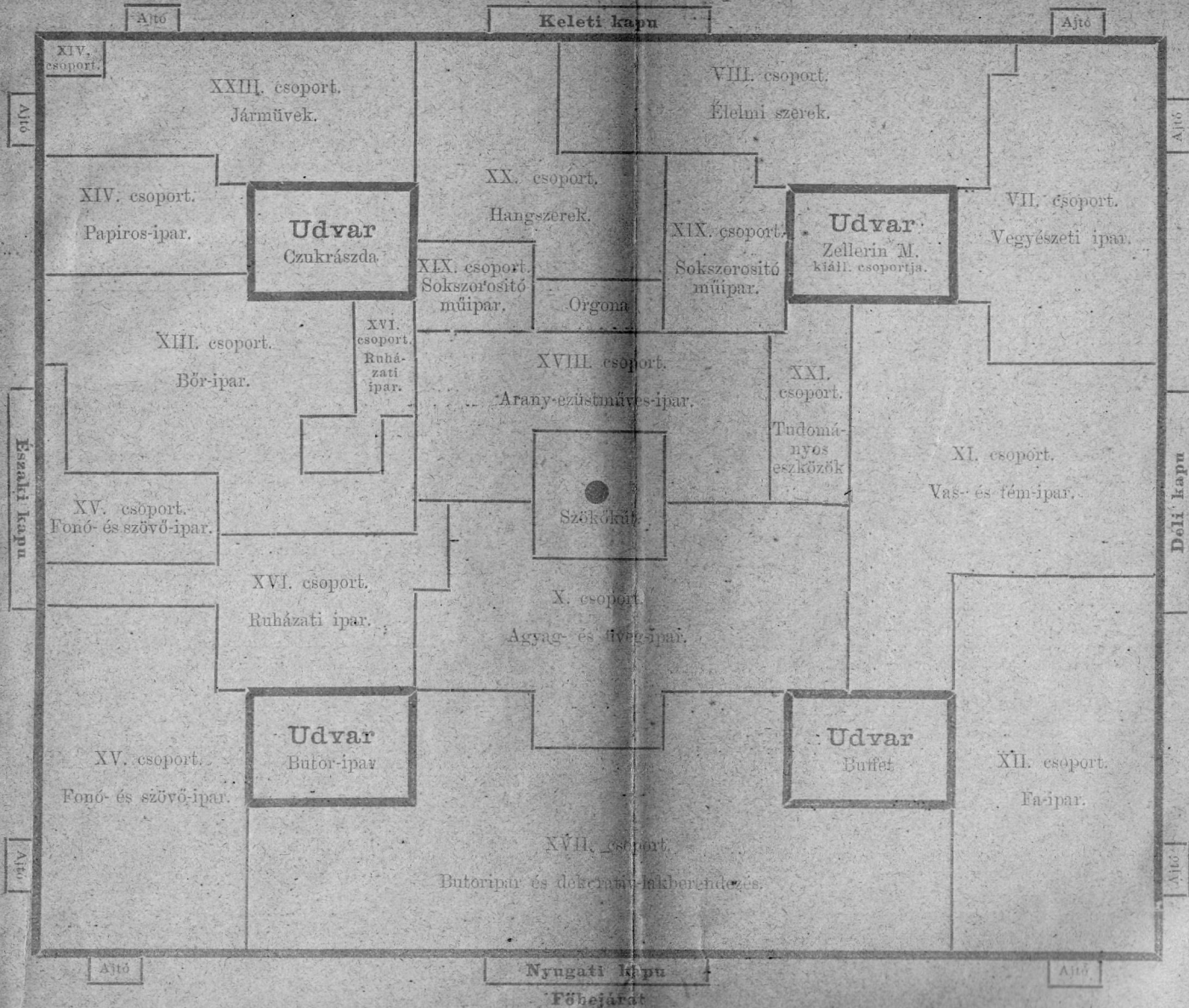
- Solmári-utca, III. b 1.
 Sölyom-utca, V. d 6.
 Somfa-utca, X. f 2.
 Soroksári-utca, IX. e 9.
 és f 11.
 Sorompó-utca, III. c 1.
 Sörgyár-utca, X. h 1.
 Sűrűház-utca, IV. d 9.
 Sövény-utca, I. b 8.
 Stáció-utca, VIII. e 9.
 Staffenberger-u., VIII. f 10.
 Stáhlly-utca, VIII. e 8.
 Stefánia-út, VI. VII. g 5.
 és h 6.
 Sugár-út, VI. d 7. e 6. és f 5.
 Süttö-utca, IV. d 8.
 Szabolcskőz, VI. e 5.
 Szabolcs-utca, VI. e 5.
 Szalag-lépcső, II. b 7.
 Szalag-utca, II. b 7.
 Szaláy-utca, V. c 6.
 Szállás-utca, X. g 2.
 Szamos-utca, I. a 6.
 Szarka-utca, IV. d 9.
 Szarvas-tér, I. c 8.
 Szarvas-utca, I. c 8.
 Száva-utca, X. g 2. 3.
 Százház-utca, VII. g 7.
 Széchenyi-tér, V. d 7.
 Széchenyi-utca, V. e 7.
 Szeder-utca, II. b 7.
 Szegényház-tér, VII. f 7.
 Szegényház-utca, II. b 6.
 Szegfű-utca, VI. f 6.
 Székely-utca, II. b 7.
 Szél-utca, III. c 1.
 Szem-utca, I. c 9.
 Szemere-utca, V. d 6.
 Széna-tér, II. a 6.
 Szent-Endrei-út, III. c 1.
 Szent-Endrei-u., III. c 2.
 Szent-György-tér, I. b 8.
 Szent-György-utca, I. b 8.
 Szent-Háromság-t., I. b 7.
 Szent-Háromság-u., I. b 7.
 Szent-János-tér, I. b 8.
 Szent-János-utca, I. b 8.
 Szent-Lélek-tér, III. c 2.
 Szent-Mihályi-út, VII.
 Szép-utca, IV. d 8.
 Szépvölgy-u., III. b 3. és c 3.
 Szerb-utca, IV. d 9.
 Szerdahelyi-u., VIII. g 9.
 Szerecsen-utca, VI. d 7.
 Szervita-tér, IV. d 8.
 Szeszyár-utca, VIII. g 9.
 Sziget-utca, V. d 5.
 Szigetvári-utca, VIII. g 9.
 Szigligeti-utca, VII.
 Szigony-utca, VIII. g 9.
 Szikla-utca, I. c 9.
 Szilágyi-utca, VIII. f 8.
 Szilva-utca, I. c 9.
 Színház-utca, I. b 8.
 Szív-utca, VI. e 5. és f 6.
- Szondy-u., VI. e 6. és f 5.
 Szög-utca, I. b 9.
 Szőlőkert-utca, III. b 2.
 Szőlő-köz, III. b 2.
 Szőlő-utca, III. b 2.
 Szönyeg-utca, II. b 7.
 Szövetség-utca, VII. f 7.
 Szűz-utca, VIII. f 9.
 Szvetenay-utca, IX. f 10.
- Tábor-utca, I. b 7.
 Taksony-utca, VI. e 4.
 Tanuló-utca, III. c 2.
 Tarján-utca, I. c 9.
 Tárnok-utca, I. b 7.
 Tárógató-utca, IX.
 Tavasz-utca, III. c 2.
 Tavaszmező-u., VIII. f 9.
 Téglá-utca, II. b 6.
 Tél-utca, III. c 2.
 Teleki-tér, VIII. g 8.
 Telepy-utca, IX. g 11.
 Templom-utca, III. c 2.
 Feréz-körút, VI. d 4.
 Thurzó-utca, V. d 6.
 Timár-utca, III. c 2.
 Tinódy-utca, IX. f 10.
 Tokaj-utca, I. c 9.
 Toldy-Ferencz-u., II. b 7.
 Toldy-lépcső, II. b 7.
 Tompa-utca, IX. f 10.
 Torony-utca, IV. d 8.
 Töbköly-utca, VIII. g 8.
 Tölgyfa-utca, II. b 5.
 Tömök-utca, VIII. f 10.
 Török-utca, II. b 5.
 Törzs-utca, III. b 1.
 Trombitás-u., II. a 6.
 Tudor-utca, II. b 5.
 Tücsök-utca, I.
 Tűkőr-utca, V. c 7.
 Tündér-utca, I.
 Tűzér-bástya, I. b 8.
 Tűzér-utca, VI. e 4.
 Tűzok-utca, X. f g 2.
 Tűzoltó-utca, IX. f 10.
- Új-utca, VI. d 7.
 Újpesti rakpart, V. c 5.
 Új-vásártér, VIII. f 8.
 Újvilág-utca, IV. d 8.
 Őri-utca, I. b 7.
 Őlői országot, h 11. vagy
 f 3.
 Őllői-út, VIII. IX. e 9.—g 10.
 Őrömi köz, III.
 Őrömi-utca, III. b 3.
 Őstökös-utca, II. b 5.
 Őveges-köz, I.
 Őveges-utca, I. c 9.
- Váczi-körút, V. VI. d 7.
 Váci-út, V. VI. d 5. és e 5.
 Váci-utca, IV. d 8.
 Vadász-utca, V. d 7.
- Vágóhid-utca, IX. g 11.
 Vajda-utca, I.
 Valero-utca, VII. e 7.
 Vám-utca, II. b 7. és c 7.
 Vámszék-körút, IV. IX. d 9.
 Vándor-utca, II. b 6.
 Várkert-utca, I. a 6.
 Várfok-utca, II. a 6.
 Varga-utca, I. c 9.
 Várkert-Bazár, II. c 8.
 Várkert-rakpart, I. II. c 8.
 Vármegye-utca, IV. d 8.
 Városház-tér, IV. d 8.
 Városház-utca, IV. d 8.
 Városligeti fasor, VI. VII. f 6.
 Városmajor-utca, I. a 7.
 Várta-lépcső, I. c 8.
 Vas-utca, VIII. e 8.
 Vaskapu-utca, IX. f 10.
 Velence-köz, III. b 1.
 Velence-utca, III. b 1.
 Vendel-utca, IX. f 10.
 Veréb-utca, I. b 7.
 Vérmező-út, I. II. a 7.
 Verseny-utca, VII. g h 7.
 Vértes-utca, VII.
 Vezér-utca, VII.
 Viador-utca, III. b 2.
 Vidra-utca, II. b 5.
 Vig-utca, VIII. f 8.
 Vigadó-tér, IV. V. d 8.
 Vigadó-utca, V. d 8.
 Vihar-utca, III. b 1.
 Viola-utca, IX. f 10.
 Virág-Benedek-u., I. c 9.
 Virágkőz, I. c 9.
 Visegrádi-utca, V. d 5.
 Vitéz-utca, II. b 6.
 Vizmú-utca, I. c 8.
 Vöröskereszt-u., III. c 1.
 Vörösmarty-utca, VI. VII.
 c 6. és f 7.
 Vörösvári-utca, III. b 1.
- Wesselényi-utca, VII. e 8.
 Wurm-utca, V. c 8.
- Zágrábi-utca, X. f 3.
 Zagyva-utca, III. c 2.
 Zalán-utca, VII.
 Zápolya-utca, V. d 4.
 Zárda-utca, II. b 5.
 Zátony-utca, III. b 4.
 Zenta-utca, I. d 10.
 Zerge-lépcső, I. b 8.
 Zerge-utca, VIII. e 8.
 Zichy-utca, III. c 2.
 Zivatar-utca, II. b 5.
 Zoltán-utca, V. c 7.
 Zöldfa-utca, IV. d 7.
 Zrinyi-utca, V. c 9.
 Zsák-utca, I.
 Zsibárus-utca, IV. d 8.
 Zsigmond-utca, II. III. b 5.
 Zsivora-utca, VII.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap		Lap
Előszó.....	3	Fővárosi kalauz.	
Budapest története....	5	Pósta (szolgálat, portó) ..	25
Adatok a fővárosról.		Távíróhivatalok (szolgálat távirdai díjak)	28
Föld- és helyrajzi adatok.	11	Telefon.....	29
Statisztikai adatok	11	Dohány és szivar	29
A főváros szervezete.....	12	Fürdők.....	29
A főváros beosztása	13	Dunafürdők és uszodák ..	31
Városi hatóság.....	13	Éttermek	32
A fővárosi hivatalok.....	13	Vendéglők és sörházak ..	32
Közmunkatanács	14	Kisebb vendéglők	32
Rendőri hivatal	14	Vendéglők a zöldben	32
Bejelentési hivatal.....	14	Kioszk kávéházak	32
Rendőri őrszobák	14	Kávéházak	33
Érkezés a fővárosba.		Kávémérések.....	33
Vasuti kedvezmények....	15	Czukrászatok.....	33
Vám és fogyasztási szabá- lyok	15	Sétányok	33
Közlekedés a főváros- ban.		Színházak és ezek helyárai	33
Bérgöcsik.....	16	Mulatóhelyek	35
Hordárdíjszabály	18	Sport.....	36
Közúti vasút (menetrend, menetárak, vonatindítás)	19	Muzeumok.....	37
Társaskocsik	20	Képtárak	39
Helyi hajók.....	21	Országos képtár	39
Csavargózások.....	21	Nyilvános könyvtárak ...	41
Fogaskerekű vasút.....	22	Egyházi hatóságok	41
Elszállásolás.		Szerzetek	42
Szállodák és szobaárak ..	22	Katonai hatóságok	42
Vendégfogadók.....	23	Laktanyák.....	42
Lakásiroda.....	23	Miniszterium.....	42
Olcso közös lakások	25	Konzulátusok	43
		Bíróságok és ügyészségek	43
		Közhivatalok.....	44
		Országos tanácsok és köze- gek	44
		Kamarák	44
		Főiskolák.....	44
		Szakiskolák	45

	Lap		Lap
Iskolák, tan és nevelőintézet.	45	Hidegkut, Űröm, Promontor, Haros sziget,	
Kórházak és gyógyászat.	46	Tétény, Kamarai erdő,	90
Közlekedési intézetek.	46	III. Távlatos kirándulások:	
Bankok és hitelintézetek.	47	Gödöllő, Rákospalota, Ujpest, Főth,	
Biztosító intézetek.	47	Visegrád, Nagymaros	
Pénzváltó.	47	Leányfalu.	93
Országos és közhasznú egyletek.	47	Az országos kiállítás (be-	
Társaságok és körök.	48	vezetés.	96
Jótékony egyletek és intézetek.	48	Közlekedés.	99
Időfelosztás.	49	Beléptijegyek.	99
Körséta Budapesten.		Időleges kiállítások sorozata.	99
A pesti oldalon.	51	Tudnivalók a látogatás előtt.	100
A budai oldalon.	75	Felügyelet és őrszolgálat.	100
Kirándulások a főváros környékén:		Igazgatóság.	101
I. A város területén: Városmajor, Gellérthegy, Császárfürdő, Margitsziget, Orczykert, Városliget, állatkert.	85	Rendőri szolgálat.	101
II. A főváros környékén: Svábhegy, Zugliget, szép juhásznő, Jánoshegy, Lipótmező, Háromhatárhegy, Budakesz, Tölgyes Mária, Remete Mária.		Tűzoltói.	101
		Orvosi.	101
		Elkarusító iroda.	101
		Katalogus.	101
		Csoportbeosztás.	101
		Sorsjáték.	102
		A kiállítási terület látogatásának beosztása.	102
		A főváros utczáinak és tereinek lajstroma.	106

A csoportok elhelyezése az iparsarnokban.

AZ 1885. ÉVI BUDAPESTI ORSZÁGOS ÁLTALÁNOS KIÁLLITÁS.

1. Fénykép elárúsító pav.
2. Tájékozató.
3. Zene pavillon.
4. Szökőkút.
5. Iparcsarnok.
6. Dunagőzhajózási társaság.
7. Budapest főváros pav.-ja.
8. Igazgatósági és jury pav.
9. I. magyar részvény-szerűződe.
10. Első budapesti részvény-nyomda.
11. Deutsch M.-féle nyomda.
12. Mohai Agnes-forrás.
13. Saxlehner-féle pavillon.
14. Vörös-kereszt-egylet pavillonja.
15. Mattoni-féle pavillon.
16. Prückler-féle pavillon.
17. Egészségügyi pavillon.
18. Frommer pálmaháza.
19. Mücsarnok.
20. Oetl-féle vaspavillon.
21. Király pavillon.
22. Drobnitsch-féle pavillon.
23. Erdészeti pavillon.
24. Az árvai uradalom.
25. Neuschloss Ö. és M. pav.-ja.
26. Gregersen-féle pavillon.
27. Neuschloss K. és fia pav.-ja.
28. Haas-féle pavillon.

29. B. Propper-féle pavillon.
30. Neuberger-féle pavillon.
31. Fairbanks pavillonja.
32. Debreczeni csárda.
33. Singer-féle pavillon.
34. Torna egyesület pavillonja.
35. Az aldujai országok kiállítási csarnoka.
36. Pénzügyminiszter pavillonja.
37. Hangverseny terem.
38. Dobos C. J. ven. déglője.

- Ültetvények.
- Tó vagy szökőkút.
- Kiállítási épületek.
- Vendéglő, kávéház v. kiosk.
- Kloset v. pissoir.

39. Déli vasút.
40. Külföldi szabadtalmi tárgyak csarnoka.
41. A bányászat és bánya-ipar csarnoka.
42. Székely ház.
43. Külföldi munkagépek csarnoka.
44. Suckov-féle pav.
45. Kazánház.
46. Gépfelszerelő műh.
47. Vasuti lerakató.
48. Horvátország.
49. Ganz-féle vasöntő részv.-társ.
50. Rima-Murány-Salgó-Tarjáni bányatárs.
51. H.-Mező-Vásárhelyi csárda.
52. A hazai munka- és m.-gazdasági gépek kiállítási csarnoka.

53. Nedelko-féle faáru pavillon.
54. Wallenföld-féle kőbélisk.
55. Drósa és Társai pavillonja.
56. Brassói bánya-társaság.
57. M. kir. közmunka- és közlekedési ministerium pav.-ja.
58. Térparancsnoksági épület.
59. Cottage kórház.
60. Herman és Winsch.
61. Fényképész. laboratorium.
62. Magyar asphalt-társaság.
63. Légzsugárak pavillonja.
64. Póznonyi dinamit-gyár.
65. Benátzky-féle pavil on.
66. Osztr.-magyar államvasut.

67. Szegedi csárda.
68. Iroda.
69. Kovács műhely.
70. Jury pavillon.
71. Tejcsarnok.
72. Hagenmacher sörcsarnoka.
73. Széna raktár.
74. Strauss-féle pavillon.
75. Orsz. borászati egyeslet.
76. Mezőgazdasági termények időleges kiállításának csarnoka.
77. Törley-féle pavillon.
78. Főherceg Albrecht pavillonja.
79. Mezőgazdas. termények kiállítási csarnoka.
80. Munkácsi uradalom.
81. Csárda.
82. Alapítványi jóság.
83. Magy. kir. pénzügyministerium.
84. Boszniai bazár.
85. Ménes.

Mérték 1:4000 0 20 40 60 80 100 Met.

Minden jog fentartva.

86. Bor és szesz italok kiállítási csarnoka. — 87. Szállodások és vendéglősök pavillonja. — 88. Lütke-féle pavillon. — 89. Tanszer épület. — 90. Házi-ipar-csarnok. — 91. Angol biblia-társulat. — 92. Cinkvárszék. — 93. Keleti kávéház. — 94. Dreier-féle sorcsarnok. — 95. Panorama. — 96. Kapitányi épület. — Ist. Istálló. — K. Dohány vagy syphon-kiosk. — 00. Kloset. P. Pissoir.